

Ole Anders Røsand

Samferdselsfeberens sideeffekt

Averøy i nærings- og infrastrukturell utvikling –
en stedbunden casestudie i møte med
mennesker, økonomi og politikk.

Masteroppgave i geografi

Trondheim, mai 2015
Veileder: Gjermund Wollan

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Fakultet for samfunnsvitenskap og teknologiledelse
Geografisk institutt

Forsidefoto: Arnfinn Malmedal

 NTNU
Kunnskap for en bedre verden

Abstract

The Norwegian industry context can compare to a scale, where the local and global are like two extreme points, while the concepts perceived as contingent dualistic. Economic development is essential for creating attractiveness, and this correlates with good infrastructure and skilled actors. Each place has its distinctive character, and must reveal this in competition with other locations. In this thesis, I will use Averøy to show examples related to this. Averøy is a municipality in Møre and Romsdal county in the northernmost part of Western Norway, and is best known for the Atlantic Ocean Road. This thesis linking Norwegian industry context and place theory with empirical data from six informants from office and business. This, to answer how local changes in business affects people and vice versa, with a basis of infrastructure. Besides, the thesis focusing to announce the attractive factors that underlie on Averøy. The analysis divides into six parts. The first part deals with the industry context on Averøy. Furthermore, then analysis identifies the shift from government to governance. Henceforth, the analysis shows the local attractiveness on Averøy, followed by perspectives around current challenges. Then the analysis draws into tourism. Finally, the development potential on Averøy arrives.

The main findings show that the biggest changes coming forward in development between the public, private actors and citizens at Averøy. Averøy is a municipality with diversified businesses, and is with this, as well as a good geographical position, favorable for positive development. Infrastructure, geographic proximity, space and social capital are essential factors for attractiveness for local business development. Good cooperation between actors in Averøy is a major factor for development, where the municipality in greater extent can improve collaboration. The tourism is also experiencing a new global trend, which can be challenging for Averøy. Location, politics, industry and people is stuck together in a development perspective. It turns out that it is also important to focus on different discourses, values, powers, dialogues and narration as indulgent, mainly for the relationship between actors on Averøy.

Sammendrag

Norsk næringskontekst kan sammenliknes med en skala, hvor det lokale og globale ligger som to ytterpunkter, samtidig som begrepene oppleves som betinget dualistiske. Næringsutvikling er viktig for å skape attraktivitet, og dette henger sammen med god infrastruktur og dyktige aktører. Hvert sted har også sitt særegne preg, og må få frem dette i konkurranse med andre steder. I denne casestudien benyttes Averøy til å vise eksempler knyttet til dette. Averøy er en kommune i Møre og Romsdal, og er aller mest kjent for Atlanterhavsveien. Denne avhandlingen knytter norsk næringskontekst og stedsteori sammen med empiri fra seks informanter fra embete og næringsliv. Dette gjøres for å svare på hvordan stedlige endringer i næringslivet påvirker menneskene og vice versa, med et utgangspunkt i infrastruktur. I tillegg fokuserer avhandlingen på å tilkjenne de attraktive faktorene som ligger til grunn på Averøy. Analysen deles inn i seks deler. Første del tar for seg Averøys næringskontekst. Deretter kommer skiftet fra government til governance frem. Heretter tar analysen for seg Averøys stedlige attraktivitet, som følges av perspektivering rundt aktuelle utfordringer. Videre trekkes reiselivet inn. Til slutt vil utviklingspotensialet på Averøy komme frem.

Hovedfunnene viser at de største endringene kommer frem i utvikling mellom det offentlige, private aktører og innbyggerne på Averøy. Averøy er en kommune med variert næringsliv, og ligger med dette, i tillegg til en god geografisk posisjon, godt til rette for positiv utvikling. Infrastruktur, geografisk nærhet, areal og sosial kapital er vesentlige attraktivitetsfaktorer for lokal næringsutvikling. Et godt samarbeid mellom aktørene på Averøy er en viktig faktor for en utvikling, hvor kommunen i større grad kan forbedre samarbeidet. Reiselivet opplever også en ny global trend, som kan være utfordrende for Averøy. Sted, politikk, næring og mennesker henger sammen i et utviklingsperspektiv. Det viser seg at det også er viktig å fokusere på ulike diskurser, verdier, maktperspektiver, dialoger og narrativer som overbærende for forholdet mellom aktører på Averøy.

Forord

Seks år på NTNU har gjort meg inspirert for å tilegne meg mer kunnskap, men samtidig veldig klar for å begynne for fullt i arbeidslivet. Høydepunktene for studietiden har vært nye og gode bekjenskaper og ikke minst et fenomenalt feltkurs til Russland. Nå venter en spennende jobb på Asker International School.

Selv om det kan oppfattes slik, er ikke det å skrive en avhandling noe man gjør på egenhånd. Det er intet unntak i denne avhandlingen, og derfor er det flere som skal takkes.

Først og fremst må Gjermund Wollan få en stor takk. Du har med ditt engasjement gjennom flere fag og forelesninger inspirert til en interesse for den økonomiske retningen innen geografifaget. Din tålmodighet, kritiske sans og dine gode råd har vært avgjørende for at jeg har fått dette prosjektet i havn.

Takk til mine informanter som velvillig har delt engasjement og kunnskap. Spesielt takk til Frode Ressem og Averøy Næringsforum for lån av kontorplass på Averøy.

Simen Husom skal ha takk for godt vennskap og akademisk veiledning.

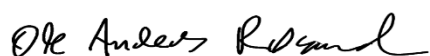
Takk for alle gode opplevelser jeg har fått sammen med kollegaer på Brøset, Post C. Det har vært betydningsfullt å få jobbe og koble av fra studenttilværelsen.

Tusen takk til mamma, pappa og resten av familien for at dere er de dere er.

Jeg er takknemlig!

Trondheim, 11. mai 2015

Ole Anders Røsand

Innholdsfortegnelse

ABSTRACT	III
SAMMENDRAG	V
FORORD	VII
FIGUR- OG TABELLISTE	XI
1 INTRODUKSJON	1
1.1 EN HISTORISK SPIRE	1
1.2 VALG OG MÅL FOR AVHANDLINGEN	2
1.3 PROBLEMFOMULERING	3
1.4 OMRÅDEBESKRIVELSE OG NØKKELTALL	4
1.4.1 <i>Averøy</i>	4
1.4.2 <i>Atlanterhavsveien</i>	7
1.4.3 <i>Atlanterhavstunnelen</i>	9
1.4.4 <i>Nøkkeltall</i>	10
1.5 OM AVHANDLINGENS OPPBYGNING	10
2 BEGREPSAVKLARING	11
2.1 NORSK NÆRINGSKONTEKST	11
2.1.1 <i>Fra government til governance</i>	12
2.1.2 <i>Kunnskap og regional innovasjon</i>	13
2.1.3 <i>Politikk som primus motor for stedets utvikling</i>	15
2.1.4 <i>Selvet i den store verden</i>	16
2.2 STED	17
2.2.1 <i>Versjoner av sted</i>	18
2.2.2 <i>Location, sense of place, og locale</i>	18
2.2.3 <i>Relasjonalitet, globalisering og behovet for det regionale</i>	20
2.2.4 <i>Stedets tiltrekningskraft</i>	23
2.3 ET HEURISTISK FORSPILL	24
3 METODE.....	27
3.1 METODISK TILNÆRMING	27
3.1.1 <i>Forskerrollen og rammeverket for kvalitativ forskning</i>	28
3.1.2 <i>Epistemologiske perspektiv</i>	28
3.1.3 <i>Casestudie</i>	29
3.2 INTERVJU SOM FORSKNINGSMETODE	30
3.2.1 <i>Informantutvalg</i>	31
3.2.2 <i>Intervjuforberedelser</i>	32
3.2.3 <i>Intervjugjennomføring</i>	33
3.3 DOKUMENTBEHANDLING.....	35
3.4 ANALYSEPROSESSEN	35
3.5 FORSKNING I KJENTE OMGIVELSER	36

3.6	KVALITETSSIKRING.....	36
3.7	ETIKK.....	37
4	MØTET MED DET EMPIRISKE.....	39
4.1	VERDIER, NARRATIVER OG AKTØRER I EN STRUKTUR	39
4.2	REISINGEN AV ATLANTERHAVSVEIEN OG BERLINMURENS FALL.....	43
4.3	KONKURSER, KALDE FØTTER OG DEMOKRATI – FRA FERGE TIL TUNNEL.....	45
4.4	PROAKTIV INFRASTRUKTUR	49
4.5	AKTØRENE SAMARBEIDSSTRUKTUR.....	50
4.6	AVERØYS TILTREKNINGSKRAFT	51
5	ANALYSE	55
5.1	AVERØYS NÆRINGSKONTEKST.....	55
5.1.1	<i>Nærhet og menneskelige relasjoner.....</i>	<i>56</i>
5.1.2	<i>Kunnskap og regional innovasjon.....</i>	<i>57</i>
5.2	FRA GOVERNMENT TIL GOVERNANCE	58
5.2.1	<i>Vellykket governance: hvem som svinger klubba.....</i>	<i>59</i>
5.3	AVERØYS STEDLIGE ATTRAKTIVITET	62
5.4	UTFORDRINGER FOR UTVIKLING PÅ AVERØY	64
5.5	REISELIVET.....	66
5.6	UTVIKLINGSPOTENSIALET: «VI ER IKKE KLARE FOR CAFFÈ LATTE-SJAPPER, ENNÅ»	69
6	AVSLUTNING	71
6.1	MENNESKELIGE OG STEDLIGE ENDRINGER PÅ AVERØY	71
6.2	AVERØYS RETRO- OG PROSPEKTIVE NÆRINGSATTRAKTIVITET	72
6.3	KRITIKK AV AVHANDLINGEN OG FREMTIDIG RESONNERING.....	73
7	REFERANSELISTE	75
	APPENDIKS 1: INTERVJUER.....	A
	APPENDIKS 2: INTERVJUGUIDER	C
	APPENDIKS 3: SAMTYKKEERKLÆRING	G
	APPENDIKS 4: KVITTERING FRA NSD.....	I

Figur- og tabelliste

FIGUR 1: KOMMUNESTATISTIKK FOR AVERØY, PLAN- OG ANALYSEAVDELINGA (MØRE OG ROMSDAL FYLKESKOMMUNE 2013)	5
FIGUR 2: KARTUTSNITT, AVERØY (NORGESKART.NO).....	6
FIGUR 3: FISKEBRUENE FRA ATLANTERHAVSVEIEN (ARKITEKT: MANTHEY KULA AS, FOTO: ROGER ELLINGSEN (STATENS VEGVESEN) ...	7
FIGUR 4: KARTUTSNITT, ATLANTERHAVSVEIEN. KOMMUNEGRENSEN GÅR I MIDTEN, JF. FIGUR 2. (OPENSTREETMAP.ORG).....	8
FIGUR 5: ATLANTERHAVSTUNNELEN (TK.NO).....	9
FIGUR 6: 1,4 MILLIARDER BRUKERE AV FACEBOOK ER ALLE DEL AV ET NETTVERK. LINJENE ER IKKE ELVER ELLER KYSTLINJER, MEN EKTE MENNESKELIGE FORBINDELSER (GIGAOM.COM).	22
FIGUR 7: VESTBASE SIKRET SEG I 2012 ET OMRÅDE SOM I DAG ER PÅ BRUTTO 265 MÅL GJENNOM KJØP AV SELSKAPET AVERØY EIENDOM AS, SOM ER GRUNNEIER. (VESTBASE AS)	40
FIGUR 8: SKRETNING FABRIKK HAR INVESTERT 1 MRD. KR. SIDEN 2007. (FOTO: ILAKS.NO)	41
FIGUR 9: AVERØY RÅDHUS MED BIBLIOTEK OG KULTURSAL (AVERØY.KOMMUNE.NO).....	42
FIGUR 10: LOKALET TIL AVERØY NÆRINGSFORUM (TK.NO)	43
FIGUR 11: BYGGING AV BRO PÅ ATLANTERHAVSVEIEN (STATENS VEGVESEN)	44
FIGUR 12: ARBEIDERNE OPPLEVDE TOLV ORKANER OG UTALLIGE STORMER UNDER BYGGINGEN (FOTO: STATENS VEGVESEN)	45
FIGUR 13: BREMSNES FERGEKAI PÅ AVERØY. KRISTIANSUND LIGGER I BAKGRUNNEN. 710 BILER (PR. DØGN) REISTE MED FERGA FØR TUNNELEN VAR PÅ Plass I 2009. I DAG REISER CA. 2500 BILER GJENNOM TUNNELEN (FOTO: TK.NO)	46
FIGUR 14: SNARVEIEN. DEN NYE VEIEN ER PLANLAGT (BLÅTT). NÅVÆRENDE VEI ER LENGRE OG MER SVINGETE (RØDT) (GOOGLE MAPS)	49
FIGUR 15: GUNNAR HOLTH AS MED GRUSUTVINNING, SOM SENERE BLIR TILGJENGELIG AREAL FOR VESTBASE AS (BYGG.NO)	51
FIGUR 16: VESTBASE SINE OMRÅDER I KRISTIANSUND NEDERST PÅ BILDET. VESTBASE AVERØY LIGGER I KORT AVSTAND (VESTBASE.COM)	52
FIGUR 17: BRUHAGEN SENTRUM. BILDET ER TATT FØR RÅDHUSET ER BYGGET (AVERØY KOMMUNE).....	65
FIGUR 18: SVEVESTIEN VED ATLANTERHAVSVEIEN (ROAR HALTEN/ NRK).....	67
FIGUR 19: SKJERNESET BRYGGECAMPING (FJORDFISKE.COM).....	68
TABELL 1: NØKKELTALL (INFORMANTENES EGNE TALL)	10

1 Introduksjon

1.1 En historisk spire

Averøy bærer sin kulturarv langt bakover i tid. Det er gjort funn fra menneskelig aktivitet som tidfestes 8000 år tilbake. Harald Hårfagre satt også sine føtter på Averøy. Han hadde, ifølge sagaen, inngått et veddemål med sin venn Ragnvald Mørejarl. Veddemålet gikk ut på at Hårfagre verken kunne klippe hår eller skjegg før han hadde samlet Norge til ett rike. Etter slaget ved Hafrsfjord på 800-tallet ble hår og skjegg klippet på tingstedet på Bremsnes, Averøy. Som kystkommune, med Norskehavet og Hustadvika rett utenfor, har Averøy lenge hatt tradisjon for utnyttelse av landskapet over og under vann. *Fiskarbonden* bosatte seg gjerne i viker som løyet for vær og vind. Her kunne han fiske og drive jordbruk, og utnytte naturens ressurser til det fulle. Industrien oppstod på Averøy i 1874 (Aakvik 2011). Dette kom som en følge av at et tysk polarskipsselskap bygget en landstasjon for ishavsfiske, som sysselsatte 70 arbeidere. Øya var også før dette tilknyttet industrien, og særlig den store *gullalderen* for klippfisk. Kristiansund har vært en dominerende klippfisk-by helt siden slutten av 1600-tallet.

I dag er fortsatt landbruk, fiske og fiskeindustri viktige næringer for kommunen. Øya har opplevd større forvandlinger de siste 30 årene. Tidligere var Averøy isolert fra resten av regionen. Innbyggerne var avhengig av båt for å få transportert seg selv og råvarer inn og ut. Atlanterhavsveien ble bygget i 1989. Dermed ble fergeforbindelsen erstattet mellom Averøy og Eide, og øya fikk nå fastlandsforbindelse. I 2009, 20 år senere, stod Atlanterhavstunnelen ferdigbygd og øya ble fergefri. Averøy kommunes visjon er «en god forbindelse» (Averøy kommune 2010), og kan være en god beskrivelse på øyas historie og status i dag.

Historien viser at stedet er i endring. Det er også grunn til å hevde at flere faktorer preger den lokale utviklingen. Atlanterhavsveien, som ble kåret til «århundrets byggverk», med Flåmsbanen, Ishavskatedralen i Tromsø og rådhuset i Oslo som aktuelle konkurrenter (Barstad 2011), ble en start på en infrastrukturprosjektene på Averøy. Turistnæringen har også vært prisgitt infrastrukturen. For en geograf er dette en spennende innfallsvinkel, hvor flere prosesser danner en mosaikk av mennesker og natur.

1.2 Valg og mål for avhandlingen

Økt urbanisering er et faktum. I 2007 kunne man dokumentere at majoriteten av verdens befolkning bodde i byer (Colantino & Dixon 2011). Industrien må som en følge av avindustrialiseringen flyttes eller utvides til andre steder, hvor det fortsatt er en kontrast mellom rurale periferier og voksende bysentrum. Kristiansund i Møre og Romsdal er en by med knapphet på landområder. Nabokommunen Averøy har tilgjengelig areal, og ligger godt til rette for å ha rollen som satellitt til Kristiansund. Averøy blir heller ikke mindre attraktiv etter at større infrastrukturprosjekter er gjennomført, som forbinder øya til fastlandet. Simultant opplever man et skifte i et politisk-økonomisk system. En stadig voksende globaliseringsøkonomi krever en større politisk og økonomisk autonomi for by og kommune. Konkurransen om territorier fordrer nye strategier for å skape regional vekst og utvikling, både for befolkning og næringsaktører (Bergsli 2005).

Menneske og natur har alltid vært prisdrevet hverandre. Menneskets valg av sted har vist seg å være avgjørende for overlevelse, noe man også ser i dag. En rekke forhold er med på å prege utviklingen på et sted. Det kan være menneskelige ressurser, naturressurser, næringsmiljøer, og virkemidler for finans og politikk. Utvikling er ikke bare et offentlig ansvar. Private aktører har fått viktigere roller i samfunnet. Den politiske styringsformen har gått fra å bli definert som *government* til å i dag identifiseres som *governance* (Rhodes 1997). Governance gir private aktører større mulighet for utfoldelse, og mer makt i utviklingen, i samarbeid med det offentlige. Demokratiske prosesser gjør seg også synlige i et lokalsamfunn, slik det er på Averøy. Når store infrastrukturprosjekter skal realiseres er det mange som har meninger. Prosessene er i større grad blitt *bottom-up* til fordel for *top-down*, hvor det lokale engasjementet virkelig kommer frem. Menneskers påvirkning på et sted er med andre ord en spennende og interessant tilnærming på hvordan utvikling skapes. Atlanterhavsveien og Atlanterhavstunnelen er naturlige utgangspunkt for å beskrive disse prosessene, fordi prosjektene kan bidra til å forklare menneskets endring av stedet, og stedets påvirkning på mennesker. Til grunn for denne avhandlingen ligger en undring over hvordan prosjektene har blitt realisert, og hvilke resultater de viser. Jeg har også familie fra Averøy, og er derfor knyttet til stedet. Det er også viktig å fastslå at økonomisk geografi er blitt en personlig interesse gjennom studietiden.

1.3 Problemformulering

1. Hvordan kan menneskers endring av Averøy, og Averøys endring av mennesker forklares i et næringsperspektiv med utgangspunkt i infrastruktur?
2. Har Averøy blitt et næringsattraktivt sted? Hvordan kan dette forklares, og hvilke faktorer kan bidra til fremtidig attraktivitet?

Jeg vil i denne avhandlingen gjennomføre en casebasert undersøkelse som avdekker hvordan aktører på Averøy opplever seg selv, sammenliknet med andre aktører, og strukturen de er en del av. Formuleringen ovenfor er laget med et progressivt utgangspunkt, hvor spørsmålene henger sammen. Det forventningsfulle bak disse undersøkelsene er at Averøy har vært i utvikling. Utviklingen kan begrunnes med strukturelle endringer som en følge av aktørers handlinger, samt en mer kompleks situasjon i forbindelse med geografisens sted og skala. Avhandlingen vil gå fra en retrospektiv undersøkelse, via dagens situasjon, og deretter belyse et prospektivt perspektiv. Undersøkelsene vil utføres ved hjelp av kvalitativ metode med *progressiv fronesis* og *hermeneutikk* (fortolkningslære). For å kunne gjennomføre disse undersøkelsene vil jeg i denne avhandlingen først avgrense og fokusere på infrastruktur, rettere sagt Atlanterhavsveien og Atlanterhavstunnelen. Videre tar forskningen utgangspunkt i seks Averøy-tilknyttede informanter, som er aktører med forskjellige egenskaper. Avhandlingen vil ha et anvendt forskningsbasert siktepunkt, det vil si at den skal løse praktiske problemer, og kan være til nytte for senere bruk.

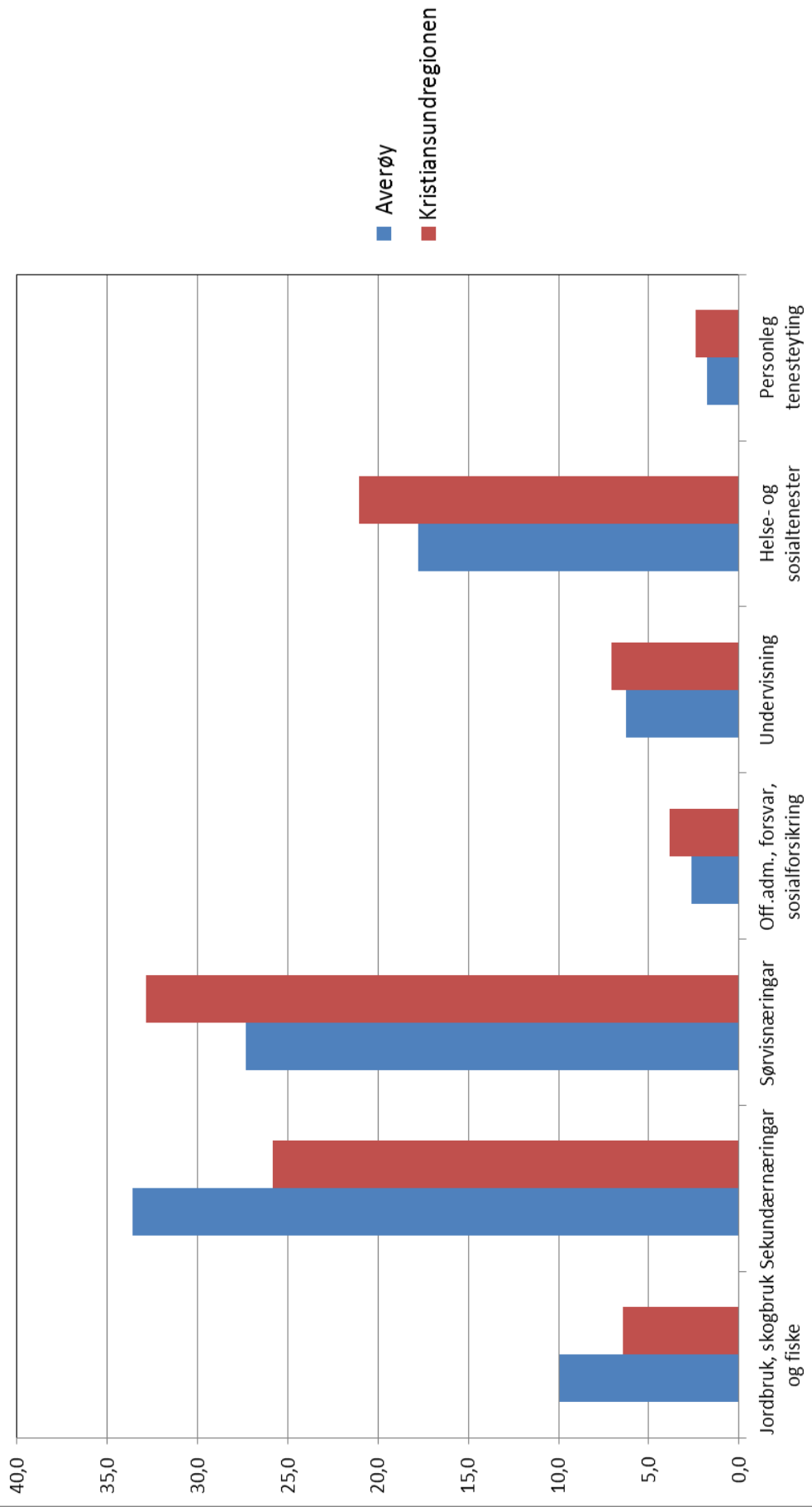
I denne avhandlingen beskjeftiger jeg meg ikke med en komparativ stedsanalyse. Jeg ønsker ikke å sammenlikne Averøy med andre kommuner i regionen. Det er samtidig vanskelig å utelukke noen henvisninger til andre steder i regionen. Det er heller ikke noe ønske å foreta noen politisk analyse av kommunen. Mitt mål er kun å beskrive den politiske effekten som en delaktig faktor for Averøys kapitaler. Menneskers endring av Averøy blir forklart i lys av mine informanters utsagn. Jeg ønsker også å holde meg til lokale faktorer, så langt det lar seg gjøre.

1.4 Områdebeskrivelse og nøkkeltall

1.4.1 Averøy

Averøy kommune er en kystkommune i Møre og Romsdal fylke, nærmere bestemt på Nordmøre. Øya ligger sørvest for Kristiansund, og nordøst for Molde, som er de største byene i denne regionen. Øya har et totalt areal på 174 km². Kommunen har 5 867 innbyggere (Statistisk sentralbyrå 2014). Bosetningen er spredt, og under 20 prosent av befolkningen bor i tettsteder (Stokkan 2014). Kommunesenteret ligger på Bruhagen (figur 2), med rådhus, butikksenter, skole og andre næringer. På grunn av sin geografiske beliggenhet, er fiske den viktigste næringen i kommunen. Averøy er blant fylkets største kommuner på ilandbringning av fisk. Fiskeoppdrett er også en betydelig næring, og som følge av dette er industrien knyttet til denne næringen (Stokkan 2014). Turistnæringen er i stadig vekst. Selv om det er vanskelig å regne ut hvor mange turister som besøker Averøy årlig, økte overnattingene fra 15281 personer i 2011 til 17890 i 2012 (telefonsamtale med Arild Krogh, Statistisk sentralbyrå 19. februar 2015). Hovedveiforbindelsen er Fylkesvei 64, som knytter øya fra øst (Atlanterhavsveien) til vest (Atlanterhavstunnelen). Befolkningen på Averøy har et tilfredsstillende flytilbud, med kort reisetid til både Molde og Kristiansund. Det er totalt ni daglige avganger til Oslo fra disse byene. Kristiansund er også base for oljeinstallasjonene utenfor Midt-Norge. I tillegg har befolkningen adgang til både hurtigbåt og Hurtigruta, som anløper Kristiansund daglig.

Næringsstruktur 2012

Figur 1: Kommune statistikk for Averøy, Plan- og analyseavdelinga (Møre og Romsdal fylkeskommune 2013)

Figur 2: Kartutsnitt, Averøy (norgeskart.no)

1.4.2 Atlanterhavsveien

Arne Rettedal (1926 – 2001) var kommunal- og arbeidsminister i Kåre Willochs regjering fra 1981 til 1986. Han var den gang svært kjent som en samfunnsbygger, og det skulle vise seg at han også fikk satt i gang prosesser rundt om i distriktene. Sysselsettingen var lav, og Rettedal svarte med en tiltakspakke. *Rettedøler* ble pengedrysset kalt (Hegerberg 2009). Roald Røsand (informant) fortalte hvordan flere hundre menn stod med hver sin håndholdte boremaskin, selv om det fantes større boretårn og maskiner. Dette illustrerer arbeidsledigheten på den tiden. Høsten 1983 var byggingen i gang med Rettedals bidrag, uten vedtak i Stortinget og Fylkestinget. Stortinget gjorde først vedtak i 1985, og veien åpnet i 1989.

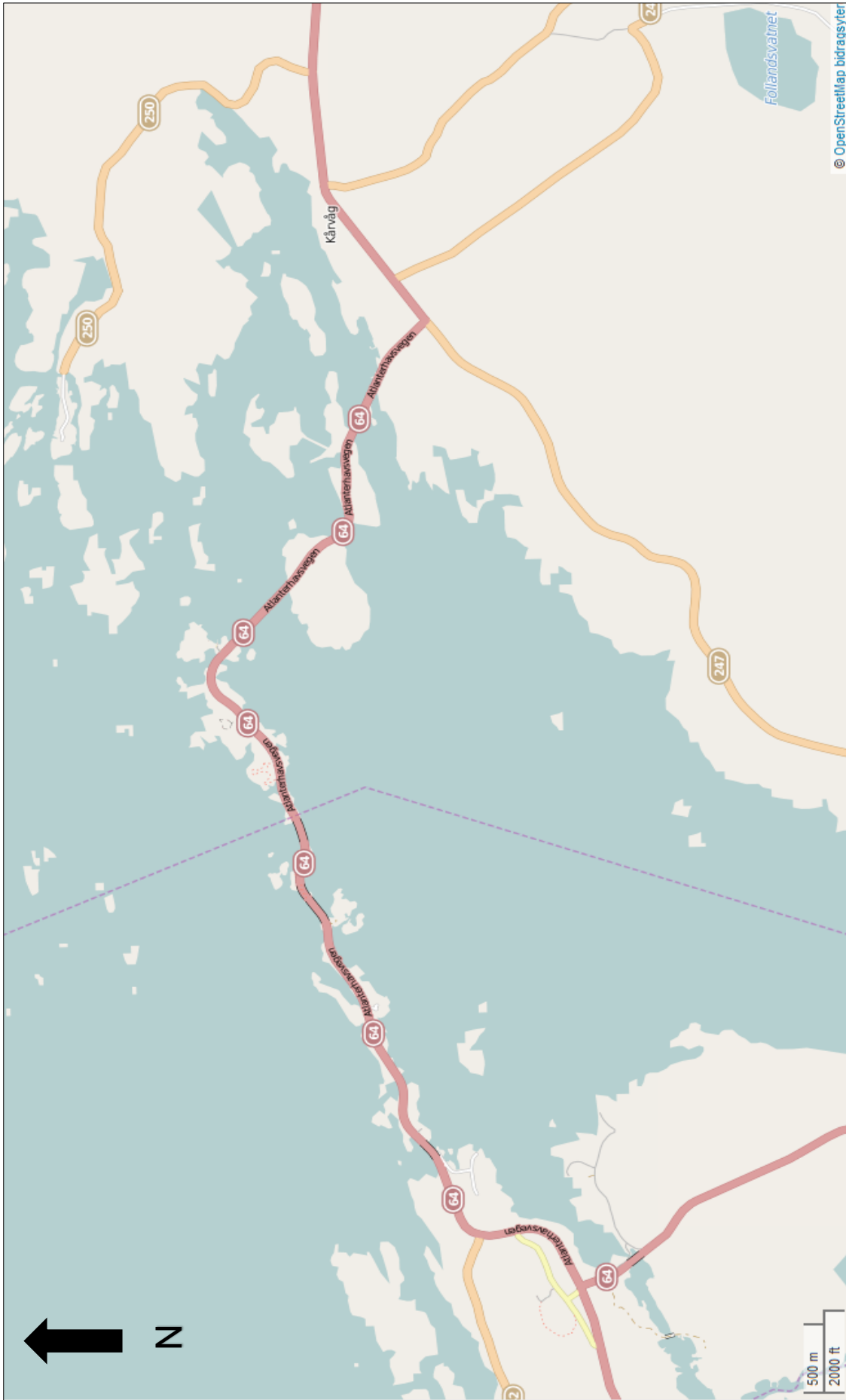
Atlanterhavsveien er forbindelsen mellom Eide og Averøy (figur 4). Veien strekker seg over holmer og skjær, og er ca. åtte km lang. Veien kostet 122 millioner kroner, og ble delvis bompengefinansiert.

Figur 3: Fiskebruene fra Atlanterhavsveien (arkitekt: Manthey Kula AS, foto: Roger Ellingsen (Statens vegvesen))

Bommen ble fjernet i

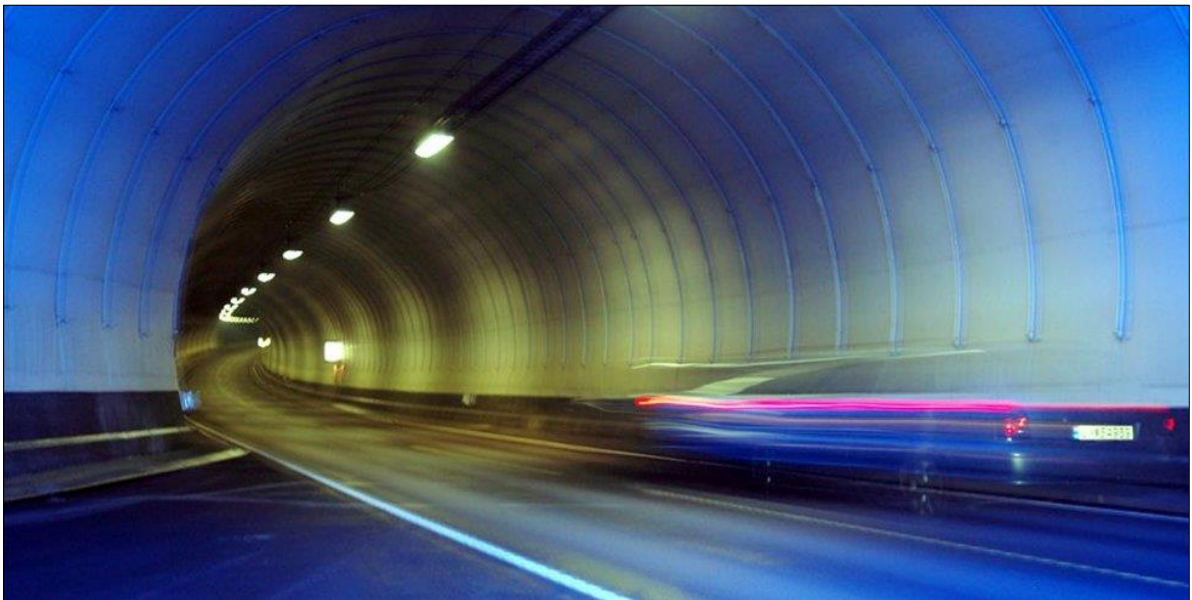
1999. Veien ble kåret av det norske folk som århundrets byggverk i 2005, og er i dag også internasjonalt kjent. Flere bilprodusenter bruker veien når de skal spille inn reklamevideo, på grunn av de spektakulære omgivelsene. Veien er nå tatt inn under Nasjonale turistveger, som driftes av Statens vegvesen. Turistvegseksjonen har ansvar for å «..utvikle, ta vare på og formidle attraksjonen Nasjonale turistveger» (Nasjonale turistveger 2014, upaginert). De har kontakt med reiselivet, både nasjonalt og internasjonalt. Mandatet er i hovedsak å informere og profilere.

Figur 4: Kartutsnitt, Atlanterhavveien. Kommunegrensen går i midten, jf. figur 2. (openstreetmap.org)

1.4.3 Atlanterhavstunnelen

Atlanterhavstunnelen ble opprinnelig planlagt som en del av Atlanterhavsvei-prosjektet. På grunn av endrede krav til undersjøiske tunneler ble ikke planen godkjent av Vegdirektoratet (Statens vegvesen 2009). Prosessen har deretter vært lang. I 1991 godkjente Vegdirektoratet en konsekvensutredning, og i år 2000 ble reguleringsplanarbeidet iverksatt. 19. desember 2009 var det offisiell åpning, og trafikken ble satt i gang, og ferga forsvant. Hensikten med tunnelen var å gi fast forbindelse mellom Averøy og Kristiansund. Tunnelen er ment som en ny port for positiv utvikling for regionen, og for Averøy innen industri, jordbruks- og fiskeri. I Statens vegvesens brosjyre heter det at «..dette vil slå positivt ut for næringslivet, idretts og kulturaktiviteter, organisasjonslivet og bosettingen» (Statens vegvesen 2009, upaginert).

Figur 5: Atlanterhavstunnelen (tk.no)

Hovedentreprenør var Mesta Entreprenør A/S, og tunnelen har kostet 830 mill. kroner. Tunnelløpet er på ca. seks kilometer. For Averøys del ble det bygget tilførselsvei, ny rundkjøring og alt er bygget i «..jomfruelig terreng» (Statens vegvesen 2009). Tunnelen sikrer døgnkontinuerlig forbindelse mellom Averøy og Kristiansund, og reisetiden er redusert fra 25 minutter til åtte minutter.

1.4.4 Nøkkeltall

Til slutt vil jeg kort gjøre rede for mine informanternes arbeidsplass og nøkkeltall. For ytterligere presentasjon av informanter, se kapittel 3 (s. 31-32).

Foretaksnavn	Antall ansatte	Næringstype	Merknader
Betonmast Røsand AS	100	Entreprenør	400 millioner i omsetning
Averøy Næringsforum AS	1 ansatt, 5 i styret	Talerør for næringslivet	90 medlemsbedrifter
Skretting AS	110+5 lærlinger	Fiskefôrindustri	3,3-3,5 mrd. i omsetning
Skjerneset bryggecamping	7	Turisme	Opp mot 12.000 gjestedøgn
Vestbase AS	241	Oljeservice	Hovedbase i Kristiansund
Averøy kommune	400	Forvaltning	Regionalt samarbeid

Tabell 1: Nøkkeltall (Informantenes egne tall)

1.5 Om avhandlingens oppbygning

Denne avhandlingen er delt inn i seks kapitler. I kapittel 1 har jeg introdusert avhandlingens tema, formål, problemformulering og avgrensing. Dernest ble det presentert en områdebeskrivelse for studiens område. I kapittel 2 avklarer og diskuterer jeg begreper og teori som er relevant for problemformuleringen. Det tas i hovedsak utgangspunkt i norsk næringskontekst og politikk, og relevante, sentrale begreper vil være *governance* og *sted*. I kapittel 3 vil jeg redegjøre for metodiske valg som benyttes i denne avhandlingen. Jeg vil her diskutere sentrale aspekter som forskerrolle og rammeverk, epistemologiske perspektiv, utvalg, forberedelser, gjennomføring, behandling, analyse, kvalitetssikring, og etikk. I kapittel 4 presenterer jeg møtet med det empiriske. I kapittel 5 kommer en påfølgende geografisk analyse og diskusjon i lys av teori og empiri. I kapittel 6 oppsummeres funnene fra avhandlingen. Deretter kritiseres forskningen. Til slutt vil jeg resonnerer for videre forskning.

2 Begrepsavklaring

Begreper er et kunnskapsverktøy - som filer i mappen - men kan av seg selv hevdes å være kunnskap. Det er derfor begreper er referert til som gyldige eller ugyldige, snarere enn sanne eller usanne. Hvis vi skal oppnå kunnskap med disse begrepene må de brukes til å skape et kognitiv produkt, for eksempel en generalisering som enten, eller ikke, svarer til virkeligheten.

(Harriman 2010, 14, min oversettelse)

Sitatet åpner for en forståelse av at teori er egenskapene for en geografis «filmapp», som er med på å gjøre forskeren beredt til å tilnærme seg et opplevd fenomen ute i felt. Begreper og teorier oppleves som en generalisert prosess som skjer gjennom et mentalt bilde av karakteristika. Hvis man ser for seg et hus, tenker man ofte på et hus som har fire vegger, pipe, dører og vinduer. Det mentale bildet av huset har generalisert alle opplevde hus til en begrepsklasse. Begreper og teori stammer i dette tilfellet fra en induktiv prosess, nemlig en generalisering fra det spesielle. Like fullt er denne avhandlingens casestudie basert på en tilnærming fra det ideografiske og unike til en generalisering. Jeg vil i det følgende kapitlet ta utgangspunkt i norsk næringskontekst og politikk. Sentrale begreper vil være governance og sted. I tillegg vil jeg kort forklare en fagfilosofisk tilnærming til avhandlingen, som er med på å styrke metode, empiri og diskusjon.

2.1 Norsk næringskontekst

Forståelsen av norsk næringskontekst er historisk nødvendig, og grunnleggende for resultatene i denne avhandlingen. Det kan være vanskelig å forestille seg dagens situasjon i Norge, uten historiske begivenheter. Oljefunnet på Ekofisk i 1969 ble begynnelsen av restruktureringen i norsk næringsliv. Virksomheten innen petroleum ble gradvis voksende og har satt preg på trekkene ved norsk økonomi. Uten å sammenlikne Norge med andre land, bør det likevel bemerkes at den norske økonomien er en åpen økonomi, hvor næringslivet assimileres inn i det globale markedet. Geografer har alltid hatt sitt primære fokus mot det regionale (Karlsen & Isaksen 2008), enten ved å fokusere inn mot regionen, eller å sammenlikne dynamikker i forskjellige regioner.¹ Karlsen & Isaksen forteller, i hvert fall implisitt, at geografens substans betyr enda mer enn tidligere. Dette er et interessant perspektiv, da den norske kapitalismen

¹ Begreper som *global*, *regional* og *lokal* er ikke gyldige dikotomier. Jeg vil senere i kapitlet argumentere for problemer med begrepene.

bærer preg av variasjon gjennom lokalt eierskap og en flat, autonom bedriftsstruktur.² Her mener jeg geografisens primære fokus samsvarer godt med avhandlingens mål om stedsforståelse.

For å rette fokuset på det lokale eierskapet vil jeg fremheve små og mellomstore bedrifter (SMB), som utgjør fundamentet for norsk næringsliv (Grimsby et al. 2009). I norsk kontekst er dette bedrifter med færre enn 100 ansatte. Samtidig er dette en svært forenklet grense. Jeg mener det ikke nødvendigvis samsvarer til bedrifter med skiftbasert døgndrift. Det er en vesensforskjell på en bedrift hvor 100 ansatte jobber sammen i samme tidsperiode, og en bedrift hvor 33 ansatte ruller på skift. SMBer blir likevel sett på som den viktigste kilden til omstilling og nyskaping, og er derfor svært sentrale vekstskapere. Utviklingen forekommer ved at det forsvinner 1000-2000 bedrifter hvert år. Disse blir erstattet med like mange, om ikke flere. Denne utskiftingen av bedrifter skaper endring, og fører antakeligvis til økt produktivitet og vekst. De små og mellomstore bedriftene utgjør 99 % av alle bedriftene i landet, og står for 50 % av verdiskapingen (Grimsby et al. 2009). Utvikling i Norge foregår ikke lineært. Noen regioner er mer innovative enn andre. Regioner har ulike ressurser og bedriftene disponerer ressursene, og utvikler, forskjellig. Ulikhetene fører til lokale variasjoner innen økonomisk vekst og sysselsetting.

2.1.1 Fra government til governance

Norsk næringskontekst bør forankres i en politisk struktur. Som det kom frem over krever den norske kapitalismen en aktiv stat. Samfunnet er i stadig endring, og hvilke resultater har dette? Spørsmålet vil jeg ta opp, og undersøke nærmere i det følgende. Samfunnet blir mer komplekst, og mange hevder at som et direkte resultat blir også styringen av samfunnet i større grad innfløkt (Røiseland & Vabo 2012). Ordet *styring* har fått flere betydninger, og er i denne avhandlingen relevant for lokal utvikling. Uten å gå dypere inn i norsk historie og statsvitenskap, kan man uomstridt fastslå at det norske samfunnet er basert på en regulering fra det offentlige. Samtidig ser man et frafall av den tradisjonelle styringsformen, hvor det offentlige har hatt all styringsmakt. Fra etterkrigstiden og frem til i dag har styringsmetoden vært i utvikling. Den moderne velferdsstaten vokste frem i Norge, i likhet med andre nordiske og noen europeiske land, hvor fagforeninger, statlige institusjoner og arbeidsgiverorganisasjoner (forhandlingsøkonomi) spiller en større rolle i styringen av samarbeidet mellom private aktører

² Den norske kapitalismen bygger på prinsippet om likeverd (egalitær kapitalisme (Abelsen et al. 2013). Småskaladrift (fisk, oppdrett, jordbruk og maritim virksomhet) har preget den norske næringskonteksten samt en aktiv stat i oljesektoren.

og staten (Coe et al. 2007). Spesielt er det tre regimer som har satt sine spor; *offentlig administrasjon* (år 1945-), *New Public Management* (1980-) og *Samstyring* (1990-) (Osborne 2010).³ Kort forklart har den norske næringslivspolitikken gått fra en *enhetlig* stat, med røtter i statsvitenskap og offentlig politikk (government), til en *pluralistisk* stat, med røtter i institusjonell og nettverksbasert teori (governance) (Røiseland & Vabo 2012).

Begrepet governance kan forstås med fire fellestrekk (Rhodes 1997; Bukve 2000).⁴ Det *første* er at organisasjonene på et politisk nivå har gjensidig avhengighet. Gjensidigheten medfører en flytende grense mellom det offentlige, private og frivillige. Det *andre* kjennetegnet er et mål fra alle parter om å ha en nettverksbasert utveksling av ressurser, og sammen nå et mål. Kjennetegn *tre* er spillrelatert, samhandlingen er basert på tillit. Det *fjerde* kjennetegnet krever en autonom stat, i betydelig grad. Det er med andre ord en markedsinspirert og empiribasert betegnelse (Røiseland & Vabo 2012). For å lykkes med disse faktorene for suksessfull governance er man avhengig av et sosioøkonomisk system, med et fokus på sosial kapital (se s. 17) (Fløysand et al. 2013). I et governanceperspektiv deler man politikken i en top-down-styrt politikk (eksogen utvikling) og en bottom-up-styrt politikk (endogen utvikling) (Jacobsen & Normann 2013; Normann et al. 2013). Eksogene prosesser handler om en nasjonalt definert politikk, hvor den lokale autonomien uteblir. Kontrasten er den endogene politikken, hvor det lokale har høy autonomi, og det nasjonale ansvaret i liten grad synliggjøres. Denne polariseringen viser en svakhet ved generalisering, i og med at det eksogene og endogene går over i hverandre, hvor kanskje det ene er mer dominerende enn det andre. Denne typen miksing kalles hybridpolitikk. Jeg vil komme tilbake til endogene og eksogene prosesser senere, med argumentet i at prosessene kan forstås på flere måter, og at det innbefatter større teoretiske perspektiver.

2.1.2 Kunnskap og regional innovasjon

Kunnskap er et begrep som brukes i allmennheten, og tilhører ikke kun academia. Begrepet kan først og fremst knyttes opp mot en vellykket pluralistisk stat. Samtidig er begrepet vanskelig å definere, og avhengig av det kontekstuelle. Kunnskap er nødvendig for å lære, samtidig som læring skaper ny kunnskap. Kunnskap og læring har fått en substansiell plass i økonomi og

³ Samstyringsbegrepet er oversatt fra *New Public Governance*, og bør forstås som et progressivt supplement til de to foregående regimene. Det er vanskelig å sette enstydige skiller mellom regimene. Jeg kommer heretter til å benytte *governance* under henvisning til samstyring.

⁴ Det finnes en rekke definisjoner på, og diskusjoner om, begrepet. Mitt hovedfokus er ikke å skape et bidrag til debatt, men identifisere og diskutere prosessene på Averøy.

næringsutvikling. Kunnskap blir brukt som et verktøy for *stiens* vei videre.⁵ Læring kan defineres på to ulike nivå: individuelt og kollektivt (Karlsen 2008). Det er åpenbart mer komplisert å endre atferd innenfor et organisatorisk nivå, hvor flere individer må lære for å sammen endre atferdsmønstret. Komplisert endring medfører at for eksempel SMBer har fordelene ved at de raskere kan endre atferd, og dermed unngå en *lock-in*. Lock-in er et begrep som definerer en næring eller bedrift som i det rutiniserte stagnerer ved det eksisterende, og ikke har mulighet eller evne til å tilføre nye teknologier, strategier og kunnskaper. (Spilling 2006a).

Det er vanlig å dele kunnskap opp i tre ulike baser (Isaksen & Asheim 2008).⁶ Hver kunnskapsbase dominerer næringer og bedrifter på ulike måter ved kunnskapsoppbygging, læring og innovasjon. Det regionale er fortsatt tungtveiende, men samtidig avvikende innenfor hver kunnskapsbase. Kunnskapsbasene er dog ofte en blanding av for eksempel *eksplisitt* kunnskap og *taus* kunnskap, men den ene typen er ofte mer typisk eller dominerende. Som det skal gjøres rede for senere, spiller stedet forskjellige roller i ulike kontekster. Noen bedrifter og næringer er mer avhengig av vitenskapelig kunnskap, andre er mer avhengig av erfaringsbasert kunnskap. Stiavhengigheten er med andre ord kontekstuell, hvor den i enkelte tilfeller er basert på et kostnadsperspektiv, og i andre tilfeller er basert på taus kunnskap. Denne tause kunnskapen kan ha røtter i lokale kunnskaper, eller kan være kunnskap som er vanskelig eller umulig å kodifisere.

Regionale innovasjonssystemer (RIS) er en reaksjon på en mer grensefri verden (Cooke 2001a), hvor det nasjonale nivået er mer utvisket. Rammeverket består i å skape regionale fortrinn som tar hensyn til at næringer og bedrifter har forskjellige behov for støtte, enten fra regionale, nasjonale eller internasjonale miljøer, eller har ulike innovasjonsmåter (Isaksen 2013). RIS kan deles inn i to delsystemer (Isaksen & Asheim 2008). Delsystem én utgjør regionens bedrifter, som kan være en klynge av samlokaliserte bedrifter i identiske eller liknende næringer. Systemet er et kunnskapsutnyttende system, selv om bedriftene i noen grad utvikler selv. System to består av kunnskapsutvikling og deling, gjerne fra universiteter, høyskoler, forskningsinstitutter osv. Det avgjørende er at innovasjonsaktiviteten forsterkes hvis det foregår en flyt av kunnskap mellom delsystemene, og stimuleres av *myke faktorer* (Karlsen 2008;

⁵ Jf. stiavhengighet (Mitra 2012, 52). Utviklingen av en industri er preget av historiske utfall. Oljefunnet i 1969 kan hevdes å være stiens grobunn for mange næringsaktører i dag.

⁶ Analytisk kunnskap (vitenskapelig basert (*know why*), syntetisk kunnskap (ingeniørbasert (*know how*), og symbolsk kunnskap (kunstbasert (*know who*)).

Isaksen 2013). Faktorene er stimulert av sosiale, kulturelle og institusjonelle forhold, og er ofte uformelle regler og en felles forståelse. Forståelsen er med på å legge til rette for samarbeid og felles aktivitet mellom regionale aktører. Disse faktorene utføres som regel av støttende institusjoner (Isaksen & Asheim 2008).

Neste nivå i innovasjonssystemet er at denne aktiviteten støttes av et lokalt eller regionalt politisk nivå. Det som er interessant med denne type modellering av innovasjon, er at systemet er åpent. Innovasjon kommer innenfra eller utenfra. For Averøys del vil jeg undersøke hvordan mine informanter opererer innenfor et regionalt innovasjonsnettverk, og om de er en del av et nasjonalt eller internasjonalt innovasjonsnettverk. Forskjellene, hvis man undersøker de stimulerende faktorene, er at man i det regionale nettverket er opptatt av geografisk, sosial og institusjonell nærhet, mens i det nasjonale eller internasjonale er man opptatt av kognitiv og institusjonell nærhet (Isaksen & Asheim 2008, 34).⁷ Det er en rekke betingelser for å øke potensialet innenfor RIS. Jeg vil spesielt trekke frem infrastrukturnivået og det organisatoriske nivået (Cooke 2001b, 958). Dette er fordi infrastrukturnivået kan forklares som materiell kapital, mens det organisatoriske omhandler bedrifter og politikk, og er dermed sosial kapital.

2.1.3 Politikk som *primus motor* for stedets utvikling

Governance og kunnskap krever en politisk drivkraft for Averøys utvikling. Som det tidligere har kommet frem, bærer stivhengigheten preg av forskjellige faktorer. Nasjonale myndigheters reguleringspolitikk kan være med på opprettholde drift ved en lokal virksomhet som i utgangspunkt er mindre lønnsom (Karlsen & Isaksen 2008). Politikken urettes med argumentasjon som å ta vare på lokal arbeidskraft, eller sterke avtaler mellom lokalsamfunn, bedrifter og statlige instanser. En annen reguleringsform er skattepolitikken. Ifølge Grimsby et al. (2009) tar norsk skattepolitikk i liten grad hensyn til bedriftens størrelse. Derfor må små og mellomstore bedrifter konkurrere på lik linje med store bedrifter. Formueskatten trekkes frem som en fordyrende faktor som kan gjøre det vanskelig å drive lønnsomt i små bedrifter. Imidlertid har man en rekke virkemiddelapparater som SMBer kan benytte seg av for å få finansiell støtte til sin virksomhet.

Det er ofte i oppstarten at en bedrift opplever den største risikotakingen (Langeland 2006). Resultatet ble en rekke virkemidler som stimulerer til endogene prosesser. I 1998 ble det

⁷*Geografisk nærhet*: Kort avstand, gjerne målt i reisetid, mellom aktører. *Sosial nærhet*: Basert på vennskap, slektskap og erfaringer med tidligere samarbeid mellom aktører. *Institusjonell nærhet*: Et sett av felles normer, vaner og spilleregler for forretningsmessig opptreden innenfor en gruppe aktører. *Kognitiv nærhet*: Aktører deler omtrent samme kunnskapsbase. (Isaksen & Asheim 2008, 29).

opprettet såkornfond hvis hovedoppgave var å tilføre risikokapital til næringslivet (Spilling 2006b).⁸ Som en del av innovasjonspolitikken i Norge er virkemidlene med på å bygge opp under RIS (Abelsen et al. 2013).

Kommunene har som kjent tradisjonelle oppgaver med å yte lovpålagte tjenester til innbyggerne, som helse, utdanning tekniske tjenester osv. I tillegg er det ofte en satsing på kultur- og idrettstilbud. Satsingen skjer ofte i samarbeid med den lokale frivilligheten. Utover dette sikter kommunene på et mål om å skape trivsel, sysselsetting og arbeidsplasser (Aarsæther 2010). Det er ikke et mål at kommunen alene skal gjennomføre målene. Gjennom governance jobber kommune, private og lokale aktører sammen for å skape samfunnsutvikling.

Realiteten, om man ideologisk er for eller imot denne satsingen, er at kommunene i stor grad lykkes i å løse disse utfordringene innen samfunnsutvikling og kultur- og idrettstilbud (Aarsæther 2010). Kommunene er robuste og tverrfaglige, og det viser seg at innsats på disse områdene kan trekke til seg nye innbyggere. Det verdifulle er å se i hvilken grad Averøy kommune lykkes med satsingen.

2.1.4 Selvet i den store verden

I forlengelse av et større strukturnivå er også aktørnivået sentralt i denne avhandlingen. Jeg ønsker derfor å ta for meg det individuelle perspektivet. Selv om de fleste av informantene mine representerer større aktører, er det likevel av betydning å se på personlige og individuelle faktorer som er med på å forandre disse strukturene.

Ildsjeler står sterkt forankret i lokalsamfunnene. Disse entreprenørene bidrar til å endre samfunnet, gjennom nyskapende arbeid innen bygd, sted, næring og kultur (Alsos 2010). Entreprenørene opererer gjerne med et *pullmotiv*, hvor de enten har et inspirerende lokalmiljø, eller har tro på egne ressurser (Bolkesjø & Brun 2006). Dette er noe upresist, da ildsjeler også kan ha *pushmotiver*. De er ofte arbeidssøkende entreprenører som har et ønske om å bo i tilhørende område, og samtidig har et behov for inntekt.

SMBer er en utslagsgivende faktor i norsk næringsliv. Bedriftene eies i hovedsak av enkeltpersoner eller familier. For å lykkes med å skape en vinnerbedrift, hvor den varige lønnsomme veksten oppnås, må eierne ha høye ambisjoner på bedriftens vegne, og det kan medføre risiko. Grimsby et al. (2009, 2) vektlegger at «Økt globalisering vil kreve at SMBene

⁸ Såkornfond er en del av venturefinansieringen, som betegner kapitalførsel fra selskaper og fond (Langeland 2006, 147). Dette innebærer riktig nok en risiko.

fokuserer mye sterkere på markeder utenfor Norge». Grunnen til fokusendringen er at SMBene ofte har operert som underleverandører, og blir utkonkurrert av importleverandører. De er altså avhengig av norske myndigheters satsing på internasjonalisering og eksportpromotering på SMBenes vegne.

Det immaterielle er viktig for å forstå skillet mellom natur- og samfunnsvitenskap, hvor det samfunnsvitenskapelige implementerer sosiale fakta som tar for seg aktøren og den sosiale strukturen (Fløysand et al. 2013). Sosial kapital er et fundamentalt begrep for betydningen av individet i større globaliseringsprosesser. Jacobsen & Normann (2013) deler sosial kapital opp i to kategorier: *kollektiv* og *individuell* sosial kapital. Kollektiv sosial kapital handler om relasjonelle og kognitive egenskaper, hvor man er i stand til å dele sosiale koder, forståelser og historier. Jacobsen & Normann markerer at kollektiv sosial kapital ikke nødvendigvis er optimalt for utvikling og innovasjon. Uten at de nevner hvorfor, mener jeg dette har med konkurranse å gjøre. Ved å konkurrere om å ha det beste produktet til lavest pris er aktørene nødt til å være innovative og utviklingsdyktige. Individuell sosial kapital omhandler enkeltaktører, og deres posisjon i nettverket. Det handler om å knytte bånd til andre aktører (*strength of the weak ties*).⁹ Et hverdagslig eksempel på denne typen sosial kapital som har kommet for fullt kan være det sosiale mediet LinkedIn.¹⁰ Her bygger man nettverk med fjerne og nære, og sannsynligheten for å få en jobb kan sies å være større.

2.2 Sted

Utviklingen av stedsbegrepet er blitt et aktuelt tema for planleggere, politikere, økonomer og de lokale ildsjelene (Berg et al. 2013). Siden avhandlingen er en stedsbasert casestudie, er det avgjørende å ta inn stedsbegrepet. Som det har kommet frem av de forrige delkapitlene, kreves det inngående kunnskap og forståelse av stedet. Som samfunnsgeograf er studiet av *sted* det mest essensielle for å forstå de menneskelige aktivitetene som foregår lokalt og globalt. Problemet som kan oppstå er at begrepet er et sekkebegrep. Begrepet for de fleste har en sløret forklaring, hvor subjektivitet og kontekst er med på å definere forståelsen av det (Berg & Dale 2004; Cresswell 2004). Tradisjonelt har begrepet nyttiggjort seg innenfor kvantitativ forskning, men med nyere forståelser av begrepet har den kvalitative forskningen også applikert stedsbegrepet (Holt-Jensen 2007). På et grunnleggende nivå er sted en måte vi gjør verden meningsfull, og et verktøy som gjør oss i stand til å oppleve verden. I tillegg er det en

⁹ Begrepet ble introdusert av Mark Granovetter på 1970-tallet. Entreprenører, med et videre nettverk knyttet av bånd med individer utenfor deres lokale områder, lykkes sannsynligvis bedre (Mittra 2012, 74).

¹⁰ www.linkedin.com

undersøkelse av *rommets* mening i et maktperspektiv (Cresswell 2004). Stedet blir til gjennom menneskets handling eller tanke om et sted, og at stedet determineres av et maktforhold, enten gjennom menneskelig eller naturlig hierarkisk kategorisering. Berg et al. (2013, 13) skriver at stedet «..omfatter dimensjonene materialitet, praksis og opplevelse. Hvor en legger hovedvekten i en analyse av sted, avhenger av tema og problemstilling». Jeg vil vise med det følgende at stedsbegrepet er kontekstualisert, og baserer seg på hvem og hva som opplever stedet.

2.2.1 Versjoner av sted

Som det kom frem i forrige avsnitt, virker det som at stedet objektivt sett er identisk for alle, men at mennesket gir det mening og kontekst gjennom rasjonell tanke. «An observant geographer can learn a lot about place by reflecting on their everyday experience» (Cresswell 2004, 125). Ved at flere teoretikere definerer stedet på sin unike måte, gjør at begrepet oppleves som svært intrikat. Regionale geografer snakker om stedet som et stykke land som «lever sitt eget liv». Humanistiske geografer forklarer stedet som en fundamentalistisk måte å eksistere på i verden. Radikale geografer undersøker hvordan steder blir skapt gjennom for eksempel maktforhold (Cresswell 2004, 50). Denne kategoriske oppdelingen av geografer er svært forenklet, og kan for enkelte fremstå som direkte misvisende. Mitt poeng er å tydeliggjøre den større diskursen.

2.2.2 Location, sense of place, og locale

John Agnew står fortsatt som en milepæl i geografifaget, med sin samling og tredeling av stedsbegrepet (Agnew 1987). Stedet som *location* kan forstås som en avgrensing eller et punkt på jordoverflaten, hvor det objektive og materielle er målbare egenskaper som bærer preg av et desentralisert perspektiv. Denne tilnærmingen til stedsforståelsen var ingen definert disiplin, men heller et verktøy til å beskrive steder på begynnelsen av 1900-tallet (Castree 2009). Ifølge Richard Hartshorne, var geografens oppdrag å foreta en deskriptiv analyse av stedsmosaikken, og forklare differansene mellom dem, både samfunnet og naturen. Observasjon var kjerneverktøyet for geografen, og studieobjektene var i stor grad ytre, objektive, fysiske og materielle (Berg & Dale 2004, 41). Location har som sin primære oppgave å rette fokuset mot økonomiske faktorer, spesielt med tanke på lokaliseringsfordeler og næringsvirksomhet. Dette begrunnes med i at mennesket har en rasjonalitet, og at det dermed har en sosial og økonomisk forståelse av stedet. Slike lokaliseringsfordeler kan gjelde flere faktorer som tilgang til råvarer, værmessige forhold, topografi og infrastruktur. Områdebeskrivelsen min i denne avhandlingen

er et eksempel på å se et sted som location. Det er altså en verdifull faktor for å kunne gi en ukjent leser et innblikk i hva slags områder det henvises til.

Sense of place er en stedsforsåelse hvor geografien innleder et arbeid med å teoretisere med henblikk på stedsbegrepet (Berg & Dale 2004). De humanistiske geografene kritiserte den positivistiske analysemetoden, som kun tok for seg målbarhet og beskrivelse. Humanistene mente det var kritikkverdigg å glemme det sosiale og menneskelige i et hermeneutisk (fortolkende) perspektiv, og at den kvalitative forskningen måtte oppstå ved å forske på følelser og menneskelig eksistens. Yi-Fu Tuan er en av de som har de mest innflytelsesrike tilskudd av teoretisering av stedsbegrepet på 1970-tallet. Tuan argumenterer for at et *rom* blir til sted etter at mennesker blir kjent med rommet, tillegger det mening og dermed gir det en verdi (Tuan 1977). Rom er altså noe abstrakt og betraktes *utenfra*, mens stedet er noe konkret og betraktes *innenfra*. Sense of place er en reaksjon med en subjektiv forståelse hvor det sentrerte perspektiv er gjeldende. I nyere tid vektlegges også den større variasjonen mellom stedsfølelse (identity with) og stedstilknytning (identity of), hvor variasjonen ligger mellom menneskers og menneskegruppers tilknytning til et sted, og hvordan de definerer stedets egenart (Berg et al. 2013; Dale & Berg 2013). Folk oppfatter og erfarer stedet ulikt, og gruppene innen et sted har forskjellig makt og innflytelse (Berg et al. 2013). Forskningen vil forsøke å forklare Averøy utenfra (identity of), ved å tilkjenne mine informanters opplevelse innenfra (identity with). Det som er megetsigende i tilfellet over er at mine informanters tilknytning forandres ved at stedet forandres, gjerne som følge av ny næringsstruktur eller samfunnsutvikling (Dale & Berg 2013).

Sted som *locale* har røtter i kritikken av den humanistiske tilnærmingen av stedsbegrepet, hvor flere mente at man la for stor vekt på menneskets oppfatning av stedet. Giddens (1990, 18) skriver at «'Place' is best conceptualised by means of the idea of locale, which refers to the physical settings of social activity as situated geographically». Locale ble begrepsfestet som en sosiomateriell kontekst for hverdagsliv og ansikt-til-ansikt-interaksjon (Berg et al. 2013, 14). Eksempler på kontekster kan være møteplasser som kjøpesenter, bysentrum eller et universitet. Locale er med andre ord for eksempel essensielt for kultur og opplevelsesnæringene, da produktet skapes gjennom selve møtet mellom tilbyder og markedets ønsker. Stedet begrenser mennesket, samtidig som det er et resultat av menneskets handlingsmønster (Giddens 1984; Castree 2009). I Averøys tilfelle er det først og fremst de fysiske ressursene som har latt seg benytte av mennesker, som igjen skaper muligheter for at andre finner Averøy interessant som reisemål, bosted eller sted for næringsutvikling. Den politiske satsingen er med andre ord

avgjørende for grad og type attraktivitet. Samtidig er det avgjørende at reiselivsaktører finner det unike ved stedet, og lager en opplevelse som ingen andre konkurrerende steder kan tilby. Et annet perspektiv er hva som blir resultatet når det kommer nye aktører til Averøy.

Cresswell foreslår en nivådeling av stedsbegrepene (Cresswell 2004, 51). Location forstås som en deskriptiv tilnærming. Locale er en sosialkonstruktivistisk tilnærming, gjennom å avgrense, og dermed forklare de sosiale prosessene som foregår. Sense of place er det tredje nivået, og kan forstås som en eksistensialistisk og fenomenologisk tilnærming. Her er man ikke opptatt av å avgrense eller forklare, men heller definere menneskers eksistens i en kultur og deres opplevelser som fenomen. Disse nivåene bør ses opp mot hverandre, og man ser at de glir over i hverandre. Ved å undersøke et sted med disse tre nivåene kan man være i stand til å forstå stedets kompleksitet. I forlengelse av det ovennevnte kan også stedsidentitet knyttes opp mot eksogene og endogene prosesser, hvor steders identitet kan skapes og endres gjennom ovenfra- og nedenfra-styrte prosesser (Dale & Berg 2013, 33).

2.2.3 Relasjonalitet, globalisering og behovet for det regionale

Globaliseringen havnet innenfor academia via den *romlige vendingen* på 1980- og 1990-tallet, hvor det romlige begrepet ble fremtredende for å forstå kulturelle og sosiale fenomen (Hubbard et al. 2002). Historisk sett er ikke globalisering et nytt fenomen. Raske strømmer av kapital, varer, tjenester og mennesker har i flere perioder i løpet av de siste 100 årene vært opp mot, og i noen tilfeller likt med, dagens nivå (Capello et al. 2011). Globaliseringen er en uunngåelig prosess, selv om argumentene er mangfoldige fra polariserte hold (pro- og antiglobalister) (Coe et al. 2007; Dicken 2011). Dette betyr ikke at globalisering lider av en ustyrlig prosess. Stater kan opptre som garantist, regulator, arkitekt, eier av offentlige bedrifter og tilbyder av offentlige tjenester (Coe et al. 2007, 192), uten å opptre med nulltoleranse innen eksport og import. Dessuten vil hvert land ha sine spesialiteter og sine naturlige kapitaler, hvor geografien virkelig spiller en rolle (Ricardo 1821).

Globaliseringen har skapt utfordringer for stedsbegrepet. Steder kan anses som mer og mer identiske, med internasjonale butikkjeder, fast-food-restauranter og felles valuta (for eksempel Euro). Hva skjer med stedet i slike prosesser? Kan man si at geografifaget er i ferd med å utviskes? Doreen Massey er den mest betydningsfulle skikkelsen når det gjelder å videreutvikle stedsbegrepet (Berg et al. 2013). Utviklingen har vært helt nødvendig, da geografifagets definisjon av sted ikke lenger handler om det lokale, slik som Agnew har konkretisert stedsbegrepet. Massey har bidratt med et *relasjonelt* stedsbegrep (Massey 1991). Det

relasjonelle stedsbegrepet viser at lokale og globale forløp krysses, og skaper flere identiteter på samme sted, jf. glokale identiteter (*glocal identities*). Hos Giddens (1990, 19) er locale et begrep preget av globaliseringsprosesser: «..locales are thoroughly penetrated by and shaped in terms of social influences quite distant from them». Forklart på en annen måte opprettholdes lokale identiteter, samtidig som de er påvirket av globaliseringen (Almås et al. 2008; Castree 2009). Ett eksempel kan være et sted hvis formål er turisme. Angivelig kapitalsterke turister kommer til et reisemål, og legger igjen penger som er lønn for arbeidstakerne på stedet. Arbeidstakerne opplever stedet forskjellig fra turistene. Begrepet handler altså om relasjon i en relativistisk kontekst. Massey (2004, 11) forstår steder som i høy grad forskjellige, med ulike nivå av koblinger til hverandre, så vel som politiske og økonomiske prosesser:

[...]‘places’ are criss-crossings in the wider power-geometries which constitute both themselves and ‘the global’. In this view local places are not simply always the victims of the global; nor are they always politically defensible redoubts against the global. For places are also the moments through which the global is constituted, invented, coordinated, produced. They are ‘agents’ in globalization.

Castree (2009) samtykker til Masseys begrep, og mener at globaliseringen gjør steder mer ulike, selv om de gjennom andre utviklingsganger blir mer like. En elementær faktor er at steder nå har blitt mer relasjonelle til hverandre, og at deres ulikhet skaper en gjensidig bundethet. Globaliseringen har gjort reiseavstanden kortere i tid, og gjør at steder i mindre grad kan isolere seg fra verden for øvrig. Et annet argument for at hvert sted er unikt er de sosiale relasjonene som skapes på et sted. Disse relasjonene er vanskeligere å opprettholde på et globalt nivå. Steder er også i stor grad forskjellige når det gjelder deltakelsen i globaliseringen. Et sted som Averøy vil integrere seg annerledes enn Oslo, og bidra på et helt forskjellig nivå. Argumentet er også at steder i større grad er forskjellige, og har hver sin særegne identitet. Større infrastrukturprosjekter, som knytter et tettere bånd til større byer som Molde og Kristiansund kan være et eksempel på dette.

I forlengelsen av et kritisk blikk på lokal og global, bør det nevnes at globalisering, regionalisering og lokalisering ikke bør ses på som dikotomier. Tradisjonelt har lokal, regional og global vært en hierarkisk skala-stige som er svært uheldig. Skala (scale) kan like godt være forbindelser på tvers av hierarkier, og være fjerne eller nære koblinger (Herod 2009). Skala bør forstås som et nettverk, hvor alt henger sammen med alt. Kritikken av skalabegrepet har vært at det forblir hierarkisk likevel, ved at omfanget slås sammen (Marston et al. 2005). Uten å gå inn på løsninger ved problemet vil jeg holde meg til problemformuleringen. Det vil neppe dukke

opp problemer ved bruk av skalabegreper. Jeg tillater å bruke argumentet om gyldighet snarere enn sannhet, jf. innledningen i kapitlet. Hvis begrepene skaper problemer tas dette opp til diskusjon.

Figur 6: 1,4 milliarder brukere av Facebook er alle del av et nettverk. Linjene er ikke elver eller kystlinjer, men ekte menneskelige forbindelser (gigaom.com).

Det regionale og lokale viser at globaliseringen definitivt er en *transceiver*-prosess (sammensatt av *transmitter* og *receiver*), hvor det er flere gode grunner til å hevde at for å forstå de virkelige effektene av globaliseringen må man ha nok kunnskap innen det regionale og lokale (Capello et al. 2011). Den største utfordringen regionene møter for å tilpasse seg den globaliserte økonomien er å beholde og utnytte de høy-verdifulle prosessene, og flytte de lav-verdifulle prosessene. Enkel spredning av informasjon og kunnskap resulterer i en flytting av avanserte produksjonsenheter til land med lave kostnader (Maskell et al. 1998). Dette gjelder i særlig grad kodifisert kunnskap og informasjon, som kan være å holde på en produksjonslinje som trekker til seg høyt kvalifisert personell, og som skaper mange verdier på lokasjonen. Det kan også være å beholde utvikling og produksjon til fordel for tjenesteutsetting av automatisering som man ser i fiskeforedlingen (Dragland 2013). Videre, mens tradisjonelle materielle produksjonsfaktorer er underlagt en hyper-mobilitet, og markedsføres og utnyttes overalt, er ferdighetene og den relasjonelle kapitalen som kreves for deres mest effektive eller innovative bruk på ingen måte tilgjengelig overalt (Capello et al. 2011). Tillit, sosial kapital og tilhørighetsfølelsen til et sted eller samfunn er elementene som utgjør forskjellen.

2.2.4 Stedets tiltrekningskraft

For å forstå Averøy som sted er det relevant å trekke frem en rekke faktorer som kan være avgjørende for hvorfor næringsliv og mennesker ønsker å bosette seg på øya. Historisk sett er det klassikerne Johann Heinrich von Thünen og Alfred Weber som er sentrale med sine lokaliseringsteorier, som en del av location som stedsperspektiv (Sjøholt 2006a; 2006b). Uten å gå nærmere inn på disse, er de sett på som banebrytende bidragsyttere til utviklingen av dagens attraktivitetsteori. Telemarksforskning (Vareide & Nygaard 2014, 6) kaster et nytt lys på geografisens disiplin, og i sin analyse av attraktivitet i norske regioner og kommuner definerer de attraktivitet som

[...] en stedlig egenskap som påvirker flyttestrømmen til et sted, enten ved at stedet tiltrekker seg næringsliv eller besøkende som skaper arbeidsplassvekst og derigjennom innflytting, eller at stedet er attraktivt som bosted uavhengig av arbeidsplassutviklingen.

Definisjonen gir en indikasjon på hva attraktivitet er, men forteller ikke hvilke faktorer som spiller inn. Telemarksforskning (Vareide & Nygaard 2014) deler næringslivet inn i fire næringstyper: Basisnæringer, besøksnæringer, lokale næringer og regionale næringer.¹¹ Basisnæringer er delen av næringslivet som fremkaller inntekter utenfra, jf. eksportnæringen (til andre land, eller regioner innenfor landegrensen). Disse kan deles i industribaserte, teknologibaserte og naturbaserte næringer. Besøksnæringer er for eksempel butikkhandel, restauranter, reiseliv eller personlige tjenester. Lokale næringer er privat virksomhet innenfor som er knyttet til lokalbefolkningen, som substituerer kommunale tjenester. Regionale næringer inneholder bransjer innenfor bygg og anlegg, transport, etc., som er knyttet til et regionalt marked. Telemarksforskning forklarer utviklingen med at basisnæringene er mer følsomme for økonomiske konjunkturer (økonomisk aktivitet/situasjon) enn de øvrige næringene, som igjen vil føre til at utviklingen går i bølger. Basisnæringene øker heller ikke sysselsettingen over tid i Norge. Grunnen er at man kan opprettholde aktivitetsnivået med færre ansatte pr. produksjonsenhet. Besøksnæringene og de regionale næringene er noe mindre påvirket av konjunkturer. Dette forklares med at befolkningen er avhengig av tjenester, mat osv., uavhengig av finanskriser e.l. Besøksnæringene opplever også i dag en større konkurranse fra netthandel, som kan være med på å svekke konjunktorene. Lokale næringer og offentlig sektor har vært lite preget av konjunkturer. Når det gjelder valg av sted, spiller alle disse faktorene en rolle. Noen

¹¹ Denne inndelingen er bedre enn Dale et al. (2002) sin inndeling: vare-, person-, informasjon- og kunnskapsrelaterte tjenester ved at den er mer altomfattende og kompleks, og bedre ivaretar skaleringen fra lokal til global.

velger på bakgrunn av personlige ønsker, andre skal velge lokasjon for en bedrift. Mennesker er forskjellige; noen er urbane, andre er gamle. Høy pris kan skape attraktivitet, samtidig som lave priser også er attraktivt. Enkelte kommuner har areal, mens andre har en knapphet. Mennesker endrer stedet, og stedet endrer mennesker.

2.3 Et heuristisk forspill

Avhandlingen gjøres med et samfunnsvitenskapelig perspektiv. Derfor er det hensiktsmessig å trekke menneskets tankevirksomhet inn i forskningen, da dette i størst grad preger mine funn. Jeg vil i den anledning gjøre rede for noen filosofiske teorier som knytter teorikapitlet sammen med metodekapitlet, og senere til empiri og diskusjon. Argumentet for redegjørelsen er å vise en rød tråd gjennom hele forskningen. I motsetning til naturvitenskapelig forskning vil mine forskningsobjekter være subjekter (Flyvbjerg 1991a). Mine fortolkninger av studieobjektene allerede har vært gjennom en selvtolkning. Ett eksempel på dette er at hver av mine informanter kan ha ulik stedsidentitet, og oppleve Averøy som sted forskjellig. Stedsidentiteten kan gjerne med samfunnsposisjoner å gjøre samt politikk og diskurser (Dale & Berg 2013). Noen opplever stedet med en top-down-styrt prosess, mens andre mener prosessen er bottom-up-styrt. Det er også forskjeller på synet på globaliseringen, og noen opplever samarbeid med andre aktører som positivt mens andre opplever det negativt.

Bent Flyvbjerg, en økonomisk geograf, skriver at det er lite hensiktsmessig å skape *teoreme* tilnærminger i samfunnsvitenskapen slik man finner i naturvitenskapen (Flyvbjerg 1991a; 2001). Argumentene hans baseres på at man heller bør etablere begrepet *fronesis* som metode i samfunnsvitenskapen. Aristoteles skilte mellom *episteme* (sikker viten), *techne* (kunnskap) og *fronesis*. Fronesis er et spesifikt aristotelisk begrep og kan defineres som praktisk sunn fornuft.¹² Et interessant perspektiv kan være å knytte disse to opp mot kunnskapsbasene. Episteme berører kunnskapsbasen know-why, mens techne dreier seg om know-how (Flyvbjerg 1991a). Fronetisk dyd handler om den praktiske viten med henblikk på pragmatikk og kontekst. Det bakenforliggende for valget av en fronetisk tilnærming er en opplevelse av at det er forskjell på teori og praksis. Forskningen i denne avhandlingen er gjort i blant annet *progressiv*

¹² Det er ikke et mål å fremstille den greske tradisjonen som hegemonisk. Det vi ser på som demokrati i dag kan ikke sammenliknes med fortidens demokrati. Ei heller bør dagens demokrati være et ideal for fremtiden.

fronesis.¹³ Utgangspunktet for denne metoden er forholdet mellom menneske og samfunn, og kan fremstilles på følgende måte (Flyvbjerg 1991a, 82):

- *Verdier*. Dette handler om verdirasjonelle valg. Hvor er vi på vei? Er det ønskelig? Hva bør gjøres? Formålet er å balansere instrumentell rasjonalitet med verdirasjonalitet, ved å øke kapasiteten for verdirasjonell tanke hos individer, organisasjoner og samfunn. Den instrumentelle rasjonaliteten er målbar mens den verdifulle rasjonaliteten kan handle om menneskelige følelser. Stedsbegrepene er en del av verdiene, hvor for eksempel location er instrumentalarasjonell mens sense of place i stor grad er verdirasjonell.
- *Makt*. Hvem vinner og hvem taper? Hvilke maktforhold finnes, og hvem stiller spørsmålene om maktforholdene? Det er ikke avgjørende å kartlegge makten som system, men heller forstå relasjonsforholdene hvor makten er relevant for å forstå forholdet (Flyvbjerg 2001). Makt er også lokal, desentrert og allestedsnærværende (Flyvbjerg 1991b). For Averøy er det aktuelt å se på mål, midler og institusjonalisering. Mål kan være forskjellig fra et kommuneperspektiv til det private perspektiv. Midlene er også fordelt annerledes. Vitenskap, økonomi, kontroll og regler kan være forskjellige midler som er etablert med forskjellig utgangspunkt for Averøys aktører.
- *Nærhet*. Fronetisk forskning går tett på virkeligheten, og forskeren kjenner forskningen på *kroppen*. Ved å kombinere verdi og makt, kan jeg som forsker gå tett på Averøy, og sikre det hermeneutiske som utspiller seg.
- *Minutiae*. Forskningen stiller små spørsmål for å utføre «tykke beskrivelser». Det store søkes i det små og vice versa. Denne avhandlingen om Averøy bærer ikke preg av konvensjonell kunnskap med store spørsmål. Jeg ønsker å gi svar på problemformuleringen så detaljert og samtidig generelt som mulig.
- *Praksis*. Forskningen fokuserer på praktisk aktivitet og praktisk viten, og anses dermed som mer fundamental enn diskurs og teori. Dette handler om fokuset på det daglige livet på Averøy, og gjøres gjennom informantutvalget mitt og intervjuguiden.

¹³ Jeg ønsker å gjøre rede for selve begrepet i teorikapitlet på bakgrunn av at det ikke er godt kjent som begrep. I tillegg mener jeg det hører til teorikapitlet nettopp fordi denne avhandlingen er skrevet i samfunnsvitenskapelig kontekst, og at jeg forkaster *episteme* og *techne*. Bakgrunnen for mine valg vil komme frem i metodekapitlet. Betegnelsen *progressiv* er lagt til som en understreking av at det er en utvikling av *fronesis* (Flyvbjerg 1991a).

- *Konkrete cases.* Forskningen fokuserer på casestudiet og eksempler, fordi praktisk sunn fornuft fungerer på grunnlag av casebasert rasjonalitet og skjønn. For å kunne erfare hva som utspiller seg på Averøy er forskeren nødt til å gå dypt inn i casen.
- *Kontekst.* Daglige praksiser og caser kan kun forstås i deres relevante sammenheng. Det er derfor snakk om en situasjonsetisk forskning, hvor mine funn kun kan kobles opp mot forskningen på Averøy. Funnene er ikke direkte overførbare.
- *Hvordan-spørsmål.* Forskningen fokuserer mer på dynamiske *hvordan?* fremfor det mer strukturelle *hvorfor?* Jeg ønsker å forstå Averøy gjennom problemformuleringen til fordel for å forklare Averøy. Spørsmålene er gradert og man må forklare for å kunne forstå.
- *Narrativ.* Historie er nødvendig, og narratologi er mer nødvendig enn epistemologi ved at hendelser skjer uavhengig av den enkeltes oppfatning. Mine informanter forteller om sine opplevelser, og er medvirkende til en fortelling med vitenskapelig handling.
- *Aktør/struktur.* Forskningen fokuserer både på aktør- og strukturnivå, og på forholdet mellom dem. Aktørene er i denne forskningen individer eller bedrifter som kommer frem gjennom mine informanter. Strukturen kan forklares med næringsaktiviteten som skjer på Averøy som sted. Aktørene står i utgangspunktet fritt til å handle, men begrenses eller forsterkes av den eksisterende strukturen. Forskningen forsøker å komme forbi et uheldig dualistisk forhold ved hermeneutisk strukturalisme og voluntaristisk determinisme.
- *Dialog.* Et grunnleggende formål for fronetisk forskning, hvor et mål bør være at man stoler mer på den offentlige sfære enn på vitenskap i spørsmål om samfunnsmessig handling. Dialog er et sentralt ord for denne forskningen og Averøy. Det er dialog mellom dem det forskes på. Det er en dialog med andre forskere (teori). Dialogen eksisterer for beslutningstakere og aktører på Averøy. Til slutt er det en dialog med den generelle offentlighet.

3 Metode

For å trekke metaforen fra forhenværende kapittel om geografens «filer i mappa» videre, er også forskningsmetoden et verktøy jeg som forsker benytter. Teori handler i stor grad om know why, mens metodologi vedkommer «*..the know how of know why*» (Flyvbjerg 1991a, 79). Det er dermed vanskelig å argumentere teoretisk for valg av metode; imidlertid kan det argumenteres for med pragmatikk. Jeg anser forskningsmetoden som et springbrett for hele prosessen, fra avhandlingens start til slutt. Dette er fordi man tar metodiske valg underveis i prosessen. Metodekapitlet er det utslagsgivende beviset for validitet og kvalitet. Som en noe urutinert forsker opplevde jeg en bratt læringskurve gjennom forskningsperioden. Forskerdagboken, selvrefleksjon og ikke minst god veiledning ble nøkkelen for mestring. Jeg vil først begrunne mitt valg av metodisk tilnærming. Deretter vil jeg forklare og begrunne min rolle som forsker. Videre vil det komme frem hvordan jeg gikk frem i prosessen, og reflektere rundt mitt forskningsdesign. Dernest vises det til diskusjonen rundt forskning i egne omgivelser. Til slutt gjøres det oppmerksom på måten man sikrer kvalitet og etiske prinsipper i forskningen på.

3.1 Metodisk tilnærming

Problemformuleringen og målet med denne avhandlingen er bygget på en interesse for utvikling i den lokale geografien. Denne forskningen tar for seg Averøy kommunes utvikling. Problemet er beskrevet og avgrenset med henseende i det virkelige liv, og kan dermed identifiseres i konkrete tilfeller. Målet er å synliggjøre prosesser og trender. Metoden er dermed valgt med begrunnelse i en kompleksitet i problemstillingen; et samspill mellom aktører og strukturer i naturen. Like fullt er kunnskapen som kommer frem i denne forskningen kontekstavhengig. Kvalitativ metode faller naturlig på grunn av det ovenstående. Kvalitativ forskningsmetode er egnet til å få innblikk i personers situasjoner og persepsjoner (Thagaard 2009). Metoden åpner opp for intrikate prosesser, og blir diskutert i dette kapitlet. Det *emiske* og *etiske* perspektivet vil skape en diskurs basert på et samspill mellom disse perspektivene.¹⁴ Kvalitativ metode egn seg spesielt til å skaffe kunnskap om dybden innenfor temaet. Jeg har en problemstilling som har røtter i et teoretisk perspektiv, og er først og fremst årsaken til valg av tema og

¹⁴ Det *emiske* er basert på informantens perspektiv (insider), mens det *etiske* handler om forskerens perspektiv (outsider) (Creswell 1998). Michel Foucaults diskursbegrep kan relateres til dette, hvor informanten er del av en diskurs, og sammen med forskeren medskaper av en ny diskurs (Jäger & Maier 2009).

problemstilling. Teorien krever empirisk materiale, som senere igjen analyseres i lys av teori. Denne typen forskning er fleksibel og som forsker kan man alternere tilnæringsmetodene.

3.1.1 Forskerrollen og rammeverket for kvalitativ forskning

Det er hensiktsmessig å plassere forskningen i en vitenskapsteoretisk kontekst. Dermed dukker det opp en rekke spørsmål jeg som forsker skal forsøke å gi svar på (Patton 2002). For det første er det nødvendig å gjøre et ontologisk valg. Dette handler om å ta et standpunkt om hvordan jeg oppfatter verden som konstruert. Er verdens kultur og kunnskap deterministisk, eller er den menneskeskapt gjennom fri tanke? Jeg er tilhenger av at verden må forstås på to forskjellige nivå: den menneskelige verden, og den naturlige, fysiske verden. Begge nivåene både begrenser og skaper muligheter for hverandre (jf. locale, s. 19-20). Verden er, etter mitt syn, gitte objekter som mennesker gjennom sansene oppfatter og dermed konstruerer et virkelighetsbilde på bakgrunn av. Det er med andre ord en ontologisk relativitet som påvirker menneskers kunnskap og kultur, som igjen påvirker virkeligheten. Dette bringer meg over på neste spørsmål som handler om hvordan vi vet hva vi vet. Epistemologiske debatter handler om muligheter og dragninger mot objektivitet, subjektivitet, kausalitet, validitet og generalisering (Patton 2002, 134). For å svare på dette velger jeg å benytte triangulering (fler-metode-design): *progressiv fronesis* og *hermeneutikk*, og er altså et spørsmål om hvordan vi skal studere verden. Neste spørsmål er hva som er verdt å vite noe om? Dette er et filosofisk spørsmål som i stor grad er subjektivt. Gjennom mine år på universitetet har jeg fattet interesse for det økonomiske perspektivet i geografien, og dermed er det for meg verdt å vite noe om. For å finne ut av dette må man vite hva slags spørsmål som skal stilles. Gjennom studier av teori og empiriske opplevelser har jeg opparbeidet ferdigheter til å stille spørsmål som kan gi svar på det ukjente. Spørsmålet om personlig engasjement i forskningen er dermed det siste spørsmålet. Som jeg skal komme tilbake til er subjektivitet og påvirkning noe jeg har måttet reflektere over, på forhånd og underveis i prosessen. Refleksjon er nødvendig for at forskningen ikke skal forringes (Postholm 2010).

3.1.2 Epistemologiske perspektiv

Forskningen baserer seg på menneskers fortellinger og tekstbasert informasjon. Jeg som forsker må alternere det disiplinære perspektivet mellom *progressiv fronesis* og *hermeneutikk* (fortolkning). Jeg ser det som formålstjenlig å kort begrunne valg av perspektivene. Kort forklart benytter avhandlingen *progressiv fronesis* som et overliggende metodisk verktøy. Som

jeg gjorde rede for i teorikapitlet (s. 24-26) er progressiv fronesis formålstjenlig med min studie av Averøy. Hvis man gjennomgår de punktene mener jeg disse er dekkende for studien.

For å dekke punktene kreves det en evne til å opprette kontakt, og forholde seg til menneskene eller gruppene som det blir forsket på (Postholm 2010). Forholdet mennesker imellom er en av fallgruvene i kvalitativ forskning. Informanten kan ha foretatt en observasjon som for informanten er virkelighet. Ett eksempel på observasjon er hvis man stikker en åre i vannet. Den ser bøyd ut, og observasjonen er korrekt. Konklusjonen er derimot feil. I motsatt fall kan forskeren også ha lite kunnskap og forståelse av en kultur eller et fenomen, og dermed trekke uriktige konklusjoner. Det vil være umulig å fullstendig sette seg inn i andres tanker og følelser. Imidlertid mener jeg at den kvalitative forskningen ikke kan forkastes av den grunn. Derimot er det avgjørende å fokusere på forholdene mellom deltakerne i forskningen; hva de opptre på vegne av og hvilken makt de har over resultatet. Åre-eksemplet gjelder også for hermeneutikk, som jeg har valgt å bruke fordi forskningen også benytter dokumentbehandling. Hermeneutikken har disiplinære røtter i lingvistikk, filosofi, litteraturkritikk og teologi (Patton 2002, 133). Det skjellsettende her er altså å spørre seg om hvilke forhold som gjaldt da teksten ble laget. Deretter må man ta stilling til om teksten er gyldig i forskningen.

Progressiv fronesis og hermeneutikk er argumentert for som mitt epistemologiske perspektiv i forskningen, på bakgrunn av det ovennevnte. Mine informanter er *sosialt konstruerte*, og deres svar er i stor grad kontekstavhengig. Noen vil svare i lys av det arbeidet de har, mens andre kan svare i en mer privat kontekst. Kvantitativ forskning og positivismens beskrivende karakter kunne vært formålstjenlig hvis forskningen ville ha avdekket kun den økonomiske utviklingen, antall turister, antall sysselsatte osv. Min interesse og intensjon er å vise til de menneskelige og relasjonelle diskursene som foregår for å tjene utviklingen på Averøy.

3.1.3 Casestudie

Det er tre steg for å designe en casestudie (Yin 2012). Første steg er å definere casen. Definisjonen kommer i stor grad frem ved hjelp av problemformuleringen. En case er generelt knyttet opp mot en person, organisasjon, atferdsvilkår, begivenhet eller andre sosiale fenomen (Yin 2012, 6). Casen tar med andre ord for seg et fenomen som foregår her og nå, men det er viktig å forstå det historisk bakenforliggende. Steg to er å velge et design. Man kan ta for seg en *separat* (single) eller en *sammensatt* (multiple) case. I tillegg må det velges om man skal forske på et helhetlig fenomen (holistic), eller om man skal lete dypere i noe bestemt (embedded). Problemformuleringen bestemmer at jeg tar for meg en separat case med fokus på

å gå dypere i noe bestemt. Dette krever at forskeren skiller mellom fenomenet som studeres og dets kontekst, fordi man ikke kan sammenlikne fenomenet med andre fenomen. Det tredje steget er å velge om man skal benytte seg av teori i avhandlingen. Jeg har altså valgt å ha med teori i denne avhandlingen, med argumentet om gyldighet og verifisering. Det er to grunner til at case er valgt som studiemetode (med inspirasjon fra Flyvbjerg (1991a)). For det første handler det om utviklingen av virkelighetsoppfatningen, hvor menneskelig atferd ikke kan plasseres innenfor en regelstyrt kategori, som man ofte finner i teorien. For det andre er det tungtveiende for min egen læreprosess. Min intensjon med forskningen er å oppnå et høyt ferdighetsnivå. Dette krever kontekstavhengig erfaring, med konkrete opplevelser som inneholder *feedback* fra virkeligheten.

3.2 Intervju som forskningsmetode

Forskningsintervju er samtaler med en viss struktur og hensikt, hvor jeg, i samarbeid med informanten (hermeneutikk og diskurs), forsøker å absorbere informasjon som er relevant for forskningen (Dunn 2005; Kvale & Brinkmann 2009). Steinar Kvale (1997) skriver at intervjuet er et positivt møte, basert på åpenhet. Diskursen forårsaker at det ikke finnes noen standarder for hvordan man gjennomfører intervjuet. Det finnes likevel noen valgmuligheter. Jeg benyttet halvstrukturerte intervju, som er den antatt mest praktiserte intervjuformen innen kvalitativ metode (Kitcin & Tate 2000). Formen kjennetegnes ved at man har definert noen åpne temaer som kan benyttes som en introduksjon av hver kategori man vil berøre underveis i intervjuet. Fordelen med halvstrukturerte intervju er at man er fleksibel og åpner for at informanten kan snakke mer fritt, og selv føre samtalen på en komfortabel måte. I tillegg kan informanten komme inn på temaer som jeg selv ikke hadde tenkt på, og dermed skape en ny sti i forskningsprosessen (Longhurst 2010). Selv om denne formen for intervju er åpent, er det viktig å påpeke at denne metoden skiller seg fra en dagligdags samtale som bærer et uformelt preg. Samtalen skal fokusere på et faglig nivå, noe den også gjorde. Under intervjuprosessen i min forskning snakket jeg med kun én informant per intervju.

Intervju ble valgt som datainnsamlingsmetode med grunnlag i dens autonome og fleksible form. Jeg ønsket å gå tett på virkeligheten, og få frem informantenes verdier (Flyvbjerg 1991a). Et annet poeng er at jeg ikke alltid visste hva jeg så etter, og kunne komme inn på flere spor i løpet av intervjuene. Løsningen ble å stille små spørsmål for å få tykke beskrivelser, jf. *minutiae* (Flyvbjerg 1991a). Fokuset på innsamlingen av data spisset seg til i løpet av feltarbeidet, som også viser fordelen ved halvstrukturert intervju.

3.2.1 Informantutvalg

Problemformuleringen styrte prosessen i utvalget av mine informanter. Selv om jeg ikke kan generalisere mine funn fullstendig fra denne studien, kan resultatene likevel vise til ny læring ved å åpne opp for nye områder som det kan forskes videre på (Patton 2002). Informanter velges med et hensiktsmessig utvalg, «[...] purposeful sampling» (Patton 2002, 46). Et interessant perspektiv er at det hensiktsmessige er basert på fronetisk dyd. Med andre ord foretok jeg et utvalg basert på praktisk sunn fornuft. Rekrutteringen av informanter foregikk på bakgrunn av deres egenskaper og kvalifikasjoner. Egenskapene og kvalifikasjonene viser seg gjennom yrkene og arbeidsplassene til informantene. Utvalget er på seks informanter, hvor to av disse er nøkkelinformanter. Utvalget er personer som jobber i kommune og næringsforum, og dermed kan ha innsikt i et større perspektiv enn de øvrige informantene. Dette gav en balanse i informantutvalget, og jeg var tilfreds med å ha ulike informanter med hver sin spesialiserte egenskap. Nøkkelinformanter er ansett som nyttige i innhenting av informasjon (Yin 2012). I forskningsprosjektet har målet vært å belyse problemformuleringen på en tilfredsstillende måte. Valget av informanter baserte seg på dette, og behovet for empirisk informasjon har vært avgjørende. I tillegg har jeg ønsket å få flere vinklinger rundt temaene, og dermed skape et grunnlag for en diskusjon.

Informantene som ble rekruttert var direkte knyttet til Averøys økonomiske aktivitet, og hadde innsikt rundt infrastrukturen på øya. Antallet informanter var et tema som raskt måtte avklares. Jeg satt med et utvalg på over seks, og fryktet at det ville bli mye arbeid å ta med flere. Etter samtale med veileder kom vi sammen frem til at seks informanter var tilfredsstillende med hensyn til tid og validitet. Et annet argument for å ha seks informanter er at denne avhandlingen er på 30 studiepoeng. Tidsbruk er med andre ord avgjørende for antall sider. Samtidig skal avhandlingens funn være tilfredsstillende og kvalitetssikret (Kvale 1996). Metningspunktet er også nevnt i litteraturen. Med dette menes det at når samme argument gjentas av flere informanter har man nådd metningspunkt (Cragg & Cook 2007; Thagaard 2009). Jeg stiller meg noe kritisk til metningspunkt-argumentet, siden det alltid gjennom et godt intervju vil tilføres ny kunnskap. Imidlertid er jeg trygg på at denne forskningen er kvalifisert og kvalitetssikret med utgangspunktet i seks informanter.

Informantene jeg rekrutterte og intervjuet (appendiks 1):

- Frode Ressem, *Daglig leder*, Averøy Næringsforum AS
- Berit Hannasvik, *Assisterende rådmann*, Averøy kommune

- Roald Røsand, *Markedssjef (tidligere adm. dir.)*, Betonmast Røsand AS
- Terje Kvisvik, *Eiendomssjef*, Vestbase AS
- Geir Ketil Otterlei, *Daglig leder*, Skjerneset Bryggecamping
- Jorulv Søbstad, *Fabrikkssjef*, Skretting AS

Utvalget av informanter er gjort ut fra et horisontalt perspektiv, med flere vinklinger. De to førstnevnte informantene er mine nøkkelinformanter, og sitter på mye erfaring og kunnskap. Roald Røsand har vært en ildsjel i kommunen over lang tid, og sitter på utallige ulike verv. Kvisvik i Vestbase var aktuell på grunn av den pågående oppstarten av nytt anlegg på Averøy, og jeg ville ha med en informant som kunne vise til erfaringen rundt det å starte opp noe nytt på øya. Det motsatte gjaldt Søbstad fra Skretting, da denne fabrikken har vært på Averøy i lang tid. Han kunne reflektere rundt det å være knyttet til kommunen over lengre tid. Otterlei ble valgt på bakgrunn av det store turisttrykket Averøy har, og Otterlei har lang fartstid innenfor turistnæringen.

Jeg tok aller først kontakt med nøkkelinformantene, med den antakelsen at de hadde kjennskap til hva som rørte seg i kommunen, og dermed kunne anbefale andre informanter. Denne metoden kalles *snowballing* (Longhurst 2010), hvor den ene informanten leder til den andre. Jeg tok alltid kontakt på telefon først, hvor mitt forskningsprosjekt ble presentert. Informantene ble fortalt at de var betydningsfulle for prosjektet. Deretter fikk de forespørsel om å delta, og til slutt ble de opplyst om bruk av båndopptaker. Det sistnevnte ble gjort for å ufarliggjøre situasjonen med bruk av båndopptaker, og for å vise at jeg var opptatt av det etiske. Etter telefonsamtalene fikk informantene en oppfølgende e-post.

3.2.2 Intervjuforberedelser

Intervjuene ble gjennomført med utgangspunkt i en intervjuguide (appendiks 2). Jeg forsøkte å ha en intervjuguide som passet til alle informantene, men måtte tilpasse de i noen grad. Grunnen til dette er at informantene satt på ulik informasjon, med utgangspunkt i deres arbeid og stilling. Guidene ble utarbeidet med grunnlag i å få mest mulig relevant informasjon fra den enkelte informant. Dette krevde at jeg hadde satt meg inn i en teoretisk bakgrunnskontekst, slik at mitt etiske perspektiv harmonerte med informantens emiske perspektiv. Samtidig ønsket jeg å være effektiv under intervjuene. Effektivitet var åpenbart positivt for både informanten og meg. Informantene hadde satt av tid til meg, og jeg merket at de satt pris på at jeg var så konkret som mulig. Intervjuguiden ble brukt til å kontekstualisere temaet, og stille større spørsmål som åpnet opp for refleksjon hos informanten. Spørsmålene ble laget med en viss progresjon. De første

spørsmålene var tematisert rundt roller, verv og den dagligdagse driften. Tematiseringen gjorde jeg for å gjøre det komfortabelt for informantene, og at jeg stegvis kunne gå inn på mer spesifikke spørsmål.

Jeg fikk erfare at forberedelser er av betydning i informasjonsinnhenting. Et kritisk punkt for var at jeg til daglig ikke var i nærheten av Averøy. Dermed måtte jeg avtale intervjuene i god tid før felt-uken, og dermed reduserte jeg risikoen for uforutsette hindringer. Jeg hadde også mulighet til å bo på Averøy, og planla derfor å være der hele uka. Dette viste seg å være et godt valg, da jeg unngikk stressfaktorer og lignende. I tillegg kunne jeg være mer fleksibel, noe som viste seg å være nyttig. En av informantene måtte flytte avtalen vi hadde på grunn av dobbelbooking. Til slutt, som en del av forberedelsene, hadde jeg utformet et informantskriv (appendiks 3), som gav alle opplysninger om meg og prosjektet. Skrivet inneholdt også en samtykkeerklæring, hvor det ble informert om at informantens fulle navn ville bli publisert, og at informanten når som helst kunne trekke seg og bli anonymisert. Skrivet, samt intervjuguider, ble sendt til Personvernforbundet ved Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste (NSD). Kvittering er vedlagt (appendiks 4).

3.2.3 Intervjugjennomføring

Intervjuene fant sted på informantenes arbeidsplasser og kontor. Dette var utenfor min kontroll, da de var opptatte personer som ikke hadde mulighet til å møtes andre steder. Derfor var det viktig at jeg som forsker viste fleksibilitet (Longhurst 2010), jf. forrige avsnitt. Jeg så på dette som en fordel. Innledningsvis eksisterte det et asymmetrisk maktforhold mellom meg og informantene. Maktforholdet oppstod ved at jeg i stor grad la rammene for gjennomføringen av intervjuene, og at informantene ikke hadde detaljert kjennskap til hva spørsmålene var og hvordan de ble stilt. Forholdet ble utjevnet ved at de hadde en trygg atmosfære rundt seg. Intersubjektivitet var også et begrep jeg på forhånd var kjent med. Dette beskriver forholdet og samspillet som skjer mellom informant og forsker gjennom et intervju (Crang & Cook 2007). Intersubjektivitet er kanskje den sterkeste sikkerheten man kan ha i fortolkningsfagene for å oppnå fronetisk kunnskap. En forsker som er orientert mot fronesis er bevisst på egne fortolkninger i en sosial situasjon, samt konstruktiv fremstilling som kommer frem ved å være åpen for andres fortolkninger (Lyngstad 2013). Jeg videreførte intersubjektivitet med det hermeneutiske samspillet (Kvale 1996) jeg hadde med informantene, slik at forståelsen av hva som kom frem under intervjuet var delt av begge parter. I den innledende fasen av intervjuene ble en *briefing* (Kvale 1997) gjennomført, hvor situasjonen ble definert og kontekstualisert overfor informanten. Samtykkeerklæringen ble gjennomgått punktvis, og eventuelle spørsmål

ble besvart. I denne briefingen forsøkte jeg også å småprate om andre tema, felles bekjente, arbeidsplasser og andre spørsmål om bakgrunn. Denne fasen, sammen med en trygg atmosfære, er avgjørende for at det opprettes en tillitsbasert samtale (Thagaard 2009). Jeg opplevde kontakten med mine informanter som god, og følte at de oppriktig var interessert i å gi best mulig informasjon. På den andre siden viste jeg at jeg også var interessert i det de fortalte, og benyttet meg av aktiv lytting så ofte jeg kunne. Denne teknikken er svært effektiv, og kan av og til bli ansett mer betydningsfullt enn selve oppfølgingsspørsmålene (Kvale 1996).

Intervjuguiden skapte en trygghet for meg og informanten. Fordi jeg visste at jeg var trygg og hadde kontroll på intervjuet, kunne informanten senke skuldrene og hele situasjonen kunne ta form av en dialog. Under intervjuene ble båndopptaker benyttet samtidig som jeg noterte underveis. Noteringen var primært for å skrive ned oppfølgingsspørsmål, parallelt som jeg noterte ned essensen av samtalen i tilfelle tekniske problemer. Det var sentralt å balansere noteringen med aktiv lytting, og det appellerte mer til informanten da jeg så opp fra notatboka og fulgte med i samtalen. Det er alltid en risiko for ikke å oppnå kvalitet på informasjonen så lenge båndopptakeren står på. Informanten kan svare unnvikende i redsel av å si noe feil eller kontroversielt. Da intervjuet offisielt var ferdig fortsatte informantene å snakke om temaet, og virket å snakke mer åpent (se 3.7).

Intervjuene ble alltid avsluttet med en *debriefing* (Kvale 1997) hvis formål er å oppsummere samtalen. Intervjuet ble oppsummert med spørsmål om det var noe informanten ville supplere eller utdype. Til slutt avklarte informanten og jeg at det var gjensidig mulighet for å ta kontakt dersom det var noe å oppklare. Etter hvert intervju gikk jeg gjennom notatene mine, skrev noen ord i feltdagboken og hadde en debrief for meg selv (Kvale 1996). Dette var svært nyttig for å oppsummere samtalen. Likeledes kunne jeg forberede og perfektionere rutinene til neste intervju.

Mine forutsetninger som forsker strakk seg utover faglig kunnskap og en velskrevet intervjuguide. Personlige egenskaper var underliggende for å skape en god relasjon til de jeg intervjuet, og jeg gjorde dette ved å anerkjenne deres kunnskaper gjennom samtalen. Relasjonen mellom informantene og meg opplevdes som god og tillitsbasert. Et annet punkt som har en positiv effekt var at intervjuene ikke bar preg av nevneverdige kritiske punkter, og jeg følte at informantene meddelte med glede og av nysgjerrighet.

3.3 Dokumentbehandling

I prosjektet har jeg, i tillegg til intervjuer, benyttet dokumentanalyse som innsamlingsmetode. Dette har vært bruk av offentlige dokumenter, planer, avisartikler, historiebøker og annet. Det er med andre ord kilder som er skrevet før forskningen begynner. Dokumenter blir brukt til å kryssjekke informasjonen som kommer frem under intervjuet, som kan være preget av feil erindring eller forutinntatthet. Det er med andre ord en slags ryggrad for forskningen, som er med på å støtte opp under funn. Jeg har hatt kritisk tilnærming til materialet (Kjeldstadli 1997; Thagaard 2009), og vurdert dokumentene ut fra hva slags dokument det er, hva som står i det, og hvordan det kan brukes. Grunnen til en kritisk tilnærming er at dokumenter ofte har en svakhet, ved at de enten er av variabel kvalitet eller i stor grad er konsensuspreget (Flyvbjerg 1991b). Ett eksempel på dette er bruk av plandokumenter fra kommunen. Disse er ofte skrevet i politisk kontekst, og er med på å fremme et politisk budskap eller verdier. I dette eksemplet bør dokumentet vurderes ut fra dets agenda, som mer presist er et styringsdokument.

3.4 Analyseprosessen

Selv om analysearbeidet foregår gjennom hele forskningsprosessen (Thagaard 2009), vil følgende avsnitt beskrive en mer systematisk prosess av analysearbeidet, som ikke kan starte før man har fått sammenfattet meningsinnholdet i materialet. Det første leddet er å skrive av hvert intervju. For det første ville jeg unngå å trekke konklusjoner for tidlig ved å begynne analysearbeidet. For det andre ville jeg skrive av transkriberte opptakene for å bevare informantenes stemmer. Teknikken unngikk også muligheten for å ignorere enkelte sitater som senere kunne vise seg å være verdifulle.¹⁵ Den innledende fasen av analysearbeidet ble gjennomført ved at transkripsjonene ble gjennomlest, og deretter dannet meningsenheter.¹⁶ Jeg var også interessert i å se etter likheter mellom intervjuene. Etter gjennomlesingen forsøkte jeg å kategorisere hvert svar i intervjuene som et eget tema. Problemformuleringen åpnet opp for en todeling aller først, som deretter sortertes inn i underkapitler. Neste trinn var å koble svarene opp mot min egen forståelse, enten ved å bruke direkte sitater, eller parafrasering. Ved å selv tolke og analysere dataene var jeg i stand til å knytte svarene opp mot det teoretiske, som til sammen tilfredsstillende problemformuleringens mål.

Objektivitet er et uoppnåelig ønske, og bør ikke ses som et mål i seg selv (Dowling 2000). Det har vært mer hensiktsmessig å utøve kritisk refleksivitet. Kritisk refleksivitet er en metode jeg

¹⁵ Jf. «[...] quote-hopping» (Crang & Cook 2007, 86).

¹⁶ Metodisk frilesing med oppmerksomhet mot problemformuleringen (Malt 2009).

gjør på egenhånd, for å vurdere egen praksis, foregående handlinger og fremtidige handlinger (Dowling 2000; Longhurst 2010). Refleksivitet er også triangulert (Patton 2002): meg selv som forsker, de som blir studert og de som skal motta og lese forskningen. Disse tre nivåene er avhengig av kultur, alder, kjønn, klasse, sosial status, utdanning osv.

3.5 Forskning i kjente omgivelser

Forventninger til funn og mangel på kunnskap kan skape problemer ved å forske på fenomener. Averøy har vært mitt studieområde, og er kjente omgivelser for min del. Familien min har sitt opphav der, og jeg har gjennom oppveksten vært der utallige ganger. Min kjennskap til Averøy kan kvalifisere meg som en *insider* (Moser 2008). Dette er en posisjon som gir forskeren en tilnærming innenfra, gjennom min bakgrunn. Som man ser, har en av informantene samme etternavn som meg. Averøy er en liten kommune, og innbyggerne kjenner godt til nabolaget sitt. Jeg vil ikke karakterisere meg fullt ut som en insider. Jeg bor eksempelvis ikke på Averøy, og har ingen nære bekjenskaper utenom familien. Jeg føler likevel at min posisjon ble manøvrert på en god måte. Rollen som insider ble brukt da jeg rekrutterte informanter, og innledet intervjuene. Derimot kunne jeg spille på outsider-rollen da det var vinklinger og digresjoner i intervjuene jeg fant interessante, og ville spørre mer om. Det var også en fordel å kjenne til Averøys steder i forbindelse med informantenes forklaringer og lignende. I noen av intervjuene hadde vi kart eller bilder som gjorde det enklere å spørre og forklare. Jeg forsøkte også bevisst å få frem svar om tema jeg allerede hadde kunnskap om, for enten å bekrefte eller avkrefte dette.

3.6 Kvalitetssikring

«The problem of quality management is not what people don't know about. The problem is what they think they know» (Crosby 1979, 13). Dette oppsummerer godt det jeg nevnte om «åren i vannet», og at forskning krever en kvalitetssikring som systematisk garanterer at empirien faktisk har funnet sted. Jeg velger å forholde meg til fire kriterier for kvalitetssikring: *troverdighet*, *overførbarhet*, *pålitelighet*, og *bekreftbarhet* (Postholm 2010). I dette delkapitlet vil jeg se nærmere på disse kriteriene.

Troverdighet innebærer en redegjørelse for hvordan forskningen har foregått (Postholm 2010). Ved å redegjøre for valg og diskutere dem slik jeg gjør i metodekapitlet øker troverdigheten for forskningen. Selv om det er vanskelig å mangfoldiggjøre hele prosessen, vil det i alle fall være tjenlig å kunne sette seg inn i de ulike situasjonene. Troverdigheten øker også ved bruk av triangulering og *member checking* (Lincoln & Guba 1985; Postholm 2010). Triangulering er

valg av flere metoder til innsamling av data (Postholm 2010). Member checking er en kvalitetssikring, som lar informantene få mulighet til å bekrefte det de har sagt. Dette foregikk underveis i intervjuene, og i etterkant, hvor de fikk mulighet til å lese gjennom det de var sitert på. Overførbarhet handler om å gi tykke beskrivelser av det empiriske (Lincoln & Guba 1985). Dette ligger tett opp mot progressiv fronesis (jf. minutiae), hvor jeg ønsker å tilføre samfunnsdebatten et nytt perspektiv, ved å gi detaljerte beskrivelser som er fyldige nok til å være autentiske. Pålitelighet er synliggjøring av forskningen (Postholm 2010). Gjennom å skrive dette metodekapitlet har jeg bidratt til å sikre påliteligheten. Intervjuenes sted og dato er lagt ved (appendiks 1). Intervjuguide og samtykkeerklæring som ble sendt til NSD. Leseren vil dermed kunne forstå alle de metodiske valgene, og sette seg inn i mitt forskerperspektiv.

I analysen i denne avhandlingen brukes innhentede datamaterialet som en grunnpilar for å svare på problemformuleringen (Lincoln & Guba 1985). Beskrivelsene av analysearbeid, tolkninger, epistemologi osv. er med på bekrefte forskningen, samtidig som det skaper pålitelighet hos leseren. Halvstrukturerte intervju lot meg stille oppfølgende spørsmål, slik at jeg kunne fastslå hva informanten mente. Ved å bruke direkte sitater i analysekapitlet vises det til at datamaterialet blir benyttet, og at det ikke er mine tanker og ideer som ligger førende.

3.7 Etikk

Intervjuer er innblanding. De innvirker på mennesker (Patton 2002). Som en avsluttende del av kapitlet, vil jeg vise at etikk i særlig grad må ivaretas i studiet av mennesket. Mitt første sikkerhetsnett for å opptre innenfor etiske retningslinjer var å melde prosjektet til Personvernforbundet ved NSD. Denne avhandlingen tar for seg mindre intrikate prosesser. Det er derfor liten grunn til å hevde at forskningen er kontroversiell eller gjør mine informanter skadelidende. Temaene i forskningen er opplyst gjennom medier, og informantene svarte i stor grad ut fra sine arbeidsforhold. Informert samtykke og konfidensialitet er tungtveiende etiske prinsipper. Informantene ble informert gjennom samtykkeerklæringen om hva de gikk deltok i, og at de hele tiden kunne trekke seg fra prosjektet. Det har vært viktig for forskningen å gjøre informantene identifiserbare. Identifiseringen begrunner jeg med at det skaper en troverdighet, som oppstår gjennom informantenes identitet. Jeg vil til slutt bemerke et etisk dilemma som dukket opp i løpet av flere av intervjuene. Etter at jeg skrudde av båndopptakeren fortsatte flere av informantene å snakke. Jeg opplevde at informantene følte seg mer komfortable, og kunne snakke mer fritt. Min løsning på dette var å notere ned det de fortalte, og bruke det i analysen, for så å sende sitatene til informantene slik at de kunne få korrekturlese sine utsagn.

4 Møtet med det empiriske

I dette kapitlet vil jeg presentere de empiriske funnene dannet på grunnlag av problemformuleringens søken etter meningsenheter. Jeg har forsøkt å strukturere empirien etter en kronologisk, men samtidig meningsfull orden. I de tilfellene hvor det vil herske tvil om hvilket uttrykk som menes fra informantenes side i direkte sitater vil jeg forklare ordet med min anmerkning.

4.1 Verdier, narrativer og aktører i en struktur

Typologi er, i denne avhandlingen, læren om mennesketyper (Patton 2002). Jeg vil begynne kapitlet med en taksonomisk tilnærming til mine informanter. Av respekt for mine informanter og mine egne begrensninger vil jeg kun utøve et lavt taksonomisk nivå (Rienecker & Jørgensen 2009, 163) knyttet til et knippe tema. Det er substansielt for denne forskningen å forstå, og gjøre rede for de ulike perspektivene til mine informanter. Tilnærmingene blir gjort med utvalgte punkter (verdi, narrativet og aktør/struktur) fra progressiv fronesis (Flyvbjerg 1991a).¹⁷ Rekkefølgen på informantene er vilkårlig.

Etter min samtale med Terje Kvisvik fra Vestbase (oljeservice) er inntrykket at hans profesjonelle rolle ikke har noen sterk tilknytning til Averøy. Narrativet for Vestbase er i mindre grad viktig for valg av lokasjon isolert sett, bortsett fra at Vestbase var ute etter et areal som var tilfredsstillende for deres drift. Det kan være mer hensiktsmessig å fokusere på Averøys næringshistorie, hvor Vestbase antakelig har undersøkt i hvilken grad kommunen er næringsvennlig, og hvordan aktørene i nærmiljøet opptrer. Som aktør har Vestbase tett samarbeid med andre aktører. Disse samarbeidene tas opp senere. Kvisvik forteller også at de skal melde seg inn i Averøy Næringsforum med argumentet om å bli bedre kjent med næringslivet, og synliggjøre egne tilbud og behov (jf. institusjonell og sosial nærhet).

¹⁷ Punktene er valgt på bakgrunn av en hensiktsmessig tilnærming til typologi, med et fokus på å besvare problemformuleringens spørsmål. For å forstå menneskelige endringer bør også mennesket forstås.

Figur 7: Vestbase sikret seg i 2012 et område som i dag er på brutto 265 mål gjennom kjøp av selskapet Averøy Eiendom AS, som er grunneier. (Vestbase AS)

Geir Ketil Otterlei (Skjerneset bryggecamping) har en sterk stedstilknytning til Averøy. Verdiene hans kommer frem ved å bruke Averøy både som et tilbud for turister, og hans vilje til å skape nye produkter i form av opplevelser, men også fysiske bygg på campingen. Verdiene kommer også frem gjennom å være en seriøs tilbyder av tjenester i reiselivet. Med en lang sesong (mars/april til oktober) og vedlikeholdsarbeid for øvrig, kommer det tydelig frem at mye arbeid blir lagt ned for å skape gode produkter. I en narrativ kontekst oppfatter jeg Otterlei som godt knyttet til stedet, og han har gjennom årene holdt på med forskjellige næringer, blant annet fiske som er spesielt historiepreget på Averøy. Stiavhengighet er også en faktor i dette tilfellet, hvor Otterlei følger sin generasjons fisketradisjon. Jeg oppfatter også Otterlei som en selvstendig ildsjel. Han forteller at han i liten grad hadde samarbeid med andre aktører i samme næring. Han mener også at nettverksbygging ikke passer særlig til det han holder på med, og at han som aktør best kan holde på alene med sitt. Imidlertid sier han at foretaket er en del av alliansen (destinasjonsselskapet), men at han sjelden har tid eller mulighet til å delta på de møtepunktene som settes opp. Skjerneset er også medlem av Averøy Næringsforum.

Jorulv Søbstad i Skretting (fiskefôrindustri) er bosatt på Averøy, og kan beskrives som en engasjert person privat og profesjonelt. Han virker entusiastisk av det unike som finner sted på Averøy, samtidig som han har et globalt perspektiv på næringslivet, og da særlig Skretting. Han er opptatt av dyktig arbeidskraft, gode samarbeidspartnere og et godt nettverk. I tillegg snakker han varmt om omgivelsene, som angår natur og klima. Han er også knyttet til Averøy og

Skretting ved at han begynte «på gulvet» da fabrikk ble bygget i 1963, og som fabrikkssjef i dag har den historiske verdien vært betydningsfull, både for ham selv og for fabrikk. Det kommer frem at Skretting som aktører er pro-aktive i nærmiljøet, og har et godt samarbeid med kommune og andre næringsaktører. De er også medlem av Averøy Næringsforum, hvor Søbstad har vært leder.

Figur 8: Skretting fabrikk har investert 1 mrd. kr. siden 2007. (Foto: ilaks.no)

Roald Røsand er også bosatt på Averøy, og har en rekke verv i regionen. Han forteller at han hadde vært leder i entreprenørforeningen i fylket, sittet i styret i Norges Handelsorganisasjon, Innovasjon Norge, Nordmøre Energiverk og Averøy Næringsforum og er en lokal ildsjel. Jeg oppdager også det lokale engasjementet Røsand har under intervjuet. Betonmast Røsand (entreprenør) har gått fra å være en lokal og regional aktør til å bli en nasjonal aktør, og dermed kan stedsverdien til Averøy avta. Det er noe vanskelig for meg å dele Røsand i en privat og profesjonell aktør, da hele hans karakter bærer preg av et lokalt engasjement, samtidig som han har et globalt perspektiv. Han er opptatt av å trekke linjer fra Averøy på kartet ut mot verden. Bedriften er i stor grad historiepreget, og således er stivhengighetsbegrepet nyttig. Den gangen var det to brødre som slo seg sammen. I dag bygger ikke Betonmast Røsand bolighus i det hele tatt. De er stort sett knyttet opp mot olje og prosessindustri. De bygger ca. 50 % for det offentlige. Som aktør viser Røsand seg å være aktiv i forskjellige nettverk, spesielt i lokalsamfunnet og regionen for øvrig.

Berit Hannasvik, assisterende rådmann i kommunen, er nøkkelinformant. Med hennes gode kunnskaper og innsikt i det som rører seg i kommunen, er hun opptatt av et lokalt og regionalt perspektiv på Averøy, med fokus på både næringsliv (aktør) og politikk (struktur). Balansen i globale identiteter på Averøy er noe skjevfordelt, og det globale er mer ivaretatt enn det lokale. Dette har en sammenheng med at man ønsker å tiltrekke seg turister og eventuelle tilflyttere, og at markedsføringen derav går utover. Videre er Hannasvik opptatt av makten på stedet, som hun mener i stor grad er mannsdominert.

Figur 9: Averøy rådhus med bibliotek og kultursal (averoy.kommune.no).

Frode Ressem (Averøy Næringsforum) omtaler seg selv som en ildsjel for kommunen og næringene på Averøy, og er således en nøkkelinformant. Han har meninger og innsikt i det kommunale arbeidet og det private næringslivet. Som daglig leder i Averøy Næringsforum er han opptatt av at Averøy tydelig blir satt på kartet, for å tiltrekke seg flere næringer og personer. I likhet med Hannasvik er Ressem opptatt av at Averøy mangler en del av det endogene engasjementet kontra det eksogene. Jeg får også inntrykk av at Ressem ønsker seg mer av de globale kjedene, som innbyggerne kan glede seg over. Han mener at globaliseringen så langt er nyttig for bedrifter og næringer, og i mindre grad for befolkningen generelt, fordi man ikke har kommet så langt i prosessen ennå. Ressem er også opptatt av både aktører og struktur, og mener dette er en gjensidig betinget dualitet hvor strukturen både er medium og resultat. Dette er

overens med Giddens' strukturbegrep (Giddens 1984), hvor samfunnet eksisterer som en helhet, og står overfor individet som en nøytral realitet. Som talerør mellom det offentlige og medlemmene, og medlemmene imellom, vektlegger han viktigheten ved å forstå sammenhengene mellom aktør og struktur. Det historiske blandet sammen med nye og spennende aktører er av stor betydning for en god kommunestruktur, ifølge Ressem.

Figur 10: Lokalet til Averøy Næringsforum (tk.no)

4.2 Reisingen av Atlanterhavsveien og Berlinmurens fall

Fastlandsforbindelse for Averøy kom som en idé på 1960-tallet (Stene et al. 1989). På 1970-tallet ble det dannet et aksjeselskap som skulle arbeide med sentrale myndigheter. Fylkestinget vedtok i 1977 fastlandsforbindelsen med «..mulig kvalifisert prioritering i perioden 1982-85» (Stene et al. 1989, 2). Det var stor motstand i fylkestinget og hos veikontoret. Lokalsamfunnet var heller ikke begeistret for prosjektet. Konflikten mellom naturvern og høye broer skapte motstand (Kongsberg i.d.). Folk ønsket heller ikke å tegne aksjer i selskapet. Redningen ble imidlertid sysselsettingen med *rettedøler*. Ingen av mine informanter, med unntak av Roald Røsand (Betonmast), kan fortelle noe om prosessen rundt realiseringen av Atlanterhavsveien. Røsand forklarer nærmere:

Kommunen gikk inn med en liten skjerv (pengesum, min anm.), også fikk dem da midler fra staten for å holde sysselsettinga oppe. I dette tilfellet her, så stod dem altså med hver sin håndholdte boremaskin. Det fantes jo også den gang boretårn, men for å holde sysselsettinga oppe, så gjorde dem det sånn.

Figur 11: Bygging av bro på Atlanterhavsveien (Statens vegvesen)

Veien i seg selv, ifølge Røsand, kan hevdes å være en suksess, og ringvirkningene enda mer suksessfulle. Roald Røsand forklarer at veien var et bompengeprojekt, og ble betalt ned på nesten ti år, selv om prognosene tilsa 18 år. Han opplyser at veien som turistmagnet bare var en bonus og en stor overraskelse. Trafikken ble tredoblet i forhold til Statens vegvesens prognoser. Frode Ressem i Averøy Næringsforum forteller om utviklingen etter at veien var på plass:

Ja, altså Averøy er delt i to. Du har de vekstområdene som sogner mer sørover, også har vi nordre del som sogner nordover. Du har en splitta tilhørighet til by. Før tunnelen kom var det like kjapt å komme seg til Molde som det var til Kristiansund, om du bodde sør på øya. Den tendensen har man også i dag. Jo nærmere du er Atlanterhavsveien, jo større dragningskraft har man mot Eide og Molde.

Han utdyper videre:

Ja, det er enklere å drive næring mellom kommuner når man er landfast, helt klart. Og det er lettere å drive næring i forholdet mellom eksport og import. Fraktmessig går det forttere, i stedet for å bruke ferge. Innafor reiseliv er det hvert fall stor forskjell, nå med tanke på at Atlanterhavsveien har blitt et trekkplaster.

Jorulv Søbstad og Terje Kvisvik i Skretting og Vestbase sier begge at for den generelle driften av næringene benyttes Atlanterhavsveien i liten grad. Det meste av trafikken deres foregår sjøveien, med unntak av noe vogntogtransport av gass til Skretting. Søbstad i Skretting forteller at veien har mye å si for arbeidsmarkedet, hvor de som var bosatt sør for Averøy begynte å søke seg nordover.

Figur 12: Arbeiderne opplevde tolv orkaner og utallige stormer under byggingen (Foto: Statens Vegvesen)

Assisterende rådmann, Berit Hannasvik, mener at utviklingen etter åpningen kan tilskrives veksten som har skjedd i næringslivet, og at Averøy har klart å beholde folk. Roald Røsand forteller at samferdsel og infrastruktur er alfa omega for å knytte regionen sammen, og sikter spesielt til fastlandsforbindelse. Geografisk nærhet måles her altså i tid, og ikke i avstand.

Geir Ketil Otterlei fra Skjerneset bryggecamping ser imidlertid effektene i et globalt perspektiv. På spørsmål om aktiviteten på Averøy blomstret opp etter Atlanterhavsveiens åpning, svarer han:

Ja, det var selvfølgelig viktig at veien kom på plass. Men det som var det viktigste var at Berlinmuren ble revet ned, slik at vi fikk hele armadaen (en stor gruppe, min anm.) fra Øst-Tyskland, med bobiler først, også senere som turister hvor de leide hytter. Så det må være den viktigste årsaken til at fisketurismen har bredd om seg såpass som den har gjort.

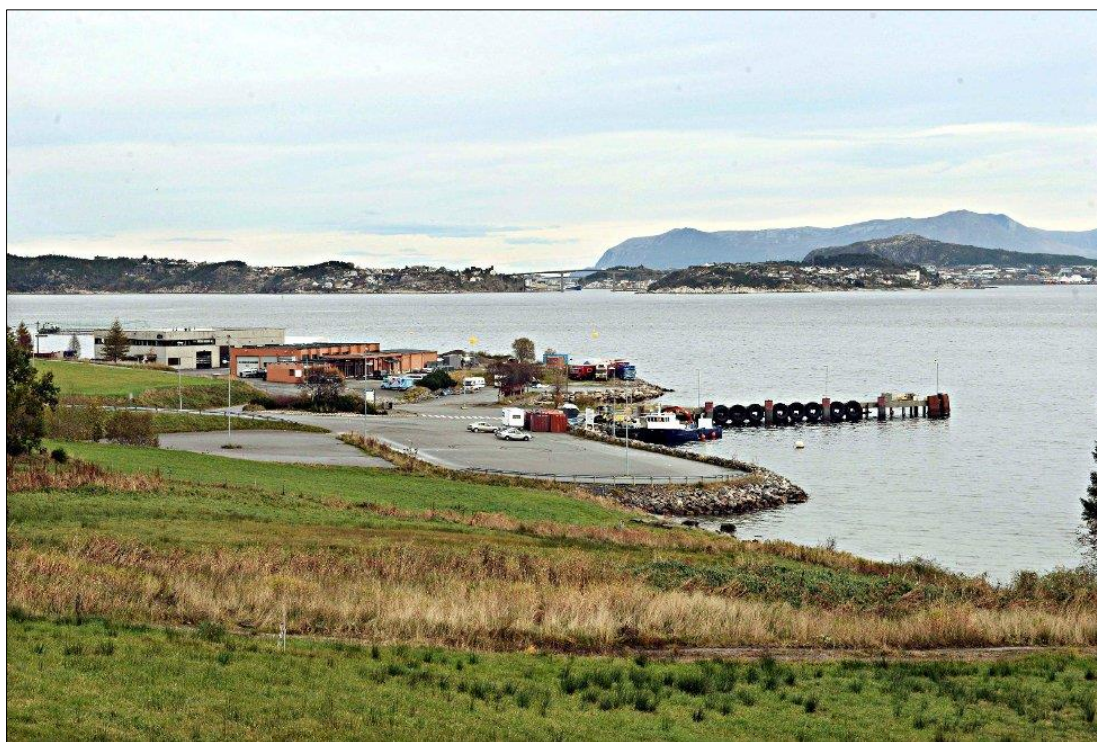
Otterlei forklarer at det er østtyskerne som er mest tiltrukket av norsk reiseliv, hvor han estimerer at 2/3 av de besøkende på Skjerneset er østtyskere. Otterlei legger til at han begynte med turisme i 1989, da han så for seg at det kom flere turister. Den gangen var det kun to-tre anlegg på Averøy, og det var kun som tilleggsnæring, ved siden av fiske.

4.3 Konkurser, kalde føtter og demokrati – fra ferge til tunnel

Selv om Atlanterhavsveien var en suksess, ble infrastruktur i regionen en økonomisk fallitt. Prosjekter ble realisert i hele regionen, og mange opplevde store tap. Atlanterhavsveiens mandat inneholdt en tunnel til Kristiansund, men på grunn av stor skepsis i forbindelse med større konkurrer og tapte penger ble det vanskelig å realisere prosjektet. Alle mine informanter forteller at folk flest på Averøy ønsket å få realisert forbindelse til Kristiansund. Dokumenter

viser at arbeidet ble tatt opp flere ganger: 1995, 1999 og på 2000-tallet (Statens vegvesen 2003). Folkemøter ble avholdt, og kommunestyrene i Averøy og Frei/Kristiansund fattet prinsippvedtak i 2000. Politikerne måtte gjøre en iherdig innsats for å realisere prosjektet, og måtte ha med seg folk, næringsliv og andre organisasjoner og kommuner. Spleiselaget ble avtalt, og prosjektet ble vedtatt Stortinget i desember 2005.

Et raskt søk i arkivene hos lokalavisa Tidens Krav viser at prosessen var preget av høy temperatur.¹⁸ Enkelte ønsket bro, andre ville ha tunnel. Endelig bestemmelse om tunnel handlet i stor grad om kostnader, samt gjennomføringstid. Prosessen ble imidlertid utsatt ett år, på grunn av dårlig fjell og vannlekkasjer (Ødegård 2008).

Figur 13: Bremsnes fergekai på Averøy. Kristiansund ligger i bakgrunnen. 710 biler (pr. døgn) reiste med ferga før tunnelen var på plass i 2009. I dag reiser ca. 2500 biler gjennom tunnelen (Foto: tk.no)

Berit Hannasvik (ass. rådmann) forteller om en vanskelig prosess:

Ja, det er alltid meninger. Og det var noen runder, om det skulle være bro, tunnel og kostnader ble trukket i tvil. [...] det var nok en demokratisk prosess, hvor alle meninger ble hørt. Men noen måtte ta avgjørelsen, før eller siden.

Hun forteller også om næringslivets rolle:

Næringslivet har alltid vært tungt inne i utviklingsprosessene her, veldig godt samarbeid med kommune og næringsliv. Averøy ble årets næringslivskommune, det ble lagt merke til. Det er fortsatt trykk på dette, og

¹⁸ Sakene er søkbare på Tidens Kravs nettsider www.tk.no (søkeord: Atlanterhavstunnelen).

det er gode tilbakemeldinger at Averøy er en offensiv kommune, så det er nok et tett samarbeid.

Ressem i Averøy Næringsforum utdyper at de hadde en del møter i forkant, hvor det var diskusjoner om utviklingsorienterte temaer. Det gikk begge veier, hvor noen mente at næringslivet ville bli konkurranseutsatt med lettere tilgang til Kristiansund. Næringsforumet vedtok til slutt en resolusjon om realisering av Atlanterhavstunnelen, og lagde en konsekvensanalyse. To respondentundersøkelser ble gjennomført i 2007. Med henholdsvis 142 og 105 respondenter og en styringsgruppe gikk konklusjonen i positiv retning (Averøy Næringsforum i.d.):

Med arealknapphet i Kristiansund og bedret infrastruktur med tunnel, er det store muligheter for ekspansjon og nyetableringer i begge kommunene. Det gjelder knoppskyting fra bedrifter og virksomheter som allerede er etablert i regionen. I tillegg gjelder det virksomheter fra andre deler av landet som ser muligheter for ekspansjon i vår region, som følge av at Atlanterhavstunnelen binder sammen et større bo- og arbeidsmarked.

Prosjektrapporten foreslår som videre arbeid å belyse betydningen for det kulturelle samarbeidet mellom kommunene, og betydningen for pendling og nærings- og boareal. Det er interessant å nå se på resultatene etter tunnelens åpning i 2009. Etter en tilsynelatende god prosess gikk jeg inn på temaet med en forventning om at resultatene i stor grad var positive, men jeg kunne ikke forklare faktorene bak det positive. Vestbase var ikke knyttet til Averøy før tunnelen var realisert. Mitt inntrykk er at tunnelen i stor grad var avgjørende for valget av areal for Vestbase. Terje Kvisvik konstaterer dette:

Ja, ja! Det hadde vært rimelig uaktuelt uten vei, for da hadde vi bare hatt mulighet med sjøtransport. Hvis vi ser på personalet må de være bevegelige her. De vil være ansatte på begge lokasjoner, så det er like aktuelt at de jobber på hver sin plass. Da er vi avhengig av tunnel, for rask forflytning.

Tunnelen kan med andre ord sies å være med å øke faktoren for valg av Averøy som lokasjon, ifølge Kvisviks betraktninger. Roald Røsand i Betonmast styrker denne uttalelsen:

Ja, slik som området der man har oljeservice, hadde knapt nok blitt etablert hvis du ikke hadde hatt tunnelen. Boligbygginga skjød i været, og ifølge meglerne økte prisene med 15 % den dagen vedtaket stod i avisa. Det som mangler i Kristiansund er areal, vet du.

Søbstad i Skretting, som er nabolokasjon til Vestbase, uttaler følgende om endringen etter realiseringen:

Sånn sikkerhetsmessig er det klart en fordel med tunnel hvis det skjer en ulykke; brann eller noe sånn. Vi har masse olje her og jeg tror hvis det skjer

en brann her er det ekstremt, noen av de største brannene man kan få i Norge. Boligprisene har økt, hvert fall på den nordlige delen av Averøy. Kommunikasjonen er mye lettere. Nå kjører du til flyplassen på 15 minutter. Det er veldig positivt.

Dette uttaler han på bakgrunn av at de har 10 000-12 000 tonn olje på området. I tillegg oppbevares det 10 000 tonn med råvarer, 5 000 tonn med ferdigvare og 60 tonn gass. Det er helt klart en faktor for bedrifter som er avhengige av tilgjengelig redningsmannskap. For Søbstad, som ukentlig pendler mellom fabrikken i Stavanger og på Averøy, sparer han mye tid og ressurser for bedriften etter at tunnelen kom.

Infrastrukturen (tunnelen) har ikke i særlig grad forandret gjestetallene på Skjerneset, skal en tro Geir Ketil Otterlei, som setter mer pris på den som privatperson:

Ja, du slapp de som ikke rakk siste ferge, så det var jo fantastisk. Folk kom midt på natta. Men akkurat den utgjør ikke så mye for oss. Heller mer fantastisk for meg som privatperson. Blant annet lagringsplass, hvor jeg kan kjøpe reservedeler direkte i Kristiansund.

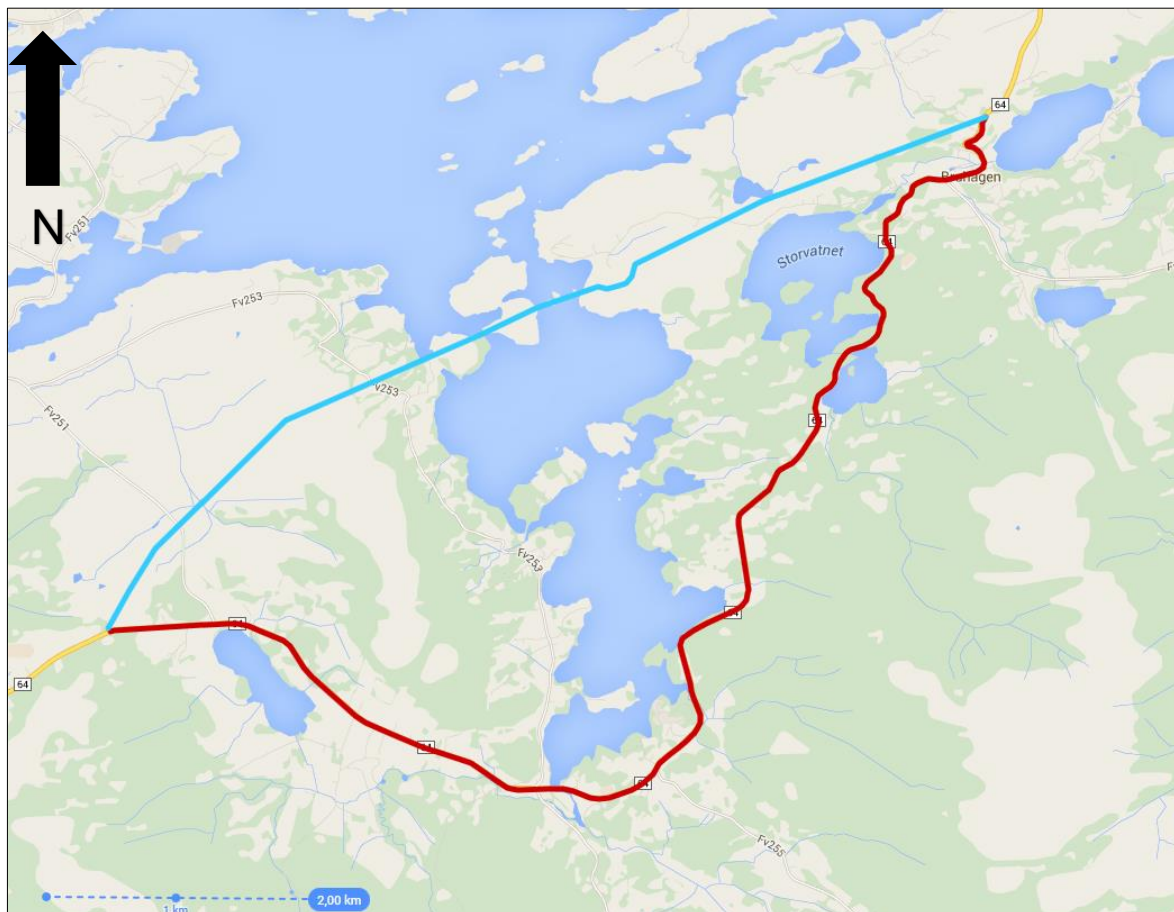
Slik jeg forstår Otterlei, er han opptatt av at det er rask reisetid til leverandører som leverer artikler som er avgjørende for å opprettholde driften. Dette er i så fall geografisk nærhet, regnet i reisetid. Frode Ressem i næringsforumet mener imidlertid at arbeidsinnvandring er en positiv konsekvens av tunnelen:

Arbeidsinnvandringen er en konsekvens av at næringslivet går bra. Det er vanskelig å få norsk arbeidskraft. Det er 400 folk som pendler fra Averøy til Kristiansund hver dag, og 100 vice versa. Man har sett elbil-boomen, som gjør at det tar mye lenger tid å nedbetale bommen.

Arbeidsinnvandring er et interessant perspektiv. Ifølge Ressem har Averøy satt seg mål om å trekke til seg 60 nye innbyggere hvert år. Om de jobber i Kristiansund eller på Averøy har lite å si. På sikt blir kanskje Averøy og Kristiansund kommuner slått sammen, og frem til det blir realisert mener Ressem dette vil skape lite problemer. Elbil-boomen er også et interessant perspektiv på hvordan dagens nedbetalingssystem fungerer. Fordi de kan kjøre gratis i tunnelen, ser det ut til at tunnelen blir nedbetalt to år senere enn estimert (Halten 2014). Assisterende rådmann trekker også frem at arbeidsplasser og pendling har hatt en markant vekst etter at tunnelen ble realisert. Det viser at tunnelen har flere faktorer som har vært med på å skape positiv utvikling på Averøy.

4.4 Proaktiv infrastruktur

Når tunnelen er nedbetalt er en barriere borte. Averøy har tilgjengelig areal, både ferdigregulert og areal som er klart for regulering. Kristiansund har trangt om plassen, noe Vestbases utvidelse er et godt eksempel på. Det vil være lett å forestille seg en enda større ekspansjon mot Averøy, både for mennesker og næringer. Dette krever en satsing på infrastruktur. Det er planlagt en ny vei: «Snarveien». På prosjektets nettside kommer det frem at denne veien erstatter tolv kilometer (ca. åtte minutter) av dagens vei, og gir en forbedret og forenklet trafikk-løsning for flere av Averøys aktører.¹⁹ Trafikken har økt med 110 % siden tunnelen ble bygget, og trafikken vil øke enda mer etter nedbetaling av bomvegprosjektet (ca. 60 % ifølge Roald Røsand). Dagens veinett er nødt til å rustes opp. Bruhagen sentrum er i ferd med å kveles for trafikk. Det er også lite fremtidsrettet å ha veien gående gjennom sentrum på Averøy. Et annet argument er at Averøys største drikkevannskilde (Storvatnet, figur 14) i dag er utsatt for utslipp som følge av ulykker.

Figur 14: Snarveien. Den nye veien er planlagt (blått). Nåværende vei er lengre og mer svingete (rødt) (Google Maps)

¹⁹ www.snarveien.no

4.5 Aktørenes samarbeidsstruktur

Jeg vil nå kort gjøre rede for hvordan informantene og deres aktørrolle samarbeidet med andre aktører. Otterlei på Skjerneset har lite samarbeid med andre, slik jeg forstår. De har sammen laget noen brosjyrer med andre, og har kontakt hvis det er etterlysinger av båter og den slags. Jorulv Søbstad hos Skretting forteller om det lokale samarbeidet de hadde:

Vi har jo serviceavtaler med andre, så vi leier inn en del personale. Hvis det blir mye lus må vi plutselig leie inn seks-syv ekstra mann til å lage medisiner. Ellers har vi innleie av vedlikeholdsoppgaver. Vi bruker Betonmast og andre lokale firma. Catering bruker vi mye. Vi liker å bruke lokale folk.

Søbstad forklarer at de har samarbeid i hele verden, og er i stor grad en del av det globale nettverket. De har også en blanding av push- og pullmotiver. I Stavanger er det et eget forskningssenter med 80-90 forskere, hvor 20 land er representert. Søbstad er helt tydelig på at de er avhengig av å utvikle nye og bedre produkter for fortsatt å være konkurransedyktige.

Roald Røsand i Betonmast mener at samarbeid er det mest elementære de holder på med. De samarbeider med mange forskjellige aktører når de gjennomfører nye prosjekt. Et annet perspektiv er at entreprenørbedriften ble både for stor og for liten. De ble for store for regionen, og for små for landet. Størrelsesproblemet førte til at de gikk inn i Betonmast AS, hvor flere aktører er i samme konsern. Ønsket kom fra begge sider:

For det første hadde de ingen avdeling her i Møre og Romsdal, og for det andre kunne de ingenting om olje, kaier, fiskeindustri og oppdrett. Det var jo kjernekompetensene våre.

Her kommer det tydelig frem hvor megetsigende den menneskelige kapitalen er (Capello et al. 2011). Hele bedriften sitter på en organisatorisk tause kunnskap, som er umulig å kodifisere for andre aktører i næringen. Vestbase (oljeservice) er avhengig av samarbeid for å bruke Averøy som sin nye del av basen:

Også skal vi ikke legge skjul på at økonomien er viktig. Derfor ble det en samkjøring med en steinknuser her, som leverer masser til Nordsjøen og Norskehavet. Det er en fordeling av kostnader, ved at de sprenger og selger unna masser, og selger arealet til oss etterpå.

Figur 15: Gunnar Holth AS med grusutvinning, som senere blir tilgjengelig areal for Vestbase AS (bygg.no)

Dette er et eksempel på myke faktorer i RIS, hvor sosiale og institusjonelle forhold skaper en felles forståelse som er med på å legge til rette for samarbeid og felles aktivitet (Isaksen & Asheim 2008). Nøkkelinformantene mine har også et samarbeid med andre. Averøy Næringsforum samarbeider mye med Innovasjon Norge, fylket, næringsforum i Kristiansund og Nordmøre næringsråd. Det at man har samarbeid med andre næringsforum er fordelaktig fordi det kanskje ikke eksisterer mer enn et fåtall aktører som driver lik næring i regionen. Det kan dermed være hensiktsmessig å knytte disse sammen.

Averøy kommune samarbeider med andre kommuner. Det er like IKT-systemer i kommunene, og er et eksempel på kognitiv nærhet, hvor man benytter seg av samme kunnskapsbase (Isaksen & Asheim 2008). Simultant ser man frem mot en eventuell kommunesammenslåing, og Hannasvik fortalte at de forsøkte å forberede seg. En eventuell sammenslåing skaper grunn til samarbeid, hvor man kan se for seg et større nettverk.

4.6 Averøys tiltrekningskraft

Som et avsluttende tema vil jeg gjøre rede for mine informanternes tanker om attraktivitetsforholdene på Averøy. Hittil forklarer de i stor grad at infrastruktur er en attraktivitetsskapende faktor. Berit Hannasvik mener at attraktive lokaliseringsforhold for næringer utenfor Averøy, eller lokale næringer med utvidelsesbehov, er nødvendig for Averøys tiltrekningskraft. Roald Røsand forteller at Averøy allerede har et variert næringsliv. Fiskeindustrien blir utpekt som den store næringen, med oppdrett, fiske, og foredling. Med 42

vogntog per dag med fiskeprodukter er det rimelig å anta at det er store synergieffekter. Transport kvalifiseres som regional næring (Vareide & Nygaard 2014). I dette tilfellet er den regionale næringen avhengig av basisnæringen. Dette er fordi transportaktørene isolert sett er prisgitt basisnæringenes behov for tjenester. Røsand forklarer videre:

Så har vi bra med mekanisk industri. Vi har olje som holder på å etablere seg her. Også er landbruk en del av det da, men det er jo mindre og mindre her og, som alle andre plasser. Også er det mye offshore-folk her da, som bor her. Den største næringa i landet er jo byggenæringa, så da kommer de til Averøy, for her har vi areal som ikke er i konflikt med boligregulerte og regulerte areal.

Kvisvik i Vestbase forteller også om attraktivitetsfaktoren:

Hvis vi holder oss til oss selv først, så valgte vi Averøy fordi beliggenheten og arealet der, den vurderte vi som god, og som kort avstand fra Vestbase. Det er ca. 20-25 minutter med båt. Da er ikke det noen problematisk avstand. Arealet ligger skjermet til. Det er ikke veldig utsatt for vindretningen, og ligger relativt beskyttet. Det er bra dybdeforhold. Averøy er også en næringsvennlig kommune. Også er det få naboer der, så vi har ingen utfordringer med perioder med døgndrift.

Figur 16: Vestbase sine områder i Kristiansund nederst på bildet. Vestbase Averøy ligger i kort avstand (vestbase.com)

Jorulv Søbstad er også av denne oppfatningen:

Det er mange det (attraktivitetsfaktorer, min anm.). Tilrettelegging av kommunen, Averøy har bra med areal. Arbeidskraft har vi til dels. Det har

aldri vært et problem for oss å skaffe folk. Vi er kjent for et godt arbeidsmiljø og det er jo positivt for nærmiljøet. Averøy har god kommunikasjon til Molde og Kristiansund. Det er ganske sentralt sammenliknet med Østlandet. Ellers er naturen ganske fin, og fisk i havet.

Geir Ketil Otterlei mener at fag-arbeidskraft (rørleggere, entreprenører, elektrikere osv.) er med på å skape attraktivitet. Denne arbeidskraften er sekundærnæringer (se figur 1, s. 5), som skårer høyt på Averøy sammenliknet med Kristiansundregionen. Et annet punkt Otterlei snakker om, er at det er noe rimeligere å starte opp en næring på Averøy enn i Kristiansund. Prisnivået kan ha noe med knapphet på areal i Kristiansund å gjøre, samstundes som det er dyrere å leie lokaler i urbane strøk, sammenliknet med rurale strøk. Frode Ressem mener at nye boligtomter hadde en innvirkning på attraktiviteten:

Tidligere var det ikke noe plass å bygge hus. Ville du ha en fin utsiktstomt på Averøya, så fantes det ikke. Men nå finnes det. Og det er på en måte en ting som skal til for at man kan ha en utvikling befolkningsmessig.

5 Analyse

Jeg ønsker nå å foreta en geografisk analyse, og diskutere empiri og teori i lys av problemformuleringen. Forskningen søker svar på: hvordan kan menneskers endring av Averøy, og Averøys endring av mennesker forklares i et næringsperspektiv med utgangspunkt i infrastruktur? Har Averøy blitt et næringsattraktivt sted? Hvordan kan dette forklares, og hvilke faktorer kan bidra til fremtidig attraktivitet?

5.1 Averøys næringskontekst

Som Norge for øvrig bærer også Averøy preg av en åpen økonomi med en flat og autonom bedriftsstruktur. Det lokale eierskapet kommer ikke like tydelig frem gjennom mine informanter, siden flere av dem er del av større konsern, både globalt og nasjonalt (Betonmast (entreprenør), Skretting (fiskefôrindustri) og Vestbase (oljeservice). Skretting, Betonmast Røsand og Skjerneset (reiseliv) kan identifiseres som SMB, og de to førstnevnte har rundt 100 ansatte. For å kunne forklare menneskers endring av Averøy, og Averøys endring av mennesker i et næringsperspektiv er det av stor betydning å dele inn mine informanters næringstyper. Som det går frem av figur 1 (s. 5), deles næringsstrukturen annerledes opp enn det Telemarkforskning gjør (s. 23). Dette er mest på grunn av at Telemarkforskning deler inn sine næringstyper på bakgrunn av private aktører, og utelukker offentlig næring. Kommunen er tydelig en pluralistisk aktør, med tilknytning til flere næringer. Primært er tilknytningen offentlig administrasjon, undervisning og helse- og sosialtjenester. Det er vanskeligere å definere Averøy Næringsforums næringstype. På flere måter er det en lokal næring (jf. Vareide & Nygaard 2014). Som talerør mellom det offentlige og næringsaktørene kan det defineres som en substitutt for kommunale tjenester, selv om jeg antar substituttet primært gjelder konsulenttjenester og andre anbudstjenester. Næringsforumet handler også på næringenes vegne, og er således ikke et offentlig initiativ. I det samme representerer de flere typer næringsaktører, og ligger an til å kunne siktes inn mot alle typer næring. Betonmast Røsand er et eksempel på en regional næring som har gått over til å bli en basisnæring, ved at de fremkaller inntekter utenfra (regionalt og nasjonalt). Forandringen har spesielt skjedd etter at de ble en del av konsernet Betonmast. Problemet med at foretaket opprinnelig var for små og for store, tyder også på at det kan ha vært fornuftig å bli del av et større konsern, jf. endringsmønster og lock-in (Karlsen 2008; Spilling 2006a). Vestbase og Skretting er bedrifter som kan defineres som basisnæringer, ved at de trekker til seg inntekter globalt, nasjonalt og regionalt. Skjerneset bryggecamping er helt tydelig en besøksnæring.

5.1.1 Nærhet og menneskelige relasjoner

Det er også tydelig at den geografiske nærheten ikke kan utelates av mine informanter, og gjerne målt i reisetid. Infrastrukturen er tydelig en faktor for positiv utvikling for Averøy. For steder uten tilknytning til fastlandet vil det være vanskelig å få tak i arbeidskraft for bedrifter, med mindre arbeidskraften selv bor på stedet. Atlanterhavsveien og Atlanterhavstunnelen ser slik ut til å være en positiv faktor for Skretting, Betonmast og Vestbase, ved at de kan trekke til seg arbeidskraft fra regionen. Sosial, institusjonell og kognitiv nærhet kommer også tydelig frem hos mine informanter, hvor samarbeid er et viktig stikkord. Jeg vil her trekke frem *lokaliserte kapabiliteter* og *territorielle kapitaler*. Lokaliserte kapabiliteter er et eksempel på endogene faktorer for en bedrift. Kapabilitetene er spesifikke kvaliteter som gir konkurransedyktige fordeler til foretak, lokalisert i bestemte steder eller områder (Maskell et al. 1998). Den endogene komponenten kan være underliggende i en ujevn økonomisk utvikling. Ujevne utviklinger regioner imellom kan skyldes mangel på lokale kapabiliteter. Denne komponenten kan være fysiske eller menneskelige egenskaper, eller kulturelle faktorer som er dypt forankret i den sosiale veven av en region. I forlengelse av de lokaliserte kapabilitetene eksisterer det også territorielle kapitaler (Capello et al. 2011). Territoriell kapital utdyper, som et supplement til Maskell et al. (1998), også de syntetiske, organisatoriske, relasjonelle og kognitive aktivaene, som utgjør det konkurrerende potensialet i et gitt territorium (Capello 2011, 144). Dette kan være naturressurser og sosiale basiskapitaler (infrastruktur), offentlige og private goder (landskap/kulturarv), agglomerasjon- og distrikteksterne virkninger, private aksjer og relasjonelle tjenester, sosial og relasjonell kapital, menneskelig kapital (entreprenørskap, kreativitet og lederskap), samt samarbeidsnettverk og strategiske partnerskap (governance/kunnskapsutvikling).

Begrepene kan ved første øyekast virke like. Jeg velger likevel å behandle dem forskjellig på bakgrunn av at de tilhører hvert sitt paradigmeskifte (Capello et al. 2011). Lokaliserte kapabiliteter tilhører paradigmeskiftet hvor man går fra harde til myke faktorer som består av enten immaterielle, atmosfære-typiske, lokal synergi- og governance-faktorer, eller menneskelig kapital og kunnskapsaktiva (Becattini 1990; Capello et al. 2011). Territorielle kapitaler tilhører paradigmeskiftet hvor man har gått fra en funksjonell tilnærming til en kognitiv tilnærming (Boschma & Lambooy 1999; Boschma 2005). Ett eksempel kan være at man er opptatt av lokal identitet i tillegg til lokal effektivitet og livskvalitet, eller kreativitet snarere enn rent nærvær av kompetanse. Dette forteller at informantenes fokus på samarbeid, menneskelig kontakt og sosial kapital er grunnleggende for Averøys utvikling.

5.1.2 Kunnskap og regional innovasjon

Jeg ønsker nå å diskutere kunnskapsbegrepet i analysen. Averøy kommune vedkjenner alle typer kunnskap. Administrasjonen må trekke inn vitenskapsbasert kunnskap for å utvikle seg. Samstundes må de ha de rette verktøyene og erfaringene for å få gjennomført utviklingen (syntetisk kunnskap). Med 400 ansatte i staben er det tydelig at læringen foregår både kollektivt og individuelt, selv om dette er kontekstavhengig (Karlsen 2008). De må også basere seg på symbolsk kunnskap. Dette får de i stor grad hjelp til fra næringsforumet. Næringsforumets primære kunnskapsbase er know who. Det er fordi Frode Ressem må kjenne til aktørene som rører seg i kommunen, og det meste baserer seg på den sosiale kapitalen (både kollektiv og individuell (Jacobsen & Normann 2013). I tillegg bør et næringsforum være kjent med virkemidler som stimulerer til endogene prosesser, eksempelvis såkornfond (Langeland 2006). Skjerneset bryggecamping kan primært ses i lys av symbolsk kunnskap, da Otterlei har en kommunikasjon ut til kundene. Det er også et poeng at siden Otterlei er en ildsjel med lang tradisjon for kunnskap, egenskaper og en tilbakevendende kundegruppe, så gjør dette at han på mange måter har skaffet seg et konkurransefortrinn innenfor reiselivet på Averøy (Jacobsen & Normann 2013). Betonmast, Vestbase og Skretting er i hovedsak syntetiske kunnskapsbedrifter, med unntak av Skretting, som i tillegg har en del vitenskapelig basert kunnskap, gjennom utvikling av nye produkter. Utviklingen (den vitenskapelige) skjer dog ikke på Averøy, men er allikevel interessant siden Skretting er en del av et større nettverk (jf. skala).

Jeg vil nå trekke inn RIS tilknyttet dette. Det er etter mitt syn mer formålstjenlig å trekke inn nivå 2 (s. 15) av systemet (Isaksen & Asheim 2008), som knytter aktivitet opp mot et lokalt og regionalt politisk nivå. Innovasjonen kommer i mine informanternes tilfeller både fra endogene og eksogene faktorer. Med grunnlag i at flere av aktørene er en del av større konsern, viste det seg tydelig at innovasjonen er en del av et mer nasjonalt eller globalt orientert nettverk. Imidlertid er det grunn til å tro at innovasjoner skjer innenfor organisasjonen, og at innovasjonen stimuleres av endogene faktorer. Slik sett kan aktørene oppleve at innovasjon er både eksogen og endogen, rettere sagt hybrid.

Avslutningsvis vil jeg også trekke frem betingelsene for økt potensial for regional innovasjon (Cooke 2001b). Både den materielle og sosiale kapitalen eksisterer på Averøy, med god infrastruktur og et fokus på myke faktorer (sosiale, kulturelle og institusjonelle forhold) (Karlsen 2008; Isaksen 2013). Selv om lokal innovasjon ikke kommer fullstendig frem gjennom mine informanter, kan det likevel slås fast at mye ligger til rette for RIS.

5.2 Fra government til governance

Det statlige gått fra en enhetlig funksjon, til en pluralistisk, funksjonell organisasjon. For å se utviklingen fra Atlanterhavsveien ble bygget og frem til i dag, er det viktig å få frem hva som skjedde den gangen, og hva som er annerledes i dag. Atlanterhavstunnelen stod ferdig i 2009, og det er spennende å se hva som var grunnlaget for tunnelen, prosessen rundt vedtaket, og resultatet nå, snart seks år senere. For det første vil man kunne se hvordan prosessen rundt byggingen har vært, og se hvordan offentlige og private samarbeider. For det andre har det hensikt å vise til utvikling for kommunen, og forstå faktorene for attraktivitet.

Det finnes lite data å hente om prosessen rundt planleggingen og realiseringen av Atlanterhavsveien, og det er derfor hensiktsmessig å trekke frem komparative data. Hele den norske velferdsstaten opplevde kraftig kritikk på 1980-tallet, og kritikken gikk på ineffektivitet, rigiditet, sektorisering og teknokrati, hvor eksperter, profesjoner og systemer regjerte på bekostning av det enkelte individ (Fimreite 2003). Karakteristikaene over stemmer også overens med Osbornes (2010) introduksjon av regimene (s. 13). Averøy var antakelig intet unntak, og Atlanterhavsveien kan oppsummeres som et resultat av en top-down-styrt politikk, hvor man godt kan forestille seg et stort skille mellom folk og stat. I tillegg kan det hevdes at det var store skiller mellom de statlige enhetene. Et godt stykke lokalpolitisk arbeid var en nøkkelfaktor for at veien ble bygget, samt en god del tilfeldigheter. Det er også interessant at veien kom som et resultat av lavkonjunktur i landet, og at en minister distribuerte midler som skulle øke sysselsettingen, noe den også gjorde. Det er imidlertid vanskelig å se for seg byggingen uten Arne Rettedals pengedryss, som for øvrig viste seg å ha en kort effekt. Norge opplevde på slutten av 1980-tallet den sterkeste nedgangskonjunktoren siden 2. verdenskrig (Kommunal- og regionaldepartementet 1998).

For å identifisere styringsformen under planleggingen og realiseringen av Atlanterhavstunnelen ønsker jeg å sammenlikne og beskrive de fire fellestrekkene for governance (Rhodes 1997; Bukve 2000). For det første ser man at organisasjonene på politisk nivå har gjensidig avhengighet. Kommunene Averøy og Kristiansund/Frei gikk sammen om prosjektet. Videre har det vært et tett samarbeid mellom Statens vegvesen og oppdragsgiver. Det har også vært en flytende grense mellom det offentlige, private og frivillige; alle har blitt hørt gjennom demokratiske handlingsganger og gjennom fora. For det andre har alle parter deltatt i en utveksling av ressurser for å nå et mål. Utredninger, høringer og folkemøter måtte gjennomføres, og det var en forutsetning at alle fikk delta for å få vedtak i Stortinget. For det tredje kan denne samhandlingen i høy grad anses som tillitsfull. Det fjerde og siste

opsummerende kjennetegnet er en autonom stat, som har hatt med seg lokalbefolkning, næringsliv og andre organisasjoner. Den regionale autonomien er altså av betydelig grad, og man kan derfor konkludere med at dette prosjektet har vært av endogen karakter, hvor det er en klar korrelasjon mellom prosessen og kjennetegnene for governance.

Etter å ha vært totalt isolert, har øya blitt en god forbindelse sørover og nordover i løpet av 20 år. Selv om resultatene udelt har vært positive, har prosessene, alt tatt i betraktning, vært av ulik karakter. I realiseringen av Atlanterhavsveien tyder det på en politiker-styrt politikk, som bærer preg av teknokrati og liten ivaretagelse av befolkningen. Ser man på regionen i et makroperspektiv, kan man på Averøy si seg heldige med at veien ble en suksess, hvor andre opplevde konkurser og massive tap. Atlanterhavstunnelen oppleves gjennom mine empiriske funn som en suksess, både under prosessen og i etterkant av realiseringen. Det avgjørende her synes å være en pluralistisk offentlig etat, som har vist seg samarbeidsvillig, og som iakttok befolkning og næringsliv. Å romantisere bildet av prosessen blir også feil, da det har tatt veldig lang tid å få vedtatt prosjektet. Her oppstår det et paradoks med tanke på et governance-perspektiv. Teknokratiet har sine fordeler, med at prosessen rundt en realisering av et slikt prosjekt antakelig går mye raskere, enn hvis prosessen skal gjennom flere møter og høringer før man endelig bestemmer et alternativ. Dale & Berg (2013) skriver også at det ofte er eksogene prosesser som fortsatt er tilfelle i stedets identitetsutvikling i slike prosesser. Det er ofte politikere og andre byråkrater som sammen med næringslivet og organisasjoner vedtar å gå inn for et forslag, til tross for at innbyggerne har blitt trukket inn i prosesser gjennom folkemøter osv. Jeg kan dermed understreke at lokaldemokratiet på Averøy er under utvikling, og ikke lever som en konstant.

5.2.1 Vellykket governance: hvem som svinger klubba

Jeg har nå vist til konkrete eksempler på hvordan prosessen har gått fra government til governance. Det interessante heretter er hvordan mine informanter opplever governance i praksis. Dette vil primært handle om samarbeid med kommune og andre aktører. Berit Hannasvik i kommunen forklarer at kommuneplanen er et verktøy som åpner opp for samarbeid:

Ja, der er det sagt at de målene som står der, på kultur, næringsutvikling, samferdsel, det skal være gjeldende, for kommuneplanen er bare fire år. Men vi vil ta det som er nytt, samfunnssikkerhet. Innenfor folkehelse er vi avhengig av samarbeid med frivillige. Folkehelse som ivaretar alle aldersgrupper, men det er bedre å forebygge enn å reparere.

Dette er i tråd med kapittel 2 (s. 16) hvor jeg forklarte kommunens tradisjonelle oppgaver. Averøy tar også på seg oppgaver utover de tradisjonelle, noe som kan være utslagsgivende på attraktivitetsfaktoren. Selv om de ikke driver med næringsvirksomhet, finnes det næringsfondsmidler som er med på å støtte ny-oppstartede aktører. For kommunen kan fondsmidler være en god investering. Ved å skape arbeidsplasser får de tilbake skattemidler. Hannasvik mener at et samarbeid innenfor den politiske sirkel er avgjørende:

Hvis du skal få utført noe, så er det på en måte det å jobbe i en kommune, og det å være folkevalgt i en kommune er kanskje en plass hvor du virkelig kan få utført noe. Og i den grad at politikere samarbeider på tvers av partigrensene, og sånn kan man få til veldig mye. Det har politikerne vist da, at de har fått det til. Man hadde aldri fått til Atlanterhavsveien og tunnelen uten at politikerne hadde stått på som de har gjort da.

Samarbeidet demonstrerer et tydelig engasjement for å skape utvikling. Jeg får også inntrykk av at dette var et tverrpolitisk fokusområde. *Samfunnsdelen*, sammen med *arealdelen* og *næringsrettet utvikling* er noe ordførere og rådmenn i Norge prioriterer høyest (Ringhom et al. 2009, 41). Fokuset på mennesker og næring kommer frem her. Frode Ressem i næringsforumet forklarer at kommune og næringsaktører er altfor polariserte. Han mener på sin side at kommuneansatte er godt kjent med kommunedriften, men at de ikke er like godt kjent med de private næringsenes drift, og deres bundethet til kommunal forvaltning. Dermed vil antakelig en næringsaktør oppleve at kommunen er mindre samarbeidsvillig, uten at det nødvendigvis er tilfellet.

Faste møter og struktur kan lette et samarbeid mellom kommune og næringsaktører. Utfordringen kan dog være å finne økonomisk støtte for et slikt samarbeid. Slik jeg forstår det er det næringsaktørene som inviterer til samarbeid med kommunen, og i mindre grad vice versa. Kommunen kan formodentlig ha fordel av å invitere aktører inn, slik at de forstår strukturen i kommunen bedre, og dermed kan tilpasse seg. Proaktivitet kan være, etter min mening, nyttig, spesielt for kommunen. Poenget mitt er gyldig så lenge det er et ønske om samarbeid fra begge parter, og at det ikke blir påtvunget.

Frode Ressem har også inntrykk av samfunnsdebatten:

Ja, demokratiet er for en grunn, for å få belyst alle sider av saken belyst. For å snakke om meg selv er litt ambivalent. Næringslivsmessig er Snarveien en brikke i det store samferdselspuslespillet som må til at vi skal ligge i tet. For min egen del, så bor jeg langs den nye Snarveien. Der vil jeg helt sannsynlig møte på utfordringa av å bo ved en trafikkert vei. Det vil være en endring på lydbildet på min veranda. Privat er jeg imot, men jobbmessig er jeg for.

Dualiteten kan tyde på NIMBY-problematikk, og at man som person møter vanskeligheter ved slike prosjekt.²⁰ Det kan dessuaktet være en fordel for nabolaget at veien kommer, ved at tilknyttede veier også blir istandsatt:

Jeg har en veldig dårlig vei i dag, og med snarveien vil jeg få en avkjørsel som gjør at vi får en fin vei. Det jeg mener med å si her, er at det er såpass mange element som må gjennom demokratiet for å få hørt alle sider av samme saken. Så må noen ta tak og si, nå må vi sette i gang her. Da må man bukke, nikke, neie og si at det blir sånn; sånn at man ikke kommer med omkamp. Da har demokratiet vært en bremsekloss.

En utfordring med dette er at en ordførerperiode varer i fire år. Da kan man gå fra å ha fattet et vedtak, til at det oppstår endringer når noen andre kommer til makten. Endringene skaper en utfordring for både kommuneansatte og innbyggere. Ressem redegjør videre:

Hvem som skal få makta, ja så man kan ikke annet enn å skylde på seg selv. Jeg er ganske balansert i svarene mine her, men jeg har jobba mye med kommune og næringslivet, og da ser jeg hvorfor kommunen er irritert på næringslivet, for det er en grunn til det, det er forskjellige kontekster de sitter i.

Denne polariseringen vil jeg trekke opp mot maktforholdene og diskursene som eksisterer, da Ressem har et godt poeng med at kommune og næringsliv opererer med forskjellige oppfatninger om hvordan et næringsliv skal være. Det er i denne anledning substansielt å understreke at makt ikke nødvendigvis er et negativt ladet ord. Makt er en del av disipliner, ifølge Foucault (Börjesson & Rehn 2009). Disse disiplinene eksisterer i alle typer diskurser i samfunnet. Diskursene kan være interessant å trekke inn mot skalabegrepet, da det lokale kan ha sin disiplin, mens det globale har en annen. Makten i disiplinene kommer gjerne nedenfra i lokalsamfunnet, og veves inn i en større diskurs som senere reproduseres ut til samfunnet. Makten kommer frem gjennom endogene faktorer, noe som understøttes i governance, regional innovasjon og sosial kapital. Jeg vil nå gå over til de mer næringsrettede aktørene. Jorulv Søbstad i Skretting snakker om samarbeidet med kommunen:

Det opplever jeg som veldig bra. Det må jeg si. Veldig positivt, de er veldig fleksible! Skretting er den største arbeidsplassen på Averøy, utenom kommunen. Så for dem er det nyttig å ha oss som aktør. Det har vært positive, i forhold til utbygging og sånn. Vi har bevisst vært åpne mot dem. Vi har opptrådt proaktive.

²⁰ Not in my back yard (NIMBY) henviser til ikke-ønskede nyoppførte tiltak som bidrar til smitteeffekter for et sted (Kaplan et al. 2004). Dette handler gjerne om nye veier, fabrikker som skaper lukt eller støy, og andre etableringer som for innbyggerne på et samfunnsnivå er formålstjenlig.

Jeg forstår ut fra denne opplevelsen at narrativet er tungtveiende for en aktør. Skretting har vært på Averøy lenge, og således opparbeidet seg makt. Dette maktforholdet overfor kommunen er i stor grad positivt, og jeg kan ikke se at det skapes noe problem ved at Skretting er proaktive, så lenge dette gjøres med god forretningsskikk. Jeg forstår det også slik at Skretting gjerne vil ha mer samarbeid med kommunen, men at kommunen i så fall måtte være noe mer offensive. Søbstad oppsummerer: «Det kommer litt an på hvem som svinger med klubba!». Kvisvik i Vestbase forklarer at Averøy er en liten kommune, med lite ressurser. Saksbehandlere forsøker likevel å strekke seg for å holde behandlingstiden nede, og det blir gitt audiens. Geir Ketil Otterlei mener at det var bedre før:

Det kommer litt an på personene vet du. Da vi starta opp her var det helt fantastisk, for da fikk vi hjelp. Men nå har dem ikke tid lenger. Det er så mye planlegging og arbeidsoppgaver.

Røsand forteller at samarbeidet stort sett er bra, men at byggesaker spesielt tar lengre tid enn Røsand kunne ønske seg. Med tvil å hevde blir det kun spekulering om saksbehandlingstiden er lang. Kvisvik på sin side mener at saksbehandlere gjør en god jobb, til tross for en liten kommunestab. Om det er på grunn av governance at saksbehandling tar lengre tid er vanskelig å si, men økt byråkrati (Buan & Slettholm 2012) kan være med på å øke saksbehandlingstiden, og skape mer *snirklete regelverk*. Jeg tror igjen at kommunen på flere måter kunne brukt mer tid på informasjon, og at personer som har erfaring fra begge sider kunne bli brukt i en slik utarbeiding, slik som man ser til dels gjennom næringsforumet.

5.3 Averøys stedlige attraktivitet

Hva gjør Averøy til et attraktivt sted? Frem til nå har det kommet frem hvordan infrastruktur har vært med på å skape utvikling. Forventningen ligger i at det er andre attraktive faktorer, mye som en følge av narrativet, som skaper utvikling på Averøy. Dette kan først og fremst knyttes opp mot stedsbegrepet, og den lokale identiteten.

Location er en forståelse av stedet som bakgrunnsramme. Som det har blitt påpekt av mange av mine informanter er infrastruktur og areal sentrale faktorer for attraktivitet og lokalisering. Isolert sett kan faktorene ses i lys av location-begrepet. Averøy har vært nødt til å regulere gode arealer som skaper attraktivitet. Derfor kan stedet begrense mennesket, samtidig som det er et resultat av menneskets handlingsmønster (Giddens 1984; Castree 2009). Vestbase er et godt eksempel på location-begrepet. Eksemplet har sammenheng med at Vestbase hadde behov for nye lokasjoner, og anså Averøy som en attraktiv lokasjon, på bakgrunn av de rent deskriptive faktorene, som geografisk nærhet og tilgjengelig areal. Slik jeg forstår det, kunne valget like

godt falt på et annet sted. Likevel kreves det tillit og sosial kapital for å samarbeide med kommune og andre samarbeidspartnere, noe som i høy grad er relasjonelt. Dette viser igjen en problematikk ved å kategorisere stedsbegrepet. Vestbase er også utsatt for et push-motiv, som en følge av arealknapphet. Areal kan imidlertid ha forskjellig attraktivitet hos forskjellige aktører og tilflyttere.

Sense of place fokuserer mye på det sosiale og menneskelige, og som det kommer frem av Kvisviks svar, ser man at sosiale faktorer på Averøy ikke nevnes. Simultant viser Vestbase til eksempler om samarbeid med andre aktører for å gjennomføre utvidelsen fra Kristiansund, noe som viser at lokaliserte kapabiliteter kan være avgjørende for en lokalisering i dette tilfellet. Sense of place-begrepet er således relevant med tanke på at Averøy blir oppfattet på forskjellig måte, ved at aktørene tillegger det forskjellig verdi. Location-begrepet kommer også til syne ved at Jorulv Søbstad trekker frem natur og klima som egenskaper ved stedet. Søbstad tar også opp noe interessant om arbeidskraft. Arbeidskraft som lokalisert kapabilitet som kan leies rett inn til taus industrikunnskap er i dette tilfellet en endogen komponent. Jeg velger her å identifisere denne arbeidskraften som en del av forrige paradigmeskifte (s. 56), hvor nærvær av kompetanse er mer verdifullt enn for eksempel kreativitet (Capello et al. 2011).

Averøy kan også hevdes å være et sted skapt og gjenskapt gjennom sosiale handlinger, jf. locale. Skjerneset bryggecamping er et godt eksempel på locale. Dette har sammenheng med at stedet blir til gjennom eierens tilbud om opplevelser, som skapes sammen med kundene. Kundene på sin side kan oppleve stedet som sense of place, ved at de gir stedet en form for verdi, og derav opplever Skjernesets produkter forskjellig. Averøy er også på flere måter relasjonelt, hvor den globale identiteten kommer frem ved at tilbyder og kunde sammen er del av et større nettverk. Det er nødvendig å få frem at Otterlei og Skjerneset i liten grad er del av noe samarbeidsnettverk, men at samarbeidet heller går i retning kunden. Om fraværet er negativt for driften av Skjerneset har jeg ingen forutsetning for å si, men at de har mange overnattinger i året tyder på en veldrevet forretning. Averøy har altså forskjellig betydning for tilbyder og kunde, og vil derfor være kontekstuel.

På samme måte viser locale-begrepet at Averøy forandres ved samarbeid mellom aktører. Slik som Vestbase samarbeider med en lokal grusentreprenør skapes arealet og diskursen på bakgrunn av dette. Terje Kvisvik i oljeserviceaktøren Vestbase tar også opp NIMBY, og at de ved å plassere seg som de har gjort unngår denne type problemer, noe som er med på å skape attraktivitet isolert sett. Jeg mener også det kan være fornuftig å samle industri på ett område, både med argument om NIMBY-problematikk, men også på grunn av rent territorielle fordeler.

Dette må i så fall være i tilfeller hvor aktørene selv ønsker å nytte de territorielle kapitalene, og hvor NIMBY-problematikken faktisk er et reelt argument overfor lokalsamfunnet.

Fiskefôrfabrikken Skretting er opptatt av å ta vare på de lokale næringene. Samarbeidet eksisterer for eksempel der Skretting er kunde hos leverandører av vedlikehold og catering med lokal tilknytning. Bruk av lokale næringer er tydelig med på å skape utvikling på Averøy. Det er også flere typer nærhet som spiller inn. For det første er det geografisk nærhet ved at aktørene har kort avstand til hverandre. Den sosiale nærheten er også essensiell, og basert på tillit og erfaringer fra tidligere samarbeid. Lokale og regionale næringer (Grimsby et al. 2009) er nødt til å levere et godt produkt til en konkurransedyktig pris til Skretting. At Skretting på Averøy eksisterer og får tilskudd til utbygginger og lignende tyder på at konsernet er fornøyd med hva Skretting leverer. Dette kan være attraktivitetsskapende for fremtidige bedrifter, som observerer at større aktører også drifter på Averøy.

Aktører som Betonmast og Skretting belyser at narrativet er bestemmende for attraktivitet. Bedrifter som har hatt lang fartstid på Averøy skaper attraktivitet for nye aktører som ønsker å delta i et samarbeidsnettverk (Capello et al. 2011), jf. RIS. Et annet argument er at prisnivået er lavere på Averøy enn for eksempel utenfor større byer som Trondheim og Molde. Kristiansund har allerede knapphet av areal, og det er dermed enkelt å etablere seg på Averøy. Det er også mange boligfelt som er under regulering, og blir istandsatt av private. Nye, attraktive tomter kan helt tydelig være med på å øke attraktiviteten, så lenge de tilfredsstiller potensielle tilflytteres ønsker.

Når det gjelder den planlagte Snarveien på Averøy, kan den tjene næringsliv og innbyggere. Om den realiseres, kan Averøy skilte med en offensiv infrastruktursatsing, og vise at Averøy er en god forbindelse for region og lokalsamfunn. Videre kan reiselivsaktører nord for Averøy skape attraktivitet med raskere vei til Atlanterhavsveien og Molde. Det er imidlertid et tankekors at elbil-fordeler utsetter nedbetaling av infrastrukturen, spesielt hvis dette fører til langsommere utvikling på Averøy.

5.4 utfordringer for utvikling på Averøy

I forlengelse av attraktiviteten på Averøy, hvor infrastruktur, geografisk nærhet, sosial kapital og ikke minst areal har vist seg gjeldende, er det også interessant å trekke frem et perspektiv som kan være med på å skape mindre attraktivitet for Averøy. Etter å selv ha vært på Averøy mangfoldige ganger har jeg fått inntrykket av at Bruhagen er et mindre attraktivt sentrumsområde. Frode Ressem i Averøy Næringsforum mener at utviklingsdøra slår begge

veier. Han tar frem Snarveien som et eksempel. Ved bygging av vei er næringer på Bruhagen av den oppfatning av at *drop in*-kundene vil forsvinne. Hannasvik i kommunen mener at den nye veien vil slå positivt ut for Bruhagen, ved at trafikken blir sluset vekk fra sentrum. Ressem mener imidlertid at dette handler om attraktiviteten til næringene, og at mye kan endres ved at man gjør det attraktivt for nye aktører på Bruhagen. Røsand forteller at Betonmast har kjøpt areal på Bruhagen og at flere aktører har ytret et ønske om å få leie lokaler når et næringsbygg er realisert. Selv om Røsand retter kritikk mot et lite attraktivt sentrumsområde, later det til at han er lokalt opptatt av å endre samfunnet til noe positivt, jf. lokal ildsjel (Alsos 2010). I tillegg kan Røsands identitetsfølelse og sense of place til Averøy være en motivasjon for utvikling.

Figur 17: Bruhagen sentrum. Bildet er tatt før rådhuset er bygget (Averøy kommune)

I denne sammenheng kan det identifiseres klare push- og pullmotiver. Pushmotivet kommer frem ved at nåværende aktører utsettes for et ytre press (Spilling 2006c) når tunnelen er nedbetalt, og at flere kunder søker til Kristiansund. Pullmotivet kan identifiseres ved at Røsand ser mulighetene for både selvrealisering og endring av omgivelsene. Dette kan trekkes opp mot *1996-undersøkelsen* (gjengitt av Spilling 2006c, 105-106). Deltakerne i undersøkelsen ble spurt om hvilke motiver som lå til grunn for nye etableringer. Svarene viser at ønsket om å ta i bruk egne ressurser og evner, samt gode markedsutsikter i omgivelsene, skårte høyest blant de spurte.

5.5 Reiselivet

Siden Atlanterhavsveien tiltrekker seg mange turister, mener jeg det er hensiktsmessig å trekke turismen inn som en faktor for å svare på avhandlingens forskningsspørsmål. Den voksende opplevelsesøkonomien er blitt vesentlig innenfor næringsutvikling i Norge (Farstad 2006). Det er en maktpåliggende omstilling Averøy står overfor, og turismen utfordres stadig på å utvikle seg mot en mer kreativt rettet kultur og opplevelse. I reiselivskonteksten er kreativiteten blitt en global trend i opplevelsesdimensjonen (Engen & Mehmetoglu 2009). Opplevelser har vært av en avgjørende betydning i reiselivet. Det er også en sammenheng mellom kundens opplevelser og betalingsvillighet/tilfredshet. Det holder ikke å ta betaling for en opplevelse i seg selv, selv om det i noen tilfeller er nok. Reiselivsaktører må gi en merverdi til opplevelsen som går utover det primære. Merverdien handler om å bygge opp et produkt som er skreddersydd for kunden, og som kunden er villig til å betale for. Konkurransen blant reiselivsaktørene har derfor blitt betydelig, og virkemidlene kan være iscenesettelse eller underholdning.

Informantene mine ble spurt om hvordan de så på turismen på Averøy. Berit Hannasvik mener at det er en god del overnattingsplasser på Averøy fra før. Hun fortalte også at kultur var av betydning for turismen:

Jeg har sett på verdiskapingsprogrammet at det var en satsing fra miljødepartementet, så det var riksantikvaren som gikk på det her med å bruke kulturminner som verdiskaper. Det var både på formidling og det her å ta næringsaspektet i kulturarven vår da.

Svevestien på Atlanterhavsveien er et eksempel på verdiskapingsprogrammet. Denne ble bygget som en verdiskaper rundt kulturarven i Norge. Samtidig ser man et tydelig tegn på governance, hvor private aktører har fått mulighet til å drive kafévirksomhet i en del av servicebygget (Rise 2014), som drives med godt overskudd. Dette er i tråd med mandatet til kommunen som ikke skal drive denne type næringsvirksomhet, ifølge Hannasvik.

Figur 18: Svevestien ved Atlanterhavsveien (Roar Halten/ NRK)

Frode Ressem mener at utfordringen for opplevelsesøkonomien ligger i å kunne profesjonalisere seg som reiselivsaktør, og at det eksiterer en «høne eller egget»-problematikk: man trenger penger for å kunne være proff, og må være proff for å tjene penger. Han mener også at man må skille mellom opplevelsesbasert reiseliv og overnattingsbasert reiseliv:

Det kan sikkert utvikles der også (overnattingsbasert reiseliv, min anm.), mens opplevelsesbasert reiseliv, der har man for lite kunder til å si: «hver onsdag og torsdag så har man planlagt det og det». Det er enten for lite kunder, eller at man ikke turte å satse såpass.

Averøy er gjennom globalisering blitt et sted som har resten av verden som konkurrenter. Gjennom det relasjonelle stedsbegrepet kan man se at Averøy i tillegg til å tiltrekke seg internasjonale aktører, må skape identitet. Identiteten kommer i så fall frem som global, hvor de sosiale relasjonskapitalene skapes lokalt på stedet, parallelt med at stedet reproduseres gjennom sosial praksis med locale. Identiteten kan komme frem gjennom opplevelsesbasert reiseliv. Ressem mener man har mye å lære av andre og trekker frem Svalbard som et godt eksempel:

Hvis man skal bestille seg en snøskutertur på Svalbard, så kan man bestille ett år i forveien. Dit har vi ikke kommet ennå, men jeg tror ikke veien er så lang for å komme dit. Man vil se at man taper innimellom, og tjener innimellom. Det er en risikosport for små bedrifter, hvor det kanskje kommer bare én kunde, og da taper man.

Hvordan var risikotakingen? Er folk for redde for å tape? Geir Ketil Otterlei på Skjerneset Bryggecamping forklarer at han kjenner til folk som har gode evner til å starte opp, men er redde for å ikke få inn nok midler. Han på sin side mener at det er

[...] ubegripelig for oss som er vant til å leve på den måten, at man aldri vet når neste krone kommer. Så når du tjener ei krone da, så kan du ikke bruke den, for du vet aldri når neste kroner kommer inn.

Frode Ressem i Næringsforumet mener til tross for dette at det heller skyldtes at man ikke har kommet på det nivået hvor folk tør å investere tiden sin:

Folk investerer i hus og eiendom, men når det kommer til sin egen tid så er det skummelt. Jeg tror kanskje investering på tid er man mer redd for nå enn før, men med penger er man ikke redd for det. Spesielt på hus og sånne ting for reiselivet.

Med uttalelsen mener Ressem at man ikke er redd for å investere i for eksempel et bryggeanlegg, fordi verdien ligger der uansett. Går det ikke, kan man alltid selge det. Attraktiviteten ligger der, og det er en trygg investering. Tida derimot, er noe man ikke får igjen. Investering kan altså ses på som mer komplekst enn bare monetær økonomi.

Figur 19: Skjerneset bryggecamping (fjordfiske.com)

Røsand mener på sin side at infrastruktur er av stor betydning for reiselivet:

Jeg tenker på veinettet, det er på bristepunktet allerede. Vi må legge til rette for boligområder, industri, handel, slik at areal er klart og ledig. Eller så vil jeg se på det slik at vi har enorme muligheter. Turistene legger igjen mer penger enn du tror. Men det er en del overnattingsteder her, og en del fisketurisme her, så det er mange som gjør det bra. De bor her i to-tre uker, kommer med minibusser, og alle skal ut og fiske. De må ha mat, de må overnatte.

Med det ovennevnte ser man kompleksiteten rundt et sted. Mennesker og natur er i samspill. «Infrastrukturen binder boliger, industri, handel, areal og turisme sammen, og skaper enorme muligheter», som Røsand forteller. Jeg tror, i likhet med Ressem, at potensialet for å skape flere opplevelser ligger godt til rette. Det er også interessant i forbindelse med stedsbegrepet at mine informanter generelt svarer med sin egen stedsfølelse (identity with) og parallelt definerer stedets egenart (identity of). Informantene forteller om Averøy som egenart i en emisk diskurs, og stedsfølelse i en etisk diskurs. Dette er i tråd med det Jürgen Habermas kaller *kommunikativ rasjonalitet* (Börjesson & Rehn 2009). Dette er en fornuftig samtale, i likhet med at denne forskningen baseres på praktisk klokskap. Uten å gå for dypt inn i dette, er det spennende å oppdage at ulike diskurser finner sted.

5.6 Utviklingspotensialet: «Vi er ikke klare for caffè latte-sjapper, ennå»

Som en avsluttende del av denne avhandlingen skal jeg si noe om utviklingsperspektivet på Averøy. Frode Ressem er klar på at man vil oppleve endring når tunnelen er nedbetalt:

Man vil se en enda tydeligere utvikling. Da er barrieren borte. Det er snakk om seks minutter i tunnelen. I dag må man betale ganske mye som pendler. Sånn personlig er det reiseliv som jeg ser kunne vært interessant, for det er jo ting som gagnar lokalbefolkninga. Kan man lage et tilbud som folk kommer tilreisende for, så er det jo en direkte fordel for dem som bor på Averøy da.

Han mener også at utviklingen har potensial med attraktive næringsarealer ved tunnelnedslaget nord på Averøy. Røsand mener at foruten reiseliv er det viktig med overnattingsplasser. Han foreslår derfor å bygge et hotell på Averøy. Dette var noe jeg ville finne ut av, og jeg fikk svar hos Ressem. Han forklarer at man har tanker om å benytte et areal på Bruhagen og lage mindre overnattingshytter som næringsliv og kommune kan leie ved behov. Assisterende rådmann Hannasvik ønsker seg et mindre kjønnsdelt næringsliv. Hun mener også at reiselivet i for stor grad er tilpasset et mannsdominert miljø. Hun ønsker flere nisjenæringer. Roald Røsand er enig i behovet for nisjenæringer, men mener at Averøy ikke er moden for mange nisjenæringer som allerede er etablert i Kristiansund: «Vi er ikke klare for noen caffè latte-sjapper, ennå!»

Hannasvik ønsker seg også flere kulturnæringer og folk med samfunnsvitenskapelig utdanning. På sikt, hvis det blir en kommunesammenslåing, kan det antas at slike arbeidsplasser kommer til Averøy. Å drive en stor kommune krever kompetente arbeidere, som jobber formålsrettet og effektivt. Innbyggerne på Averøy vil antakelig stille stadig større krav til kommunen, og dermed blir de nødt til å ta inn mer tverrfaglighet. Nordmøre ligger litt lavere på antall slike kompetansearbeidsplasser, ifølge Hannasvik. Jorulv Søbstad er optimistisk med tanke på fremtiden:

Det er ingenting som slår laksen nå. Vi har høy utnyttelse, tilgjengelighet, lite feilproduksjon og effektiv produksjon. Pluss at markedet er voksende i Norge. Vi eksporterer til Russland, Sverige, Færøyene. Vi får ikke en milliard her på Averøy hvis det er mer gunstig å investere den i Kina. De investerer der de tjener mest penger.

Søbstad er konkurrent med det globale markedet. Det er ingen tvil om at de lokaliserte kapabilitetene er avgjørende for at Skretting opprettholder driften på Averøy. Det er også en faktor at markedet for fiskefôr stort sett er i Norge, og at de således ligger i kort geografisk avstand. Skretting viser at de tilsynelatende har taklet utfordringen ved å tilpasse seg den globaliserte økonomien, og beholde og unytte de høy-verdifulle prosessene (Capello et al. 2011; Maskell et al. 1998). Petroleumsservicen er på tur ned, og da er det substansielt å ikke havne i en negativ lock-in. Derfor er Terje Kvisvik hos Vestbase fremtidsrettet. Han mener at det var viktig å kunne se løsninger å tilby nye tjenester for kunden. Geir Ketil Otterlei forklarer at den største utfordringen for fremtiden er at han aldri kan slå seg til ro med det som allerede er godt nok.

6 Avslutning

Det kan være vanskelig å oppsummere denne konkrete casen i generelle utsagn og teorier. Dette gjelder spesielt prosessen, mens resultatene i større grad lar seg oppsummere. Det bør også påpekes at det er vanskeligere å oppsummere virkeligheten som sådan enn denne avhandlingen. Jeg har forsøkt med denne avhandlingen å bidra med et nytt empirisk arbeid om forbindelsen mellom mennesker og sted. Casestudien har fungert som en god metode for å tilføre ny dokumentasjon til et velkjent område som ikke er studert med samme dybde som tidligere. Ved å knytte sammen teoretisk og empirisk materiale har jeg vist til nyansert kunnskap om hvordan mennesket har endret Averøy, og hvordan Averøy har endret mennesket. Ved å ha brukt halvstrukturerte intervjuer har jeg kommet i noen grad under huden av hva den konvensjonelle kunnskapen viser. Dette har jeg vist med utgangspunkt i større infrastrukturprosjekter. Heretter har jeg forklart og vist til hvilke faktorer som har bidratt til at Averøy har blitt et næringsattraktivt sted. Dette har kommet frem gjennom verdiene til mine informanter, og den makten som eksisterer på Averøy. Jeg har vist til tykke beskrivelser med et fokus på praktisk aktivitet og viten. Casestudien har gått i dybden på informantene, og jeg har vist med teori og metode hvordan den daglige praksisen forstås ut fra et kontekstavhengig perspektiv. Forskningen har også vist til det betydningsfulle ved narrativet som utspilles på Averøy, med aktører i et struktursystem, hvor dialogens formål har vist seg anselig gjennom den offentlige sfære. Narrativet bør ses i lys av diskurs og teori, samtidig som praksisen er viktigere enn diskurs og teori. Jeg vil avslutte med å oppsummere avhandlingens hovedfunn. Dernest vil jeg komme med en kritikk av avhandlingen samt perspektivere for videre forskning.

6.1 Menneskelige og stedlige endringer på Averøy

Selv om denne avhandlingen er skrevet i fronetisk dyd er det vanskelig å se bort fra episteme og spesielt techne. Vitenskap og kunnskap går hånd i hånd. Epistemisk kunnskap er evig og uforanderlig, mens techne er varierende og skiftende. Det kommer tydelig frem gjennom mine informanter at handlingene deres, altså techne, fører til en form av en produksjon. Fronesis kommer frem gjennom mine informanter som både ferdigheter og handlinger, men at dette styres av bedømmelser som er basert på fornuftige, innsiktsfulle og hensiktsmessige handlingsvalg. Fronesis er moralske handlinger basert på fornuft, som kommer frem i denne casen, av kompetente aktører med ulike grader av makt. Disse handlingene er med på å skape diskursene på stedet, og samspillet mellom mennesker skaper samfunnet. Dermed er strukturen på Averøy i konstant forandring. Informantene mine har vært av ulik karakter, og således styrket

mine diskusjoner om menneskelige endringer på Averøy, samtidig som Averøy som sted begrenser og forsterker disse endringene. Stedsbegrepene er også identifisert, og viser at stedet oppleves forskjellig av informantene mine. Nærhet og menneskelige relasjoner viser seg å være svært sentrale for et godt næringsliv på Averøy, og man vil i større grad oppleve paradigmeskiftet til endogene kreative kapitaler som et supplement til lokale kapabiliteter. Samtidig har det kommet frem at regional innovasjon ligger til rette med overbærende infrastruktur og dyktige mennesker i embete og næring. Det mest tydelige tegnet på endring på Averøy har kommet frem gjennom et skifte fra government til governance. Skiftet har blitt eksemplifisert gjennom infrastrukturen med Atlanterhavsveien og Atlanterhavstunnelen. Det er tydelig at infrastruktur har satt sitt preg på Averøy. Den planlagte Snarveien er også et eksempel på at det satses på infrastruktur og at man ser positive utviklingstrekk ved hardfør infrastruktur. Averøys maktforhold og lokale diskurser har også satt preg på denne avhandlingen, ved at jeg har tilkjenngjort noen av de endogene faktorene som har kommet frem gjennom spesielt governance og sosial kapital. Maktbegrepet kan ses på som mangfoldig i styrkeforholdene, gjennom lokal, regional og global næringsutvikling. Makt må også ses på som produktiv og positiv, ikke bare restriktiv og negativ. Likeledes er makten dynamisk. Den er i konstant bevegelse, slik som strukturen og diskursen på Averøy, hvor de både er instrument for og effekt av hverandre. Det viser seg at samarbeidet mellom næringslivet og en næringsvennlig kommune i stor grad fungerer godt. Kommunen kan i større omfang invitere til informasjon og samtale med private aktører, og næringsforumet har vist seg å være en tilfredsstillende arena for dette. Dette kan bidra til å knytte tettere bånd. Både den individuelle og kollektive sosiale kapitalen vil være avgjørende for suksess når man deltar på slike møtesteder.

6.2 Averøys retro- og prospektive næringsattraktivitet

Forholdene mellom aktør og struktur viser seg også å være av betydning for det samfunnsgeografiske perspektivet, og perspektivet kommer tydeligere frem i en sammenheng om man har kunnskap om disse begrepene. Averøys attraktivitet er tydelig gjennom gode arealer og en infrastruktur som knytter regionen sammen. Videre kommer attraktiviteten frem gjennom stedsbegrepene location, sense of place og locale. NIMBY-problematikken er i stor grad unngått, ved å lokalisere industri samlet på ett område, i hvert fall slik det kom frem av mine informanter. En annen faktor for attraktivitet er den sosiale kapitalen og samarbeidet med andre lokale aktører. Nærhet har vist seg å spille en stor rolle, spesielt gjennom geografi, men også den sosiale, institusjonelle og kognitive nærheten. Likeledes har jeg avdekket noen utfordringer for utviklingen på Averøy. Dette gjelder først og fremst sentrumsområdet på

Bruhagen. Mye kan være i endring etter at tunnelen er nedbetalt, og flere aktører kommer antakelig til å lokalisere seg på Bruhagen og skape et konkurranseklima. Reiselivet viser seg å være en vital næring for Averøy, og jeg har vist at man opplever en ny trend med den globale dimensjonen, og at skala-begrepet fortsatt er relevant. Kommunen på sin side satser på flere reiselivsprosjekter, og det er usikkert om private aktører i like stor grad klarer å omstille seg med det første. Dette kan skyldes risikoen ved å starte opp noe nytt. Slik jeg ser det er det flere trykk som er verdifulle å holde oppe. Samtidig må aktørene på Averøy være villige til å omstille seg. For det første må man få på plass flere overnattingsplasser. Videre må man ha et industriområde som ikke ligger i konflikt med boligområder. Invitasjon til et kjønnsdelt næringsliv bør også være et fokus. Infrastruktur er elementært, og med en realisering av Snarveien er det mye som tyder på at Averøy kan være motstandsdyktige i fremtiden. Averøy kommune må ha klare og tydelige mål som også er realistiske. Man må også tilpasse de virkemidler man har og åpne opp for mer tverrfaglighet. Sted, politikk, næring og mennesker henger sammen i et utviklingsperspektiv.

6.3 Kritikk av avhandlingen og fremtidig resonnering

Casestudier kan være noe problematiske. Det er umulig å generalisere på basis av en individuell case. Grunnen til dette er at de situasjonene jeg har fremstilt i avhandlingen ikke vil være mulig å gjenta. Likevel, i fronetisk dyd, mener jeg at det kan ses bort fra så lenge jeg har skapt ny kunnskap som kan tilføre samfunnsdebatten et nytt perspektiv. Samtidig mener jeg generalisering isolert sett er overvurdert til vitenskapelig utvikling. *Det gode eksemplets makt* er undervurdert. Jeg mener denne avhandlingens kan brukes som et eksempel til fremtidig debatt som kommer samfunnet til gode. Et annet kritisk punkt er omfanget av denne avhandlingen. Jeg har ved slutten av arbeidet opplevd at jeg på flere måter har gapt over for mye. Med utgangspunkt i en 30-studiepoengs oppgave har det vært vanskelig å prioritere plass til alt som er behandlet. På den andre siden har jeg likevel forsøkt å belyse Averøy med et bredt perspektiv. Fremtidig forskning kan bruke denne avhandlingen som et utgangspunkt, og dykke enda dypere i mange av temaene jeg har trukket frem i denne avhandlingen. Jeg skulle også gjerne ha snakket med flere informanter, som kunne utdypet flere av resultatene jeg sitter igjen med. Videre forskning kan også være å finne ut hvordan aktører og personer som ikke er tilknyttet Averøy opplever stedet. Det hadde også vært interessant å foreta en komparativ analyse med et liknende sted, for å se på likheter og forskjeller. Hvis det blir en kommunesammenslåing åpner det også opp for mange spennende tema, spesielt med tanke på governance (post-governance).

7 Referanseliste

- Aakvik, J. 2011. *Averøy kommune*. Kulturnett Møre og Romsdal.
<http://mr.kulturnett.no/averoy-kommune> (hentet 29. oktober 2014).
- Aarsæther, N. 2010. Kommunen i rolla som samfunnsutviklar. Borch, O. J. & Førde, A. (red.) *Innovative bygdemiljø: Ildsjeler og nyskappingsarbeid*, 105-119. Bergen: Fagbokforlaget.
- Abelsen, B., Isaksen, A. & Jacobsen, S. 2013. Innledning. Abelsen, B., Isaksen, A. & Jacobsen, S. (red.) *Innovasjon – organisasjon, region, politikk*, 19-41. Oslo: Cappelen Damm AS.
- Agnew, J. 1987. *Place and politics: The geographical mediation of state and society*. London: Allen & Unwin.
- Almås, R., Haugen, M. S., Rye, J.F & Villa, M. 2008. Omstridde bygder. Almås, R., Haugen, M. S., Rye, J.F & Villa, M. (red.) *Den nye bygda*, 11-26. Trondheim: Tapir akademiske forlag.
- Alsos, G. A. 2010. Ildsjeler og samfunnsentreprenører. Borch, O. J. & Førde, A. (red.) *Innovative bygdemiljø. Ildsjeler og nyskappingsarbeid*, 27-38. Bergen: Fagbokforlaget.
- Averøy kommune. 2010. *Klare mål og store oppgaver*.
<http://www.averoy.kommune.no/nyheter/aktuelle-saker/klare-mal-og-store-oppgaver.aspx> (hentet 29. oktober 2014).
- Averøy Næringsforum. i.d. *Atlantehavstunnellen – nye muligheter for Averøy og Kristiansund*. Prosjektrapport. Kristiansund: KOM vekst Kristiansund.
- Barstad, S. 2011. Århundrets byggverk kåret. *Aftenposten*.
<http://www.aftenposten.no/bolig/Arhundrets-byggverk-karet-6368310.html> (hentet 30. oktober 2014).
- Becattini, G. 1990. The Marshallian industrial district as a socio-economic notion. Pyke, F., Becattini, G. & Sengenberger W. (red.) *Industrial Districts and Inter-firm Cooperation in Italy*, 37-51. Geneve: International Institute for Labour Studies.
- Berg, N. G. & Dale, B. 2004. Sted – begreper og teorier. Berg, N.G., Dale, B., Lysgård, H. K. & Løfgren, A. (red.) *Mennesker, steder og regionale endringer*, 39-60. Trondheim: Tapir akademiske forlag.
- Berg, N. G., Dale, B., Førde, A. & Kramvig, B. 2013. Introduksjon: Metodologiske utfordringer i stedsanalyser. Førde, A., Kramvig, B., Berg, N. G. & Dale, B. (red.) *Å finne sted. Metodologiske perspektiver i stedsanalyser*, 9-22. Trondheim: Akademika forlag.
- Bergsli, H. 2005. Entreprenørpolitikk og byutvikling: byutvikling og globale trender. Aspen, J. (red.) *By og byliv i endring. Studier av byrom og handlingsrom i Oslo*, 87-118. Oslo: Spartacus.
- Bolkesjø, T. & Brun, C. 2006. Entreprenørskap i ulike regionale kontekster. Spilling, O. R. (red.) *Entreprenørskap på norsk*, 122-146. 2. utg. Bergen: Fagbokforlaget.
- Boschma, R. 2005. Proximity and Innovation: A Critical Assessment. *Regional Studies*. doi:10.1080/0034340052000320887.

- Boschma, R.A. & Lambooy, J.G. 1999. Evolutionary economics and economic geography. *Journal of Evolutionary Economics*, vol. 9, nr. 4, 411-29.
- Buan, V. & Slettholm, A. 2012. Byråkratiet vokser tre ganger fortere enn resten av staten. *Aftenposten*. <http://www.aftenposten.no/nyheter/iriks/Byrakratiet-vokser-tre-ganger-fortere-enn-resten-av-staten-6995735.html> (hentet 3. mars 2015).
- Bukve, O. 2000. Lokal næringspolitikk i Norge: Mellom government og governance. *Kommunal økonomi och politik*, vol. 4, nr. 2, 55-86.
- Börjesson, M. & Rehn, A. 2009. *Makt*. Malmö: Liber AB.
- Capello, R., Fratesi, U. & Resmini, L. 2011. *Globalization and Regional Growth in Europe: Past Trends and Future Scenarios*. Berlin: Springer.
- Castree, N. 2009. Place: Connections and Boundaries in an Interdependent World. Clifford, N. J., Holloway, S. L., Rice, S. P. & Valentine, G. (red.) *Key Concepts in Geography*, 153-172. London: Sage Publications.
- Coe, N. M., Kelly, P. F. & Yeung H. W. C. 2007. *Economic Geography. A Contemporary Introduction*. Oxford: Blackwell.
- Colantino, A. & Dixon, T. 2011. *Urban Regeneration and Social Sustainability: Best Practice from European Cities*. West Sussex: Wiley-Blackwell.
- Cooke, P. 2001a. *Strategies for Regional Innovation. Systems: Learning Transfer and Applications*. Centre for Advanced Studies. Cardiff: Cardiff University.
- Cooke, P. 2001b. Regional Innovation systems, clusters and the knowledge economy. *Industrial and Corporate Change* 10, 945-974.
- Crang, M. & Cook, I. 2007. *Doing ethnographies*. London: Sage publications.
- Cresswell, T. 2004. *Place – a short introduction*. Oxford: Blackwell.
- Creswell, J. W. 1998. *Qualitative Inquiry and Research Design: Choosing Among Five Traditions*. London: Sage Publications.
- Crosby, P. B. 1979. *Quality Is Free: The Art of Making Quality Certain*. New York: McGraw-Hill.
- Dale, B. & Berg, N. G. 2013. Hva er stedsidentitet, og hvordan fanger vi den opp? Førde, A., Kramvig, B., Berg, N. G. & Dale, B. (red.) *Å finne sted. Metodologiske perspektiver i stedsanalyser*, 23-41. Trondheim: Akademika forlag.
- Dale, B., Selstad, T. & Sjøholt, P. 2002. Sentralsted og agglomerasjon – Servicesamfunnets begreper og teorier. *Acta Geographica*. Serie A, nr. 4.
- Dicken, P. 2011. *Global Shift: Mapping the changing contours of the world economy*. New York: Guilford.
- Dowling, R. 2010. Power, Subjectivity and Ethics in Qualitative Research. Hay, I. (red.) *Qualitative research methods in human geography*, 23-36. Oxford: Oxford University Press.
- Dragland, Å. 2013. Fiskeforelding på hjemmebane. *SINTEF*. <http://forskning.no/fangst-fisk-marked-internasjonalt/2013/04/fiskeforelding-pa-hjemmebane> (hentet 19. mars 2015).
- Dunn, K. 2005. Interviewing. Hay, I. (red.) *Qualitative research methods in human geography*, 23-36. Oxford: Oxford University Press.
- Engen, M. & Mehmetoglu, M. 2009. Opplevelsesdimensjoner og deres betydning for besøkendes tilfredshet i en reiselivskontekst. Teigen, H., Mehmetoglu, M. &

- Haraldsen, T. (red.) *Innovasjon, opplevelser og reiseliv*, 103-114. Bergen: Fagbokforlaget.
- Farstad, M. 2006. *Opplevelsesbasert næringsvirksomhet og forbruk – en begrepsliggjøring*. N-10/06. Trondheim: Norsk senter for bygdeforskning.
- Fimreite, A. L. 2003. Velferdsstat og lokaldemokrati – uforenelige størrelser? *Norsk statsvitenskapelig tidsskrift* 19, 334-359.
- Flyvbjerg, B. 1991a. *Rationalitet og magt – Det konkrete videnskap*. København: Akademisk Forlag.
- Flyvbjerg, B. 1991b. *Rationalitet og magt – Et case-baseret studie af planlægning, politik og modernitet*. København: Akademisk Forlag.
- Flyvbjerg, B. 2001. *Making Social Science Matter: Why Social Inquiry Fails and How it Can Succeed Again*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Fløysand, A., Hidle, K. & Jacobsen, S. 2013. Hvordan forholde seg til ideer og materie i studier av innovasjonspraksis? Abelsen, B., Isaksen, A. & Jacobsen, S. (red.) *Innovasjon – organisasjon, region, politikk*, 323-338. Oslo: Cappelen Damm AS.
- Giddens, A. 1984. *The Constitution of Society: Outline of the Theory of Structuration*. California: University of California Press.
- Giddens, A. 1990. *The consequences of modernity*. Cambridge: Polity Press.
- Grimsby, G., Grünfeld, L. A & Jakobsen, E. W. 2009. *99 % SMB – Grunnfjell og vekstmotorer i norsk næringsliv*. MENON-publikasjon nr. 13/2009. Oslo: MENON Business Economics.
- Halten, R. 2014. Elbiler gjør at dette sambandet taper to års inntekter. *NRK Møre og Romsdal*. <http://www.nrk.no/mr/atlanterhavstunnelen-taper-pa-elbil-1.11945449> (hentet 21. april 2015).
- Harriman, D. 2010. *The Logical Leap: Induction in Physics*. New York: Penguin Group.
- Hegerberg, H. 2009. «Rettedøler» til stor hjelp. *Adresseavisen*. <http://www.adressa.no/nyheter/dokument/article1223457.ece> (hentet 30. oktober 2014).
- Herod, A. 2009. The Local and the Global. Clifford, N. J., Holloway, S. L., Rice, S. P. & Valentine, G. (red.) *Key Concepts in Geography*, 217-235. London: Sage Publications.
- Holt-Jensen, A. 2007. *Hva er geografi?* Oslo: Universitetsforlaget.
- Hubbard, P., Kitchin, R., Bartley, B. & Fuller, D. 2002. *Thinking Geographically: Space, Theory and Contemporary Human Geography*. London: Continuum.
- Isaksen, A. & Asheim, B. 2008. Den regionale dimensjonen ved innovasjoner. Isaksen, A., Karlsen, A. & Sæther, B. (red.) *Innovasjoner i norske næringer – et geografisk perspektiv*, 19-37. Bergen: Fagbokforlaget.
- Isaksen, A. 2013. Regional innovasjon. Abelsen, B., Isaksen, A. & Jacobsen, S. (red.) *Innovasjon – organisasjon, region, politikk*, 127-149. Oslo: Cappelen Damm AS.
- Jacobsen, S. & Normann, R. H. 2013. Regional innovasjonspolitik i spenningen mellom nasjonale føringer og regionale strategier. Abelsen, B., Isaksen, A. & Jacobsen, S. (red.) *Innovasjon – organisasjon, region, politikk*, 225-247. Oslo: Cappelen Damm AS.

- Jäger, S. & Maier, F. 2009. Theoretical and methodological aspects of Foucauldian critical discourse analysis and dispositive analysis. Wodac, R. & Meyer, M. (red.) *Methods of Critical Discourse Analysis*, 34-61. London: Sage Publications.
- Kaplan, D. H., Wheeler J. O. & Holloway, S. R. 2004. *Urban Geography*. Hoboken: John Wiley & Sons.
- Karlsen, A. & Isaksen, A. 2008. Den historiske dimensjonen ved kunnskaps- og teknologiutvikling. Isaksen, A., Karlsen, A. & Sæther, B. (red.) *Innovasjoner i norske næringer – et geografisk perspektiv*, 41-58. Bergen: Fagbokforlaget.
- Karlsen, J. 2008. Læring, kunnskap og innovasjon fra et organisatorisk ståsted. Isaksen, A., Karlsen, A. & Sæther, B. (red.) *Innovasjoner i norske næringer – et geografisk perspektiv*, 81-97. Bergen: Fagbokforlaget.
- Kitcin, R. & Tate, N. J. 2000. *Conducting research in human geography: theory, methodology, and practice*. Harlow: Prentice Hall.
- Kjeldstadli, K. 1997. Å analysere skriftlige kilder. Fossåskaret, E., Fuglestad, O. L. & Aase, T. H. (red.) *Metodisk feltarbeid. Produksjon og tolkning av kvalitative data*, 207-233. Oslo: Universitetsforlaget.
- Kommunal- og regionaldepartementet. 1998. *Kommunaldepartementet 1948-1998*. https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/krd/vedlegg/ke/krd_50_ar.pdf (hentet 4. februar 2015).
- Kongsberg, F. i.d. *Ville ikke bygge Atlanterhavsveien*. Visit Møre & Romsdal. http://www.visitmr.com/index.php?page_id=2052 (hentet 27. januar 2015).
- Kvale, S. & Brinkmann, S. 2009. *Det kvalitative forskningsintervju*. 2. utg. Oslo: Gyldendal akademiske forlag.
- Kvale, S. 1996. *InterViews. An Introduction to Qualitative Research Interviewing*. London: Sage Publications.
- Kvale, S. 1997. *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Langeland, O. 2006. Entreprenørskap og risikokapital. Spilling, O. R. (red.) *Entreprenørskap på norsk*, 147-168. Bergen: Fagbokforlaget.
- Lincoln, Y. S. & Guba, E. G. 1985. *Naturalistic inquiry*. Thousand Oaks: Sage Publications.
- Longhurst, R. 2010. Semi-structured Interviews and Focus Groups. Clifford, N., French, S. & Valentine, G. (red.) *Key methods in geography*, 103-117. London: Sage Publications.
- Lyngstad, I. 2013. *Profesjonell kunnskap i skolens kroppsøvfingsfag. Teoretisk og empirisk belysning i et fenomenologisk og praksisrelatert perspektiv*. PhD-avhandling. Trondheim: Norges teknisk- naturvitenskapelige universitet (NTNU).
- Malt, U. 2009. *Fenomenologi*. Store norske leksikon. <https://sml.snl.no/fenomenologi> (hentet 22. mars 2015).
- Marston, S. A., Jones, J. P. & Woodward, K. 2005. Human geography without scale. *Transactions of the Institute of British Geographers*. doi:10.1111/j.1475-5661.2005.00180.x
- Maskell, P., Eskelinen, H. Hannibalsson, I., Malmberg, A. & Vatne, E. 1998. *Competitiveness, Localised Learning and Regional Development: Specialisation and Prosperity in Small, Open Economies*. London: Routledge.
- Massey, D. 1991. A global sense of place. *Marxism Today*, Juni, 24-29.

- Massey, D. 2004. Geographies of responsibility. *Geografiska Annaler* 86, 5-11.
- Mitra, J. 2012. *Entrepreneurship, Innovation and Regional Development: An introduction*. Abingdon: Routledge.
- Moser, S. 2008. Personality: A new positionality. *AREA*, vol. 40, nr. 3, 383-392.
- Nasjonale turistveger. 2014. *Turistvegseksjonen*. <http://www.nasjonaleturistveger.no/no/om-oss/Organisasjon/turistvegseksjonen> (hentet 30. oktober 2014).
- Normann, R. H., Abelsen, B., Eikeland, S., Farsund, A. A., Fosse, J. K., Hidle, K. & Kvidal, T. 2013. Regional samhandling for innovasjon. Abelsen, B., Isaksen, A. & Jacobsen, S. (red.) *Innovasjon – organisasjon, region, politikk*, 273-300. Oslo: Cappelen Damm AS.
- Osborne, S. P. 2010. Introduction. Osborne, S. P. (red.) *The new public governance?*, 1-16. London: Routledge.
- Patton, Q. P. 2002. *Qualitative Research & Evaluation Methods*. 3. utg. London: Sage Publications.
- Postholm, M. B. 2010. *Kvalitative metode: en innføring med fokus på fenomenologi, etnografi og kasusstudier*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Rhodes, R. A. W. 1997. *Understanding governance: policy networks, governance, reflexivity and accountability*. Buckingham: Open University Press.
- Ricardo, D. 1821. *On the Principles of Political Economy and Taxation*. London: John Murray.
- Rienecker, L. & Jørgensen, P.S. 2009. *Den gode oppgaven – håndbok i oppgaveskriving på universitet og høyskole*. 3. utg. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.
- Ringholm, T., Aarsæther, N., Nygård, V. & Selle, P. 2009. *Kommunen som samfunnsutvikler. En undersøkelse av norske kommuners arbeid med lokal samfunnsutvikling*. Tromsø: NORUT.
- Rise, H. 2014. Sjå dei vakre bilda frå opninga av Eldhusøya. *NRK*. <http://www.nrk.no/mr/sja-bilda-fra-eldhusoya-opninga-1.11815779> (hentet 4. mars 2015).
- Røiseland, A. & Vabo, S. I. 2012. *Styring og samstyring – governance på norsk*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Sjøjolt, P. 2006a. Von Thürens isolerte stat – Loven om arealutnytingen i jordbruket. Larsen, S. U. (red.) *Teori og metode i Geografi*, 53-67. Bergen: Fagbokforlaget.
- Sjøjolt, P. 2006b. Webers lokaliseringsteori – Industriproduksjonens lokalisering under fri konkurranse. Larsen, S. U. (red.) *Teori og metode i Geografi*, 77-93. Bergen: Fagbokforlaget.
- Spilling, O. R. 2006a. Entreprenørskap i et systemperspektiv. Spilling, O. R. (red.) *Entreprenørskap på norsk*, 48-72. Bergen: Fagbokforlaget.
- Spilling, O. R. 2006b. Strategi for entreprenørskap. Spilling, O. R. (red.) *Entreprenørskap på norsk*, 239-260. Bergen: Fagbokforlaget.
- Spilling, O. R. 2006c. Entreprenørskap, etablerere og nye foretak. Spilling, O. R. (red.) *Entreprenørskap på norsk*, 97-121. Bergen: Fagbokforlaget.
- Statens vegvesen. 2003. *Reguleringsplan. Atlanterhavstunnelen – Averøy*. http://www.vegvesen.no/attachment/60384/binary/12027?fast_title=Reguleringsplan+Aver%C3%B8y (hentet 6. februar 2015).

- Statens vegvesen. 2009. *Riksveg 64 Atlanterhavstunnelen*.
http://www.kristiansund.kommune.no/kunde/filer/Brosjyre_atlanterhavstunnelen.pdf
(hentet 30. oktober 2014).
- Statistisk sentralbyrå. 2014. *Folkemengd og kvartalvise befolkningsendringar*, 2. kvartal 2014. <http://ssb.no/befolkning/statistikker/folkendrkv/kvartal/2014-08-20?fane=tabell&sort=nummer&tabell=192947> (hentet 24. september 2014).
- Stene, H., Williamsen, O. & Gran, S. 1989. *Atlanterhavsveien*. Drammen: Boksenteret as.
- Stokkan, J. 2014. *Averøy*. Store norske leksikon. <https://snl.no/Averøy> (hentet 10. september 2014).
- Thagaard, T. 2009. *Systematikk og innlevelse: en innføring i kvalitativ metode*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Tuan, Y. 1977. *Space and Place. The Perspective of Experience*. Minnesota: The University of Minnesota Press.
- Vareide, K. & Nygaard, M. O. 2014. *Måling av attraktivitet – Analyse av attraktivitet i norske regioner og kommuner*.
http://www.telemarksforskning.no/publikasjoner/detalj.asp?r_ID=2531 (hentet 11. januar 2015).
- Yin, R. K. 2012. *Applications of Case Study Research*. London: Sage Publications.
- Ødegård, J. A. 2008. Stopp i Atlanterhavstunnelen. *Tidens Krav*.
<http://www.tk.no/nyheter/article3512507.ece> (hentet 6. februar 2015).

Appendiks 1: Intervjuer

Røsand, Roald. 2014. Markedssjef (tidligere adm. dir.), Betonmast Røsand AS

Intervjuet ble gjennomført på Røsands kontor på Røsand, Averøy 13. oktober 2014. *Varighet ca. 1 time og 30 minutter.*

Kvisvik, Terje. 2014. Eiendomssjef, Vestbase AS

Intervjuet ble gjennomført på Kvisviks kontor på Løkkemyra, Kristiansund 14. oktober 2014. *Varighet ca. 30 minutter.*

Søbstad, Jorulv. 2014. Fabrikkssjef, Skretting AS

Intervjuet ble gjennomført på Søbstads kontor i Kristvika, Averøy 15. oktober 2014. *Varighet ca. 1 time og 15 minutter.*

Hannasvik, Berit. 2014. Assisterende rådmann, Averøy kommune

Intervjuet ble gjennomført på Hannasviks kontor på Bruhagen, Averøy 15. oktober 2014. *Varighet ca. 1 time.*

Otterlei, Geir Ketil. 2014. Daglig leder, Skjerneset Bryggecamping

Intervjuet og omvisningen ble gjennomført på Skjernesets lokaler og Otterleis kontor på Ekkilsøy, Averøy 15. oktober 2014. *Varighet ca. 1 time og 30 minutter.*

Ressem, Frode. 2014. Daglig leder, Averøy Næringsforum AS

Intervjuet ble gjennomført på Næringsforumets lokaler på Bruhagen, Averøy 16. oktober 2014. *Varighet ca. 1 time og 30 minutter.*

Appendiks 2: Intervjuguider

Assisterende rådmann i Averøy kommune, Berit Hannasvik

- Kan du kort fortelle om Averøy kommune, og dine arbeidsoppgaver?
- Kan du fortelle om prosessen rundt byggingen av Atlanterhavsveien?
- Hvordan opplever du utviklingen for Averøy etter at veien ble åpnet?
- Ser du liknende trekk i forbindelse med Atlanterhavstunnelen?
- Hvilke faktorer spiller inn for at næringsaktører velger Averøy?
- Hva slags næringer ønsker og bør Averøy å tiltrekke seg? Finnes det ressurser i dag som ikke benyttes?
- Hvordan ønsker kommunen å samarbeide med private aktører?
- Finnes det noe samarbeid med andre offentlige instanser for å skape vekst?
- Kan du fortelle om kommunens utviklingsstrategi(er)?
- Hvilke aktører mener du er viktige samarbeidspartnere, offentlige og private?
- Ligger det noen utfordringer for Averøy i den stadig voksende reiselivsøkonomien?
- Jeg har plukket opp at dere sliter med at turister ikke legger igjen penger, hva tror du grunnen til dette er?
- Hvilke tanker gjør du deg om politikken, og hvordan den er med på å påvirke økonomisk aktivitet?
- Hvis du skal tenke fremover, hvilke trykk tror du er viktig å opprettholde, og hva må endres?

Prosjektleder ved Averøy Næringsforum, Frode Ressem

- Kan du kort fortelle om Averøy Næringsforum, og dine arbeidsoppgaver?
- Kan du fortelle om prosessen rundt byggingen av Atlanterhavsveien?
- Hvordan opplever du utviklingen for Averøy etter at veien ble åpnet?
- Ser du liknende trekk i forbindelse med Atlanterhavstunnelen?
- Hvilke faktorer spiller inn for at næringsaktører velger Averøy?
- Hva slags næringer ønsker og bør Averøy å tiltrekke seg? Finnes det ressurser i dag som ikke benyttes?
- Hvordan opplever du samarbeidet mellom kommunen og det private?
- Samarbeider dere med noen spesielle aktører for å skape vekst? Offentlige og private
- Hva slags utviklingsstrategi har dere? Hva bør en strategi inneholde?
- Hvilke aktører mener du bør samarbeide, gjerne på tvers av offentlighet og privat sektor?
- Ligger det noen utfordringer for Averøy i den stadig voksende reiselivsøkonomien?
- Jeg har plukket opp at Averøy sliter med at turister ikke legger igjen penger, hva tror du grunnen til dette er?
- Hvilke tanker gjør du deg om politikken, og hvordan den er med på å påvirke økonomisk aktivitet?
- Hvis du skal tenke fremover, hvilke trykk tror du er viktig å opprettholde, og hva må endres?

Markedsavdelingen, Betonmast Røsand AS, Roald Røsand

- Kan du kort fortelle om ditt virke i Averøy kommune, og kort om denne bedriften?
- Kan du fortelle om prosessen rundt byggingen av Atlanterhavsveien?
- Hvordan opplever du utviklingen for Averøy etter at veien ble åpnet?
- Ser du liknende trekk i forbindelse med Atlanterhavstunnelen?
- Hvilke faktorer spiller inn for at næringsaktører velger Averøy?
- Hva slags næringer ønsker og bør Averøy å tiltrekke seg? Finnes det ressurser i dag som ikke benyttes?
- Hvordan opplever du samarbeidet med kommunen?
- Finnes det noe samarbeid med andre private aktører for å skape vekst og utvikling?
- Kan du fortelle om bedriftens, og ev. andres utviklingsstrategi(er)?
- Hvilke aktører mener du er viktige samarbeidspartnere, offentlige og private?
- Ligger det noen utfordringer for Averøy i den stadig voksende reiselivsøkonomien?
- Jeg har plukket opp at Averøy sliter med at turister ikke legger igjen penger, hva tror du grunnen til dette er?
- Hvilke tanker gjør du deg om politikken, og hvordan den er med på å påvirke økonomisk aktivitet?
- Hvis du skal tenke fremover, hvilke trykk tror du er viktig å opprettholde, og hva må endres?

Fabrikkssjef, Skretting AS, Jorulv Søbstad

- Kan du kort fortelle om Skretting, og dens virksomhet. Har du andre verv?
- Kan du fortelle om prosessen rundt byggingen av Atlanterhavsveien?
- Hvordan opplever du utviklingen for Averøy etter at veien ble åpnet?
- Ser du liknende trekk i forbindelse med Atlanterhavstunnelen?
- Hvilke faktorer spiller inn for at næringsaktører velger Averøy?
- Hva slags næringer ønsker og bør Averøy å tiltrekke seg? Finnes det ressurser i dag som ikke benyttes?
- Hvordan opplever du samarbeidet med kommunen?
- Finnes det noe samarbeid med andre private aktører for å skape vekst og utvikling?
- Kan du fortelle om bedriftens, og ev. andres utviklingsstrategi(er)?
- Hvilke aktører mener du er viktige samarbeidspartnere, offentlige og private?
- Ligger det noen utfordringer for Averøy i den stadig voksende reiselivsøkonomien?
- Jeg har plukket opp at Averøy sliter med at turister ikke legger igjen penger, hva tror du grunnen til dette er?
- Hvilke tanker gjør du deg om politikken, og hvordan den er med på å påvirke økonomisk aktivitet?
- Hvis du skal tenke fremover, hvilke trykk tror du er viktig å opprettholde, og hva må endres?

Eiendomssjef, Vestbase AS, Terje Kvisvik

- Kan du kort fortelle om Vestbase, og dens virksomhet. Har du andre verv?
- Kan du fortelle om prosessen rundt byggingen av Atlanterhavsveien?
- Hvordan opplever du utviklingen for Averøy etter at veien ble åpnet?
- Ser du liknende trekk i forbindelse med Atlanterhavstunnelen?
- Hvilke faktorer spiller inn for at næringsaktører velger Averøy?
- Hva slags næringer ønsker og bør Averøy å tiltrekke seg? Finnes det ressurser i dag som ikke benyttes?
- Hvordan opplever du samarbeidet med kommunen?
- Finnes det noe samarbeid med andre private aktører for å skape vekst og utvikling?
- Kan du fortelle om bedriftens, og ev. andres utviklingsstrategi(er)?
- Hvilke aktører mener du er viktige samarbeidspartnere, offentlige og private?
- Ligger det noen utfordringer for Averøy i den stadig voksende reiselivsøkonomien?
- Jeg har plukket opp at Averøy sliter med at turister ikke legger igjen penger, hva tror du grunnen til dette er?
- Hvilke tanker gjør du deg om politikken, og hvordan den er med på å påvirke økonomisk aktivitet?
- Hvis du skal tenke fremover, hvilke trykk tror du er viktig å opprettholde, og hva må endres?

Daglig leder, Skjerneset, Geir Ketil Otterlei

- Kan du kort fortelle om Skjerneset, og dens virksomhet. Har du andre verv?
- Kan du fortelle om prosessen rundt byggingen av Atlanterhavsveien?
- Hvordan opplever du utviklingen for Averøy etter at veien ble åpnet?
- Ser du liknende trekk i forbindelse med Atlanterhavstunnelen?
- Hvilke faktorer spiller inn for at næringsaktører velger Averøy?
- Hva slags næringer ønsker og bør Averøy å tiltrekke seg? Finnes det ressurser i dag som ikke benyttes?
- Hvordan opplever du samarbeidet med kommunen?
- Finnes det noe samarbeid med andre private aktører for å skape vekst og utvikling?
- Kan du fortelle om bedriftens, og ev. andres utviklingsstrategi(er)?
- Hvilke aktører mener du er viktige samarbeidspartnere, offentlige og private?
- Ligger det noen utfordringer for Averøy i den stadig voksende reiselivsøkonomien?
- Jeg har plukket opp at Averøy sliter med at turister ikke legger igjen penger, hva tror du grunnen til dette er?
- Hvilke tanker gjør du deg om politikken, og hvordan den er med på å påvirke økonomisk aktivitet?
- Hvis du skal tenke fremover, hvilke trykk tror du er viktig å opprettholde, og hva må endres?

Appendiks 3: Samtykkeerklæring

Forespørsel om deltakelse i forskningsprosjektet

«Averøy kommune, masteroppgave i geografi, NTNU»

Bakgrunn og formål

Formålet med studien er å belyse ringvirkninger etter større infrastrukturprosjekter og annen økonomisk aktivitet på Averøy. Prosjektet er en masterstudie v/ Geografisk institutt, Fakultet for samfunnsvitenskap og teknologiledelse, NTNU. Utvalget av informanter er spurt på bakgrunn av deres ulike kunnskaper om temaet, og hver enkelte informant er en viktig del av et bredt utvalg.

Hva innebærer deltakelse i studien?

Hovedtrekkene i studien vil basere seg på datainnsamling som krever aktiv deltagelse, og vil benytte intervju og dokumentanalyse. Intervjuet vil vare ca. 60 minutter. Spørsmålene som vil bli spurt opplysningene baserer seg i stor grad på det profesjonelle nivå, og i mindre grad av personlig og privat karakter.

Hva skjer med informasjonen om deg?

Alle personopplysninger vil bli behandlet konfidensielt. Det er kun masterstudent (ev. veileder) som vil få tilgang til personopplysninger/opptak. Personopplysninger/opptak vil lagres på passordbeskyttet PC. Hver informant er informert om at data blir registrert via notater og lydopptak. Informanten er informert om at lydopptak vil bli slettet umiddelbart etter transkripsjon. Deltakerne i studiet vil kunne gjenkjennes i publikasjon. Datamaterialet vil også bli lagret på ubestemt tid i personidentifiserende form ved NTNU. Prosjektet skal etter planen avsluttes medio mai 2015.

Frivillig deltakelse

Det er frivillig å delta i studien, og du kan når som helst trekke ditt samtykke uten å oppgi noen grunn. Dersom du trekker deg, vil alle opplysninger om deg bli anonymisert. Dersom du ønsker å delta eller har spørsmål til studien, ta kontakt med Ole Anders Røsand, tlf. 404 83 161, epost: ole.anders.rosand@gmail.com
Studien er meldt til Personvernombudet for forskning, Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS.

Samtykke til deltakelse i studien

Jeg har mottatt informasjon om studien, og er villig til å delta

(Signert av prosjektdeltaker, sted, dato)

Appendiks 4: Kvittering fra NSD

Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS
NORWEGIAN SOCIAL SCIENCE DATA SERVICES

Harald Hørlåges gate 29
N-5007 Bergen
Norway
Tel: +47-55 58 21 17
Fax: +47-55 58 96 50
nsd@nsd.uib.no
www.nsd.uib.no
Org.nr. 985 321 884

Gjermund Wollan
Geografisk institutt NTNU
Dragvoll
7491 TRONDHEIM

Vår dato: 16.10.2014

Vår ref: 40204 / 3 / SSA

Deres dato:

Deres ref:

TILBAKEMELDING PÅ MELDING OM BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 08.10.2014. Meldingen gjelder prosjektet:

<i>40204</i>	<i>Averøy kommune</i>
<i>Behandlingsansvarlig</i>	<i>NTNU, ved institusjonens øverste leder</i>
<i>Daglig ansvarlig</i>	<i>Gjermund Wollan</i>
<i>Student</i>	<i>Ole Anders Rosand</i>

Personvernombudet har vurdert prosjektet og finner at behandlingen av personopplysninger er meldepliktig i henhold til personopplysningsloven § 31. Behandlingen tilfredsstillere kravene i personopplysningsloven.

Personvernombudets vurdering forutsetter at prosjektet gjennomføres i tråd med opplysningene gitt i meldeskjemaet, korrespondanse med ombudet, ombudets kommentarer samt personopplysningsloven og helseregisterloven med forskrifter. Behandlingen av personopplysninger kan settes i gang.

Det gjøres oppmerksom på at det skal gis ny melding dersom behandlingen endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for personvernombudets vurdering. Endringsmeldinger gis via et eget skjema, <http://www.nsd.uib.no/personvern/meldeplikt/skjema.html>. Det skal også gis melding etter tre år dersom prosjektet fortsatt pågår. Meldinger skal skje skriftlig til ombudet.

Personvernombudet har lagt ut opplysninger om prosjektet i en offentlig database, <http://pvo.nsd.no/prosjekt>.

Personvernombudet vil ved prosjektets avslutning, 15.05.2015, rette en henvendelse angående status for behandlingen av personopplysninger.

Vennlig hilsen

Katrine Utaaker Segadal

Sondre S. Arnesen

Kontaktperson: Sondre S. Arnesen tlf: 55 58 33 48

Vedlegg: Prosjektvurdering

Kopi: Ole Anders Rosand ole.anders.rosand@gmail.com

Dokumentet er elektronisk produsert og godkjent ved NSDs rutiner for elektronisk godkjenning.

Avdelingskontorer / District Offices:

OSLO: NSD, Universitetet i Oslo, Postboks 1055 Blindern, 0316 Oslo. Tel: +47-22 85 52 11. nsd@iuh.no
TRONDHEIM: NSD, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, 7491 Trondheim. Tel: +47-73 59 19 07. kjroswarva@svt.ntnu.no
TROMSØ: NSD, SVF, Universitetet i Tromsø, 9037 Tromsø. Tel: +47-77 64 43 36. nsdmaa@svt.uib.no